

מפתחות ותוכן העוניים

אורח חיים

שא"צ נטילה כי אם רחיצה כל דהו דהינו שיטול ידיו פ"א
משום נקיות — והמודרך בדבריו יראה דבראונות ש策יך
כלי כי שערוי נטילה. ובאחרונה כי שא"צ נטילה כי אם
רחיצה, שא"צ כלי — מבואר להדריא בת' הרשב"א כמה
פעמים שלשון נטילה מורה על הכל.

ח': יש שלמדו ממ"ש הבא"ח דיווצה מביה"כ א"צ ליזהר
לתוכן כלי דוקא, דא"צ כלי — ופשוט דעתינו שם
בכל התחthon, כמפורט בזוהר דיש כלי עליון והוא ברוך
וכלי תחתון והוא ארור, ובו יצא מביה"כ א"צ ליטול תוכן כל
דוקא — מעתה גם ממ"ש החיד"א בשם מקו"ח שא"צ כל
הוא הכלי התחתון, וכן מודיק בדבריו.

ו': וכן מוכח ממ"ש הבא"ח בסוף דבריו אכן בין נתני"
של שחרית ליווצה מביה"כ אלא לכלי התחתון ושלא
לכלת ד"א, שם דכללי העליון הם שווים — וכן מוכח גם
משאר הפוסקים — היום נהוג עלמא ליטול ג"פ מכלים גם
החויצאים מהמרחץ שהוא יותר קל מביה"כ — וכן אמרו
שבעוז יווסף חי מפורש דא"צ כל וכ"כ ברובות אפרים —
ולפי ממ"ש גם שם איררי בכל התחthon דוקא — וכן מוכח
מןחת אהרון שעליו הסתמך הרוב עוד יווסף חי שם.

ז': ממ"ש במנחת אהרון א"ג אכן מעכבר כלי בנטילה זו,
הוכחות דקאי על שחרית וմדבר מצד הדין — ומדקהשה
שם למה לא מברכים על נתני"י ביווצה מביה"כ, מוכח דמצוריך
כלי גם בזזה — ומכל דבריו עולה ודמשוה נטילה זו לנטני"
שחרית בכל מי אפשר שם זו משום רוער.

זאת תורה העולה: היוצא מבית הכסא וכן מי שהליך בבית
העולםן, או היה תוך ד' אמות של מות וק"ז אם נגע
בון, וכן אחר תהה, א"ג דמעיקר הדין א"צ כל, מ"מ ע"פ
זהו"ק ציריך שיטול ידיו ג"פ לסירוגין, ובכל פעם
ישפוך רבייעית מים על כל יד ואינו ציריך להקפיד שלא ילך
ד"א בלא נטילה, וכן א"צ להקפיד ליטול תוך כל דוקא.
ואם אין לו כלי מזומן יטול ג"פ מהברז ודין.

סימן ב':

עוד בנטני"י של היוצא מביה"כ

וידידי הרה"ג רבבי ורחים מאוזו נר"ז הראני מה שכטב
בזה אחיו יידידי הג"ד מאיר מאוזו שליט"א באור
תורה.

סימן א':

**אם צדיך כלי לנטי"י של היוצא מבית
הכסא.**

א: המג"א בשם היכל הקדש דיווצה מביה"כ צריך ג"פ
כמ"ש בזוהר — והmag"א כי דאפשר שהזהר דברר רק
בנטני"י דשחרית, דהיא בת חורין — אפשר לדלענן כל יודה
המג"א דדינו כמו שחרית — מוכיח מסימן קס"ה ס"א
ביווצה מביה"כ ורוצה לאכול (ציריך ב') נטילות ואפשר
בנטילה א'), דגם ליווצה מביה"כ צריך כל — וא"ג דהיו
משתמשים תמיד בכלים שלא היו ברושים, מ"מ היה צ"ל והוא
שנוטל בכלים כשר — המג"א כי דעתך שנטילה ראשונה
תהיה שלא כדי שלא יגרום ברכה שא"צ, וש"מ דמסתמא
נותל כדי הסעודה.

ב': החיד"א הני ملي דעליו מן הרחצה יש משום רוח ועה
ויש מהם משום נקיות — מדבריו נראה דרבנן קשיישאי
החויצו ביווצה מביה"כ. אבל מדינא א"צ כל ולא ג"פ —
מהמקו"ח ממש מעמידו דיווצה מביה"כ צריך ג"פ וא"צ כל, וכ"כ
הכה"ח — ותמה על החיד"א שלא חילק בין ביה"כ קבוע
לשאינו קבוע — והעליה דיש להחמיר ליטול ג"פ ביווצה
מביה"כ, וטוב שייהיה בסירוגין, וישפוך רבייעית בכל פעם.

ג': יש ת"ח הטוענים שגם למחרירים לציריך ג"פ א"צ כל,
— וכן ההולך בבית הקברות, ודקדקו כן מהבן א"ח
— ובאמת לא כתוב לציריך כל, אך אין זו הוכחה גם
בנטני"י שחרית לא כי לציריך כל, לא בש"ע ולא בא"ח
— ומ"מ מפורש בזוהר דברי"י כל בshoreית ופשוט לכל
הנהו ורבנן דכן המנהג. ע"פ שמהדין א"צ כל גם בshoreית
— וכ"כ בב"י בשם הרא"ש והר"ן, ומ"ש בשם הרשב"א
שיש דמדומי ראייה הוא ליישב המנהג שנוטלים בכלים —
בש"ע כי טוב להקפיד בנטני"י שחרית כמו בסעודה —
הרמ"א כי ומהו א"צ כל וכוח גברא, ובuczם גם מラン מודה
שכן הוא הדין.

ד': המו"ק דפרק מת' הרשב"א דלמן דבעי נתני"י בshoreית —
צ"ל כמו לסעודה, ובלא"ה יש חשש ברכה לבטלה —
י"ח על המו"ק ומסקנת מהר"ן שלא יברך — הבן א"ח
חילק הדברים לצריכים נתני"י לג' חולקות — בראשונה כי
אלו שם משום רוער, הקם מהmittה והיווצה מביה"כ וכי
צרי' נטילה ג"פ — בשנית כי הדברים שם משום נדנוד
רועל וצרי' נטילה פ"א וא"צ ג"פ — בשלישית כי הדברים

סימן ד':

עוד בעניין הנ"ל. תשובה לבקשת הגאון נאמ"ן שליט"א.

א: מעלה שאין הכרע בדבריו מטעם הראש"ל שבילקו"י. וכמ"ש לעיל בדברי כה"ח (ס"י קס"ה) – מישב מה שהקשה הרוב נר"ו למה לא יעزو ליטול פעם אחת.

ב: מבאר לשון לכאורה שכתב הרשב"א – דוחה ראיית הרב נר"ו ממים אחרים.

ג: כמו"כ מישב לשון נתילה שכתב הש"ע גבי חולץ מנעלין.

ד: דעת הגרב"ץ נר"ו באור לציון שצrik כלי – עדות תלמידו אינה מכרעת.

ו: מה שהקשה עלי בdry הבא"ח שם (אות י"ז) כבר הקשיתי כן בתשובה הראשונה ויישבתי את זה – דוחה פירושו של הרב נר"ו בדברי הבא"ח.

ז: פורק הק"י שרצה למוד ממים אחרים.

ח: מבאר גם להרמ"א צrisk כלי לכתילה בשחרית – וועלן אין בזה אפושי פלוגתא.

ט: מבאר שלפי הבא"ח צrisk כלי כשר לנט"י דשחרית – ומוכיח כן גם בדברי מラン בשו"ע והאחרונים שם.

י: שב ומברר ראיתו מהרב מנהת אהרון שדעתו להצריך כלי לנט"י דיווצה מביה"כ, מידת חסידות.

בסוף הדברים הזכרותי מ"ש לי יידי הרה"ג מ' מלכה נר"ו
לחזק דברי מתשובה הרמ"ז ומנתת יצחק.

סימן ה':

הנוגע בשרוך של נעלים אם צריך לרוחז ידיו

העת הגרא"ח פלאנישמי שנגע בגרכבים צריך לרוחז ידיו
ויש עוד אחרים שכתבו כן – דעת כה"ח (סוף)
שם הדין א"צ נט", ושכן שמע מבעל הבא"ח – גם
הראש"ל נר"ו ביביע אומר הארך בטעמי הרין זהה והעליה
להקל – ובפרט שרובם מהפוסקים סוברים דעתן במנעלים
משום רוער אלא משום נקיות – וכן לנוגע בשרכבים
דקיל טפי לעניין זה – שוער שכ"כ ביבי"א בפירוש, ושכן
dry החזון איש, וכן עיקר – בדברי רבבות אפרים בזה.

משמעות: הנוגע בשרכבים של הנעלים א"צ לרוחז ידיו.

והבאתי כל דברי הגרא"מ מאוזו נר"ו שכתב דמנהג בחו"ל היה פשוט לוחוץ ידיהם מהברוז ביציאה מביה"כ – ושכן נהג מר אביו הגה"ק ובב מצליח מאוזו זצ"ל.

עו"ב להוכחה ממ"ש הרמ"א בהגה, שאין מעכב לא כלי ולא כוח גברא – והערותי דשם מיררי בנט"י שחרית ומדינה גם בזה א"צ כלי – מ"מ כי מラン שם טוב להקפיד בדברים הנזכרים לנט"י שחרית משומש שכן נהגו, וכמ"ש בת' הרשב"א – והאחרונים השיגו על הרמ"א, והעלו דאם נטל בלי כלי לא יברך ענט"י.

עו"ב הרב נר"ו דורך בשחרית נהגו בכללי משומש שיש רוער גדולה – וכבר הבאתי ד' האחرونים שעמדו ע"ז – ובאמת אמרו שביה"כ יותר קל וע"כ א"צ להמנע מהihilוק ד"א, וכן א"צ כלי תחתון, וש"מ דלגביו כלי העליון שווים הם.

עו"ב הרב נר"ו שם. ולא מפשין פלוג' דלהרמ"א אפי' בשחרית אין כלי מעכב וע"כ די שנחמיר בשחרית – ולענ"ד אין כאן אפשרי פלוגתא. דמדינה א"צ כלי גם בשחרית לכ"ע – ולפי זהה צריך כלי משומש רוער, וכיון דגם בה"כ יש בו רוער ס"ל שגם שם צריך כלי.

עוד הסתמך שם ע"ד הרב עוד יוסף חי – וכבר הוכחתנו דשם איירי בכליה התחתון דוקא. עוד הוכיח דבורי מהכה"ח (ס"י קס"ה) שכתב שלא יטול בראשונה כדיינו אלא בכללי נקוב וכוציא"ב – וגם אני הבאתי דברים אלו וכתחתי דמשמעות ההיפך דורך בכיה"ג שחששו לברכה שא"צ, הוא דאוממה אדינא שא"צ כלי – וש"מ דכשאין חשש זה נוטלים בכללי כשר גם ליווצא מביה"כ.

סימן ג':

עוד בנט"י דיווצה מביה"כ, תשובה הגאון נאמ"ן נר"ו על דברי.

מצין שדעת מラン הגרא"ע שליט"א והגרוב"ץ שליט"א באור לציון שא"צ כלי – הגרב"ץ כי שלכתהילה טוב ליטול עם כלי, ולמד את זה ממ"ש בש"ע טוב להקפיד להצריך כלי בשחרית – דוחה ראיתו ממש – עוד הוכיח הגרוב"ץ מהרשב"א שכתב, דכ"מ שכתבו נתילה היינו בכללי – וכותב הרב נר"ו דאן למידין מן הכללות, והראיה ממיםacha עצמו לא נוטל עם כלי – ע"כ שכן ד' מוע"א הגאון איש מצlich זצ"ל – דוחה הדקדוקים מלשון הבן איש חי בפרש תולדות (אות ט"ז) – ומברר דברי הבא"ח שם בפניהם אחריות – ולמד ק"י ממים אחרים שצרכיהם כלי למיטה, ועכ"ז א"צ כלי למלטה – דוחה הדיקוק שכתבתי מהרב מנהת אהרון.

ומצאתי בישכיל עבדי שכחוב כן להדיा בענין ברוך שאמר,
עלינו לשבח, וקדושה וכו' – והמשנה, מחסיר
ופוגם בתיקון התפילה. – וגם עובר על אל תטוש תורה
אםך – ערכ' שם שאין לשנות גם מבטא שלנו, וע"ש
במ"ש לענין ס"ת וקידוש.

גם מREN הראש"ל ביב"א העלה שספרדי המתפלל עם
אשכנזים, או הפון, כל א' יתפלל בנוסח אבותיו, ושכן
פשט המנהג.

בענין "נקדישך" או **"כתר"** שיש שינוי בין נוסח האשכנזים
לספרדים, נחלקו גודלי דורנו – ד' האגרות משה
דכתפילת לחש יתפלל כל א' לפי מה שהוא רגיל, ונחשבת
תפילה בצבור. – ואולם בקדושה דעתו שעריך לומר קשה לו
הציבור שמתפללים עם. – ובפסוקי דזרמה, אם קשה לו
לשנות יאמר בלחש כהרגלו, ועדיף שיאמר כמו הציבור.
– גם במנחת יצחק כי שבלחש יאמר כמנ Hagga אבל
קדושה שאמורים אותה בקהל, לא ישנה מהציבור. –
והעלית השעה בזורה בזורה כדעת מREN היביע אמר שגם קדושה
יאמר כמנ Hagga אבותיו, דהעיקר הוא קדוש ובוון, ובזורה כולם
שווים. – ושכנן התפשט המנהג אצלנו לומר גם גם קדושה
כמנ Hagga אבותינו, וגם שכ"ד הרב ישכ"ע – ומ"מ יאמר
בלחש שלא ישנה מהציבור.

עו"ב למי שרגיל לעבור לפני התיבה בתוך יב"ח, אם
הציבור מסכימים שיתפלל כמנ Hagga אבותיו רשי –
ואם לאו שב ואית עדיף, ולא יתפלל בנוסח אשכנז.

במו"מ שבין הגרא"ע הדיא ז"ל והגרא"י חרל"פ ז"ל, במ"ש
הcheid"א שנוסח הספרדים עולה דרך י"ב שערם
– ערכ' בישכ"ע שם שעליינו לשבח צ"ל בסוף התפילה
דוקא.

עדות נאמנה מREN הגרא"י קניבסקי ז"ל שהסביר לבחורו
ישיבה שלא ישנה הנוסח של אבותיו שהוא נוסח
ספרד – והגרא"ל שטיינמן שליט"א תמה ע"ז, משום שבמקורה
התפללו בנוסח אשכנז והחסידים הם ששינו – הבאת
תשובה האגר"ם שהמשנה לנוסח אשכנז לא חשב شيئا'
שהוא הנוסח המקורי גם לחסידים – וכותב שם שאין ידוע
בכircular הטעם שנייה הנוסח הקבוע – עוד העיר שנוסח
ספרד הוא לא כנוסח אשכנז ולא כנוסח הספרדים.

במנחת יצחק דן בביב"ן שיש ב' פליגם, ופסק דאזר'י
בתוך הרוב, – והרוב נקבע לפי הנוסח המקורי
של כל א' – עוד הביא מ"ש המגיד מעוזרטש ז"ל שיש
י"ב שערם, ושער הי"ג כולל את כולם – ותלמידו בעל
ההפלאה וכן הגרא"ןadeluer ז"ל התפללו בנוסח הארי ז"ל
– בדברי החת"ס, וד"ה ומהר"ם שיק, ותשובה בית היוזר
בענין זה – והעליה המנחה"י דמי שהתפלל בנוסח אשכנז,

סימן ז':

אם מותר לפסוע ג' פסעות בפיום התפילה,
لتוך ד"א של מי שכבר סיים תפילה
ומਮתין להזאה אחוריו שיפסיע את תפילתו.

א': מדיק מלשון הגם' והפוסקים דמותר בכח"ג לפסוע
לאחריו – מפלפל בטעמי האיסור לפסוע לפני המתפלל
או לעבר לפניו – כמשמעותו של זוכחת מבדלת בינו ובין
המתפלל אי חשיבא הפסק לענין זה – לפי כל הטעמים
נראה דמותר בnidonno לפסוע אחריו.

ב': תנא דמסיע לו בזזה הוא הגאון מהירוש"ם בדעת תורה
– מעיר בדברי הד"ק שהובאו במהרש"ם שם – וגם
הרב נאות דשא שחולק על הד"ק יודה בנידוננו שכבר סיים
זה את תפילתו – המג"א אסור לרוק אפיקו כשגמר העמידה
וממתין – מחלוקת בין לרוק שהוא דרך ביון, ובין לפסוע
לאחריו – ועוד דהמג"א איררי שגמר התפילה ועודנו אומר
תחינות נוספות, משא"כ בזזה שהוא גמר הכל רק ממתין
לעומד אחריו.

ג': עע"פ שמהדין מותר וככל, טוב להחמיר בזזה ע"פ
הזהר הקדוש שאסור כמעט עניין – והכא נמי יש
לאסור לפסוע לאחריו משום זה שעדיין מתפלל.

ד': מעיר בדבר המצווי. שעומדים להתפלל עמידה על אם
הדרך, וגורמים שתים רעות –ומי שיודיעו שמאריך
בתפילתו טוב לו לעמוד במקום שלא מעכב אחרים היכא
דאפשר – ומוכיחה את האמור מן היירושלמי.

厶: דמן הדין מותר לפסוע, לתוך ד"א של מי שכבר
סיים תפילתו, עע"פ שהוא ממתין עדין לעמוד
אחריו שיטים תפילתו. ומ"מ טוב להחמיר לכתהילה לחוש
לדברי הזזה"ק.

סימן ז':

בחורים ספרדים בישיבה אשכנזית, אין
ינהגו בסדר התפילה.

תחילת בעליינו לשבח אם יאמרו אותו לפני שיר של ים.
– מנהגנו לאומרו אחר קוה ופטום הקטורת,
יסודתו בהורי קדרש, בדברי רבינו האר"י ז"ל בשער הכוונה,
– וגם נתן טעם לשבח בזזה, וכ"ה במשנת חסידים ובסידור
רבי אשר ועוד – גם האשכנזים המתפללים בנוסח האר"י
ז"ל נהוגים לומר علينا לשבח בסוף התפילה – ויש
מהמקובלים שמתפללים בנוסח אשכנז ואמורים אותו שתי
פעמים. – וע"כ אין לנו לשנות מנהג אבותינו, רוק שלא
יהא יושב בין העומדים וכו'.

ה': תשובה הג"ר עמרם אברכבי ננתיבי עם בזה — מסיק דיתפלל עם הציבור ויצדר פניו לירושלים — ואם הקהיל יראה ה' ילמדם שיפכו פניהם לכיוון ירושלים ע"פ שהארון לצד אחר, ובלבך שלא יגרמו מחלוקת ח"ו.

ו': האם מותר לשנות מקום הארון, או שכבר זכה אותו למקום ואין מוריין מקודשו — השד"ח דין בנידון כזה והביא ד' החת"ס שאין קפidea בזה רק שהמקום לא יהיה מחצר ביה"ג, ולמד כן גם מהנובי — גם הבית שלמה כי דלא הווי הורדה בקדושה שהכל הוא בית הכנסת — ע"כ דבראשונה נעשה בטיעות ואינו כלום, — ועוד שהמג"א ועוד סבר דאחר שתטרו ביה"כ הראשונה ובנו אחרית פקעה קדושה ראשונה — בגין' שמתחלת לא נעשה ע"פ ת"ח נראה פשוט דמותר לשנות — עוד טעם להתייר בגין' שם לא ישנו ימשיכו הציבור להתפלל לכיוון הלא נכון — עוד בדברי השד"ח בשם כמה מגולי דורו.

מקנא דעתא: מצוה לתיקן ולשנות את מקום ארון הקודש ولבנותו ביופיו והדרו עומד על תילו במקום הנכוון והראוי והמתפללים יתנו פניהם לכיוון הנכוון אל פניהם והמקדש ואין בזה ממשו מוריין מקודשת המקום.

סימון ט':

אם מותר לעיין בספר וללמוד בו בתוך חזורת הש"ץ בשחתפילה היא בישיבה שיש למעלה מעשרה המכובנים לברכותיו ואין חשש שעמי הארץ ילמדו ממנו.

א': מדקך מלשון הש"ע דגם כישיש ט' המכובנים יפה אסור למלמוד בחורה — מהמשנ"ב נראה לאורה לדורי דברי בכה"ג דין' שכתב שע"ה יראו ולמדו ממנו — האחרונים הביאו ד' הרמ"ע מפני שמקל למלמוד תורה בחזרות הש"ץ, והבאתי דהכי ס"ל להרא"ש ג"כ בארכות חיים שלו — הארכונים הכריעו לאסור ואפלו בעיון בעלמא.

ב': הרמ"ע לא התיר בהדריא רק כי דין למחות ביד המקילים — ועוד שלא הקילו אלא כשמכונין לפוך כל ברכה וועונה אמרן. ובזמןנו הלוואי וכוננו بلا עין בספרים — מ"ש שע"ה ילמודו מזה הוא להציג שיש גם מכשול לאחרים, ולא כדי להקל במקומם שאין ע"ה — ועוד דלפעמים נכנסים ע"ה לאולם הישיבה וגם דיש קל דעת בכל מקום — הנגים אל ה' הנgeo להיות הסדור לפניהם בחזרות התפילה, כי"כ גודלי עולם — הפוקודת אלעזר כי' שלא כדין עושין החולצין תפילין דרש"י ומניחים דר"ת בחזרות הש"ץ — מנהג טוב וישראל שראייתי בעניין זה.

ג': הרכבות אפרים כי' שוגם הגאון אגרות משה ז"ל אוסר בזה ושכן ד' עוד כמה גדולים — עדויות על מנהג של גדולי ישראל בזה מהדור האחרון — כדי להוכיח

יכול לשנות לנוסח ספרדי כמו ששינו אבותינו מהתפללים בנוסח אשכנז — ואסור לשנות מנוסח האר"י לנוסח אשכנז.

עוד הארכתי במבטא האותיות, והיגוי האותיות שצרכי רבוינו בזה להבהיר ערך הענן החדש הזה וחביבתו. — בדברי גדולי דורנו, באשכנזים שניים מבטאים ומהתפללים וקוראים בתורה במבטא ספרדי, שהעיקר הוא שכל אי' יחזק מנהג אבותינו.

סימן ח':

בית הכנסת שארון הקודש שלה אינו מבוזן נגד ירושלים והמקדש.

נשאלתי אם מותר להם לשנות מקום ארון הק' שיהיה מכובן כראוי וזה תוק כדי השיפוץ הכללי שעושים במקום — איך ינגן מי שבאה להתפלל שם אם יפרוש מהציבור ויכוין פניו לירושלים, או לא.

א': בברכות (ל' ע"א) ת"ר טומאomi שאיינו יודע לכוין הרוחות וכו', היה עומד בחו"ל יכוין לבו כנגד אי' וכו' — הרי"ף גורס יכוין "לבו". אבל התוס' והרא"ש לא גרסו לה' — ומ"מ נראה שוגם להרי"ף צrisk לכויון פניו לא"י ויכוין לירושלים ולמקדש. וכג' מרביתנו יונה וכן בלשון הש"ע — ויש חיזוק לדקדוק זה משונו של הכסף משנה, וממ"ש בעורך השולחן שם — והכי ס"ל לכל גדולי האחוריים וע"ש — הכל בו כי' שוגם בחו"ל צrisk לכויון פניו כנגד אי' ירושלים והמקדש — והוכחה שוגם מרב סובר כן, ודלא כמשמעות הכה"ה.

ב': בתיקונים נאמר דאסור להתפלל למערב והפקודה אלעד ורקשה מזה ע"ד הנובי — וכתבת לישב דברי הנובי בעה"י — ע"כ שהעומד במורה של אי' ודאי צריך להתפלל למערב שהוא אי', גם לפי התקיונים.

ג': מוכיח מתשובה הרמ"ם שפסקה מרן בש"ע (צ' ס"ז) עד כמה צrisk לדקך להתפלל לכיוון המקדש — וכג' גם מתשו' הרדב"ז בא' שאנסוחו הגויים לעשות מלאכה במקום המקדש — השד"ח בתשובה כי' דוגם במקומות דאי' לבנות ארון הקודש במורה, מ"מ ישים פניהם לכיוון המקדש.

ד': דין בביב"ג שההיכל אינו מכובן למקום המקדש והציבור מתפללים לצד היכל, אם ישים פניו כנגד המקדש, — פירושו של מהר"י אבוחב במ"ש בב"ב הרוצה להחכים ידרים וכו' — ומוכיח דמרן בב"י סובר כרש"י דעומד מול המורה ומצד מעט לדרום ולא כמ"ש המשנ"ב בדעת מרן — מ"מ גם המשנ"ב כי' דנהגו כרש"י וכג' מהרבה אחרים, — דעת המשנ"ב במתפלל עם ציבור שאינו מתפללים לכיוון ירושלים.

ו': בשבט הלווי דימה בוטנים לשובייטין של קתניות דמשמע מהמג"א שאסור לפותחן גם למן – וכותבי דלמן ודאי מותר בשינוי, שהרי בוטנים קולפם בראשי אצבעותיו – ומماחר וא"א באופן אחר אפשר שמותר גם להרמ"א – אלא שיש לדון דהוואיל ורגילין לקולפם בראשי אצבעותיו, אפשר דלא חשיב שינוי ואסור לכ"ע.

ז': חדש דברטנים לא שייכי בגודרת מלילות כלל ממשם שהדרך לקולפם א' א', ולא דמי למלאכת דש כלל – המאירי והגמי"י מחלוקת בין שוחק שום עם קליפה, ובין קולף שום שהוא מותר – הא"א מחלוקת בין שום לבצל לעניין זה.

ח': מכירח מרשי זיל' (ביב' י"ג ע"ב) דס"ל לחלק בין מולל, ובין קולף שעורירים שזה מותר גם בשבט – וכן מוכח מפיר"ח שם – ואולם מהתוס' נראה שגם קולף יש בו איסור מולל – בשבט (ע"ד ע"ב) האי מאן דעתך החלתא חייב י"א חטאota, ר'ח מנה בינויהם גם קולף הקנים, ורש"י לא מנה את זה – בע"כ ציל דר'ח מחלוקת בין שעורירים דבניא אכילה ע"כ מותר לקולפם שהוא דרך אכילה, אבל בקנים חייב על קליפתן – עוד חילוקתי דבקנים קילופן היא דישתן, אבל שיבולים דורך דישתן הוא ע"י בהמות וכיו"ב אבל לקולפן אינו שיק לדש – ש"ר בר'ח שכח בפירוש דkulף שעורירים הוא מכון לאכילה ואינה מלאכת מטבח – מבאר דרש"י סובר במולל שהוא דרבנן ע"כ לא גוזו בקולף שאינו דומה לדש, משא"כ לר'ח שהוא دائורייתא – עו"ל דר'ח סובר שrok במידי שלא אכילה הוא דמולל אסור מהתורה, משא"כ במידי אכילה – בקולף בוטנים ל"מ לרשי"י דין בקולוף איסור מולל, אלא גם לר'ח שרי דהווא דורך אכילה – גם התוס' הנז' לא החמיר בשיבולים אלא בכסי כסוי ובוטנים קולפים אחד.

ט': ע"פ האמור א"ש מה שהקשה הא"א על הרמ"א, דהקליפה הקשה של האגוז משברים וקולפים ביד, אבל הירוקה מולל אין או מכים עליה ונפרכת ודמאי לדש – עו"ל גם הירוקה אם שוברה וקולפה שרי, ואולי משא"כ כי הרמ"א, כיון דיכול לאוכן בלבד פירוק. – בדרכיו גדולי האחرونנים שהתרו בשירה.

י': רעיק"א הקשה ממ"ש בשבט כותש מיקרי מפרק, ע"ד התוס' שהתריר לקולף שעורירים שנתפרק מהשיבולים בע"ש – ולהאמורו לק"מ דשאינו קולף דלא דמי לדש – תרע דכותש דאמרו שם הוא אב מלאכה וקולף ואיפלו מולל הוא דרבנן – צ"ע בדברי הגרש"ז זיל' בסימן שי"ט (או ט').

יא': עו"כ בשבט הלווי DAGGIM הקלייפה הדרקה נאכלת, משא"כ בוטנים שיש ב' קליפות שאין נאכלות – ואולם רבים אוכלים הבוטנים עם קליפתן הדרקה דוקא –

ע"ז בכל מקום, שהוא הגורם לריבוי שיחות בכתיב"ג בעזה"ר. ולמהזר ולנזהר שלמים הרבה ירבה כנהר.

העולה מכל האמור דאיסור גמור לקרוא או לעין בספר בחזרת הש"ז וק"ז בן בנו של ק"ז שלא לדבר שיחה בטלה ח"ז או לעסוק בעניין אחר, אלא עמוד בנהת שלוה ואזני יהיו קשיבות מלה במלחה והי' קיבל תפילותינו ברצון, Amen.

סימן י:

בקילוף בוטנים ואגוזים בשבט.

א': בשבט (קכ"ח ע"א) תניא סיאה ואייזוב וכו', ומולול ואוכל וכור', וחכ"א בראשי אצבעותיו. – מסוגיא זו עולה מותר למולול בראשי אצבעותיו בשבט, ואילו בביב' (י"ב ע"ב) נראה דאיסור – הר"ף מעמיד להחיה דביב' הנז' במולול ללא שינוי, אבל בשינוי מותר גם בשבט וכחכי איiri בביב' (י"ג ע"ב) – רשי"י ותוס' אוסרים למולול בשבט אפילו בשינוי ומה שהתרו בשינוי הוא בינו"ט – והא דהתירו במס' שבת הנז' כי הרוז'ה דה"ד באזוב וסיאה, אבל בחכili תבואה וקייטנית לא התירו – הרמב"ן הוכיח מהסוגיא דהעיקר כהר"ף ומפורש בתוספתא להתריר גם בסוגיא דביב' – מה שסביר – שבתtos' השינויים לא התריר גם בסוגיא דביב'.

ב': בשבט של מי תמה על החסדי דוד שהגיה התוספתא הנ"ל, כשהר'ב גאנז עולם מתירים גם בשבט כפשטות התוספתא – מיישב את ד' הרוב חסדי דוד – הר"ן ג"כ הכריע כהר"ף, וכותב חילוק אחר בין הסוגיא דשבת לסוגיא דביב'.

ג': מדברי רשי"י בשבט הנ"ל, נראה דמולול למולול בראשי אצבעותיו. וכ"כ הגרא"א – י"ל דבשבת איiri בסיאה ואזוב דוקא וע"כ כי רשי"י שם להתריר – ובביב' שכח לאיסור איiri בתבואה – נושא ונוטן בדברי הגרא"א ע"ד רשי"י.

ד': מבאר דמאן דאיסור למולול בשבט אפילו בשינוי, ס"ל כהר"ח דמולול כדרכו הוא دائורייתא, והמתיר ס"ל דמולול כדרכו הוא דרבנן – הרמב"ם כי איסור מולול עם כל השבותים (בפכ"א) וש"מ דגם מולול כדרכו הוא דרבנן – מעיר על מ"ש הפמ"ג בדר' הרמ"ם, ומסתייע מהאיiri שבת ע"ג) – מחלוקת בין חולב דחייב משום דש להר"מ, ובין מולול.

ה': מラン פסק כהר"ף והר"מ ורוב הראשונים להתריר בשבט ע"י שינוי – הב"ח כי דגם הרמ"א פוסק דהעיקר כרוב הראשונים, והביא ד' הי"א לומר שטוב להחמיר – לפ"ז י"ל דגם להרמ"א יש להתריר בוטנים דא"א ללא קלקל.

שלמה

עליו – ובזה ישתי מה שהקשה החיד"א ע"ד מزن בכיסך
משנה.

ב: בגין אי' שאינו יכול לקדש כדי להוציא בן חו"ל קידוש
די"ט שני – והעיר שם ע"ז ובמקום אחר כי ע"ז
באורך ואכם".

ג: עוד העיר במ"ש בחו"ד (סימן אי' אות ה') בתולעים
הגדלים בפרות אם יש להם דין בריה – וכל האמור
שם הוא מהכו"פ' ושאר פוסקים ודנתי שם אם אפשר לצרףם
כנסיף נוסף לאמור שם – ומה שחקר בתולעת הפרי כשלא
פירישה אי השיבת חלק מהפרי, או תולעת התורה התירטה
– כי נאמר בדברי החיד"א בפיروس ולאו מכללא – בגין
אברהם דימה זה לגיד הנשה דעתך שהוא מותר, ומשנולך
אשר וחשייב בריה – ומ"ש דלהר"מ לק"מ דבשרץ הפירות
יש לאו מיוחד, לא מובן דאנו דנים אם נקרא בריה ולא
על עצם האיסור.

ד: עוד תמה על מ"ש שם (חח"ש סי' ג') בהחזק לעשו
טוכה בחצר חבירו, שזו חזקה שאין עמה טענה –
ואשתמיינית דאיידי בחזקת תשמישין דלהרמב"ם והగאנט
א"צ ג' שנים ולא טענה וכ"פ מزن (רס"י קי"ג) – גם
הרמ"א שהזכיר דעת החולקים, הכריע כהרמב"ם – בדברי
הס"ע והט"ז והగ"א שם.

ה: עוד שם בחח"מ (שם סי' י"ד) באשה שנינחה מיקסר
בצד החנות ברשות בעה"ב. ושותפו העבירו למקום
אחר ואבד, וכתחתי שאין לו דין מזיק – וחיזק הדברים
מהקצות (סי' כ"ה סק"א) בגזון בשוגג דפטור ולמד מזה
לפטור דין שטעה – וכתחתי דמלבד שהנתיבות שם חולק
עליו הנה הקוצאות חלק בזה על הש"ך שם – ועוד דהש"ך
שם כי הדין הווי מזיק דלמה ליישא בידו מזה ולחתת זהה,
והקצות כי דכין דהוה סבור שהוא של זה הויל' גוזל בשוגג
ופטו – ובנ"ד לא העביר מאחד לאחד כלל, ואפ"ל לא
מרשות לרשות, אלא מצד זה לצד זה בצד רה"ר, וגם
הש"ך והנתיבות יודו בזה.

סימן י"ב:

**תשובתו השניות של הרה"ג מהר"י
אוברלנדר שליט"א במ"ש בסימן הקודם,
ותשובתי על דבריו.**

א: עוד חזר שנית לערער על מ"ש, ושהעיקר בדעת הרמב"ם
דמניח תפילין אחר השקיעה, יש בו לאו ממש –
וכבר כי שהרמ"ע והחיד"א הכריעו שהוא אסמכתא, והחיד"א
הביא כמה ראיות זהה.

ב: עוז"כ טעם אחר בענין בריה הנ"ל והוא נכון, ודבריו
אלו הם בכלל דברי החיד"א שהבאתי שם – עוז"כ
פי' מפולפל בד' הרמב"ם ווחיתתי בדבריו – ועוד דין בריה

עו"כ בשאה"ל דבוטנים דומים לתבואה שגם הם נמכרים בליך
קליפה – וכתחתי דרך בקליפה היrokeה של האゴז החמיד
הרמ"א שאין דרך להגשים על השלחן כן, והו כמו שבוטנים
– משא"כ בקליפה הקשה וכ"ג בבוטנים בקליפתן שדרך
העולם להגשים גם בקליפתן, ולא דמו לשיבולים – ועוד
שאלו קולפים אותם אחד אחד ואוכלים – האגרו"מ פירש
דהאיסור בקליפה היrokeה הוא משום שאינה עשויה לישאר
עם האゴז ולא משום שיש ב' קליפה – והוא תנא דמסיע
לן.

י"ב: עוד טעם להתריך ע"פ התפאי" שכתב דאסרו רק
כشمפרק הרבה ביחיד, אבל כshmפרק כ"א ואוכלו
שרי – שוריר שהמנחת יצחק התריך עפ"ז – מסיע לזה
מדתנן במעשרות המקלף שעורירים מקלף אחת אחת ואוכל,
ואמרו ע"ז בביביצה (שם) וכן לעניין שבת, ופירש"י דכלאחר
יד דמי, אבל משקיבצן בידו הוי תולדה חדש וחיב – גם
ברירת עולם מתיר בבוטנים, וכן בשמרות שבת – אלא
שהש"ש מהחמיד במקום שרוב הבוטנים נמכרים קלופים,
ולמ"ש מותר בכל גונא.

י"ג: עוד טעם אחר להתריך ע"פ הרוז"ה שחייב בין תבואה
שעדין צריכה שחיקה לדברים שנאכלים מיד אחר
הפיירוק – מבארך ד' הרמ"א שהחמיד בקליפה היrokeה של
האゴז – העורך השלחן כי דהקלף כל שום לבדו אין בו
לא דישה ולא בורר, שכן קולפים האゴזים.

מקנא: מכל הני טעמי עליה בבירור דמניג ישראל שנגנו
לקלוף בשבת בוטנים ושקדמים וכי הוא נכון וכשר
בלא פקפק. וכמו שהתирו הג"מ פיניינשטיין ז"ל והגר"י ויסס
ז"ל ועוד, ודלא כהשפט הלוי נר"ו שהחמיד בזה.

סימן י"א:

**הערות והארות ששלה לוי ידידי הרה"ג
מהר"י אוברלנדר שליט"א באיזה דברים
שבתบทי בספריו הקטן שמע שלמה ח"א
ותשובתי בזה.**

א: במ"ש שם (א"ח סי' א' אות ג') במניח תפילין אחר
ההשקעה, שהרמ"כ דעובר בלאו, וקרית ספר כי שהוא
אסמכתא – והעיר ממ"ש הקרי"ס גופיה דהוי איסור תורה
– ובאמת בקרי"ס יש ב' פירושים שונים בד' הרמ"ב בזה,
הרמ"ע מפונו הכריע כפי' הראשון של הקרי"ס דהו
אסמכתא – וכן היא הכרעת מزن החיד"א ג"כ – ועוד
הקשה למזה לא כי חייב מלוקת ולא מנאו במנין המצוות
– וכתחתי שזה גופו מוכיה שהוא רק אסמכתא וכבר עמד
ע"ז הפר"ח, והחיד"א הוכח זה הדעיקר כהרמ"ע –
שוריר שמן הגאון אבי עוזרי שליט"א הקשה כן מדיליה,
ולא זכר שר שקדמו הוו בזה הפר"ח והחיד"א – הגאון אבי
ערוי תירץ דהוא איסור לאו ואיינו לאו גמור, ואין לוקין

בסדר, ומשנודע הדבר בחול המועד, אמר בעל המצוות שהוא מוחל מחלוקת גמורה. אם יצא ידי חובתו.

א: הגוזל מצה אינו יוצא בה ידי חובה – בקידושין (נ"ב ע"ב) ההוא סרסיא דקדיש בפרומיא דשיכרא – מרשותי והר'ן עולה דרך למפרע לא מהני, אבל אם יחוור ויקדשה בו אחר שבעה"ב אל' שיתן יותר יפים מקודשת – מהריטוב"א נרי דגם מכאן ולהבא לא מהני כשייש חשש שאמר כן ממשום CISOPA – הב"ש מוכיח מדין יאוש שלא מעדת דלא מהני גולי דעת למפרע, והדין הוא רק על מיכון ולהבא – לפ"ז גם בגין ל"מ גולי דעת לאחר הסדר ולא יצא י"ח.

ב: רעך"א דחה הוכחת הב"ש דרבא אמר בקידושין ממשום CISOPA סובר ביואוש שלא מדעת דהו יאוש – ולפ"ז יצא שדנים שם אי מהני למפרע – ומילא דבמוקם שאין חשש ממשום CISOPA אמר כן ארמין דניחא ליה גם למפרע – ובג"ד יש אומדן גדול שמהול לגמרי כדי שייצא י"ח – מקשה בע"ד הרמב"ם והפוסקים למה כ' טמא CISOPA, תיפוקליה דלא מהני למפרע כמו ביואוש שלא מדעת דקי"ל דאיינו יאוש – התוס' רי"ד עמד ע"ז ותירץ דר"ל שאפי"ל בע"ב בן לפני שקידש לא מהני, דמכיסופא אל' בן – מקשה על פירוש זה.

ג: מחלוקת בסברא בין יאוש שלא מדעת שהוא מצב של חוסר ברירה, ובין גולי דעת מרצון – גם למאי דקי"ל דיוש שלא מדעת איינו יאוש אפשר שגולי דעת יועיל למפרע, וע"כ כתבו טמא CISOPA – ש"ר שחילוק זה מפורש בע"ד הש"ך בח"מ (ס"י שנ"ח סק"א) – מבסס את האמור ע"פ דבריו הריב"ף והרמב"ם ושאר פוסקים.

ד: המנחה אפרים דין למי שלקח מבית חבריו דבר שאינו מקפיד עליו אם יש בו גזל – ד' התוס' בב"מ (כ"ב ע"א) דהוא כמו יאוש שלא מדעת ולא מהני למפרע, וכ"כ מהריר"ט – הרמב"ם פסק דהמקדי שדבר שאין בע"ב מקפיד עליו הו ספק קידושין, מהריר"ט פירש שהספק הוא מחשש גזל, ומהן"א פי' דאיירי שאינו שוי'פ כאן – ע"כ המנוח"א דהרמב"ם כ' טמא CISOPA ללמדך דכשאין חשש לכיסופא מהני גולי דעתו גם למפרע – פי' הרשב"ץ בע"ד הרמב"ם הנז' והחולקים עליו – העלייה דבמוקם שברורו לנו שבעה"ב יתרצה כשיודע לו, מהני גם על למפרע.

ה: תנא דמסיעין לנ' בזה הוא הרבה משאת משה בגזל אתרוג ובירוך עליו ואחר החג פיס את חברו, ופסק דזוכה למפרע – וק"ז בזה שלקח בטעות – הרוב ערך השלחן אה"ע (ס"י כ"ח אות א') כי שמהר"י נבון בג"מ חולק על המ"מ הנז' – בגין שיש אומדן גדול שמלל עוד מחלוקת, אפשר שגם מהר"י נבון יודה דיצה י"ח.

שaina בטלה הוא דרבנן, ואיך ס"ד לומר שהלאו בא לרבות איסור בריה.

ג: בחזקת חזר לסוכה הנ"ל, בא בטענה חדשה, לחילק נ"ד לטוכה דמטלטלא דב"ב (ר' ע"ב) – וכבר כתבתי שם דאין קשר בין ההיא דמטלטלא לנ"ד – גם דחיתתי עצם החילוק שלו, והעלתי שהעיקיר תלוי בקביעות התשmiss וכמ"ש בב"ב (נ"ח ע"ב), סולם המצרי אין לו חזקה והצורי יש לו חזקה – דבר שימושו קבוע מקפיד עליון, ואם לא מיחה ארמין דמחל ע"ז – ומ"ש דכשפירק הסוכה בטלה החזקה, וכך"ה דהחזקיך רק בכוטל ולא בחזר – תדע אדם היה לו חלון בכוטל על חזר חברו, אפילו נפל הכוטל לא חזקתו, שא"ה דהחזקיך רק בכוטל והעיה בטלה החזקה, וכמו בס"י קנ"גadam נפל הכוטל לא איבד זכותו (קנ"ד ס"ט) וכ' שם הטעם, ששיעבונו על החזר – בגין החזקיך בחזר לעשות בו סוכת החג, וכשפירקה חשיב כנסבה קורה וכוטל קיים דחזקתו קיימת.

ד: חוזר לבאר ראייתו מהקצתו החשן (ס"י כ"ה), ונראה שהבין שהפטור של הקצתו הוא ממש שאפשר להחזיך הדבר בשעת מעשה – ולא היא, אלא מחלוקת בין מזיק ובין גזול, דבגוזל לא אמרו שוגג כמציד – בגין לא גזול מזה ונתן לו זיה ולא מרשות לרשות.

ה: בחלוקת הראשונים אם צריך קניין כדי להתחייב בחובי שומרים, בש"ע ס"י אר"ץ וש"ז הביא ב' דעות. וגביה שואל (בסי' ש"מ) כי שהוא חייב משעת משיכה ולא הזכיר ד' החולקים – וכבתבי דגム במקומות שהזכיר שת הדעות הביא ד' הרמב"ם באחרונה לפסוק כוותיה – וככ"כ הש"ך הדעהיקר דבע"י משיכה, וככ"כ בצדק ומשפט – בשמע שלמה ח"א (ס"י י"ד) הערתי ע"ד הרוב ערכוק השלחן שכח שמן לא הכריע בזה – ואולי משורכ' בס"י ש"מ הביא רק ד' הרמב"ם שכן עיקר וגם בס"י ש"ג כי רק ד' הרמב"ם וכו' הצדק ומשפט, שסמרק עמ"ש בס"י אר"ץ – לד' הצדק ומשפט (דף ד' ע"ב) גם בכמה"ג שמן כתוב סתום ואח"כ ויא", אין יכול לומר קים לי כהחולקים לדין – אולם ביב"א העלה דבכה"ג יכול לומר קים לי וכמ"ש ברכ פעליהם.

עוד כתבתי שבב"י ס"י ש"מ הכריע שם להריה כהרמב"ם ושכנן מפורש בגם', ובבד"ה כי שזו תשובה ניצחת ע"ד ר"י ורא"ש – ויל' דמשום זה כי רק דעת הרמב"ם לבדו – ועוד טעם שבדין שואל גם התוס' סברי כהרמב"ם וрок הרא"ש חולק ע"כ לא הזכיר ד' החולקים, משא"כ בש"ח וש"ש שהתוס' סוברים כהרא"ש – ובזה מתישב הערת הגרא"א ז"ל שם שהרמ"א לא הגיה ע"ד מ зан.

סימן י"ג:

בדיני מצה גזולה.

מי שקנה מזות לפסה ובטעות לקח של חברו, ואכל מהם

יורה דעה

באכילה, וכשהוא ראוי לאכילה כלל אין בו איסור בב"ח – מבאר מ"ש הגמ' בחולין (ק"ח ע"ב) ובازה בישול אמרו בבישול שאחרים אוכלים אותו מחתמת בישולו, לשיטת הפר"ח ולרש"י והכרתי – עוד מבאר ע"פ האמור מחלוקת הפר"ח והפמ"ג בעירוי אם הוא מהתורה או מודרבנן – מעיר מדרבי הפר"ח במקום אחר שם כ' דערוי ואסר מהתורה – מיישב דבמקומו א' איiri באיסור בישול, ובאיידך איiri באיסור אכילה, דבזה דאיינו אסור מהתורה עד שיגיע למаб"ד – עוד מחזק הסברא שוגם בבישול אפי' במקצת חשב חזי שיעור מדרבי הפלתי – נושא ונוטן בדרבי הבית מאיר – תמיית הפר"ח על התרגומים אונקלוס, ומබאר דבריו – הערת ח"א מדרבי החתום ספר הי"ד (סימן צ"ב) במדליק נר חנוכה בנר העשויה מחלב שמעורב בו חמאתה דחש לבשול הטיפה שסביר השלחתה – מיישב ההערת הנ"ל – מסיק שדעת רוב הפוסקים שעירוי אסור כדי קליפה רוק מדרבען אין איסור בבישול מהתורה אלא כתגיעה למаб"ד כהפר"ח – ולאיסור אכילה גם הפר"ח מודה דאיינו אסור מהתורה עד שיתבשל למаб"ד.

סימן ג':

בדין בשר נבילה או חלב (בצירוי) שנtabשל בחלב לעניין איסור בישול ואיסור הנאה.

א': הרמב"ם (פ"ט מהמ"א) כתב בבשר מטה או חלב עם חלב, לokaה על בישולם ואינו לokaה על אכילתם – הלח"מ שם כי דה"ה דאסורים בהנאה מהתורה – ע"כ שלא חשיב איסור מוסף כיוון שאינו לokaה על הנאותו.

ב': מקשה על הלח"מ ממ"ש הר"מ בנקודה הנפלהה בפי המשנה בכריות, דמותר בהנאה – עוד מדרבי הפוסקים שאסורים בהנאה.

ג': ומצחטי שכבר קדמו הrodב"ז להרב לח"מ בקושיא ההיא – נושא ונוטן בהבנת תירוץו של הrodב"ז – מסיק דכוונתו כהלכה.

ד': הרמב"ם גופיה בנקודה הנפלהה עמד על קושית הrodב"ז, מחלב הקדרשים לבשר מטה – וחילק ביניהם ויישב הדברים בטוטו"ד.

ה': השגת הrodב"ז על החלטוק של הרמב"ם – מבאר שיטת הרמב"ם שהניחה את הדרישה של הגمرا והביא הדרישה של מדרש רבה.

סימן א':

במחלוקת חולין (ק"ח ע"ב) גופא חזי זית בשור וחזי זית חלב וכו' – הרמב"ם פסק כלוי, שישור בישול בכזית – בכזית – הפמ"ג מבאר הטעם ששיעור בישול בכזית – הפמ"ג הסתפק אם חזי שיעור של בב"ח אסור מהתורה. והדבר תלוי בביואר מ"ש חזי לאצטרופי – נו"ן במ"ש השם אריה על הפמ"ג – בדברי המנחה חינוך בענין זה. המנחה חינוך מסתפק, אם מועיל צירוף של כדי אכילת פרט באיסור הנאת בב"ח – המל"מ כי דבמלאתך שבת חזי שיעור אסור מהתורה – הרוב המגיה שם העיר על החכם צבי דס"ל שrok באיסור אכילה הוא אסור חזי שיעור מהתורה, מדרבי רשי' והג"א בשבת – הרוב ארעא דרבנן העיר ע"ד המל"מ מדין דכותב אותה א', או מוציא פחות מהשיעור דפטור – בירורתי שהחכ"צ אמן כי דרך במידי דאכילה אמרין ח"ש אסור מה"ת ואולם אמר זה רק לדעת הרא"ש בלבד. וגם זה רק בהוה אמין, וחזר בו ודחה את זה – נפלא על האחוריים שהלכו בזו אחר הרוב המגיה במיל"מ ונקיי ואולי שהחכ"צ סובר דרך באכילה אמרוי ח"ש דאוריתא – עוד מבאר דמ"ש הרמב"ם בכותב אותן אחת שהוא פטור, ר"ל אסור מה"ת – נו"ן בדרבי הפוסקים בדין עקירה ללא הנאה, ומסיק דזה נחسب חזי מלאכה ולא ח"ש – חזרו ומפרש שם"ש הר"מ באות א' היא חזי שאין בו איסור תורה, והיינו טעמא דעתו א' היא חזי מלאכה – מוכיח מהרמב"ם שגם המוציא פחות מהשיעור, נקרא חזי מלאכה – ע"פ האמור מתישבת קושית החות יאיר במטלטל פחות מד"א ברה"ר – בדברי מהרש"ם בענין זה – עוד מוכיח שגם למ"ש החכ"צ בס"ד לד' הרא"ש דרך באכילה הוא אסור ח"ש מה"ת, יודה בבישול ובהנאה דבב"ח שחזי שיעור אסור מהתורה.

סימן ב':

בגדר בישול בשר וחלב.

מחולקת הפר"ח והכרתי אם בב"ח נאסר מהתורה מיד כשהגיע לרותהה בכללי ראשון או שיגיע למאלל בן דורסאי – מדרבי רשי' בחולין (ק"ח ע"ב) נראה דאיינו אסור מהתורה עד שיתבשל כל צרכו – מבאר למה לא יאסר מהתורה גם בפחות מהשיעורים הנז' מצדי חזי שיעור – מבאר טעם הכרתי וסייעתו, שמיד שורתה מתבשלת קליפה דקה, אלא שאינה נכרת עדין – עפ"י האמור צ"ל לדברי הפר"ח, למה אין שייך דין ח"ש, דאיסור בישול בב"ח כרוכ

להקשות על ה'ב"י הנז' בכהנ"ג והפמ"ג ועוד — במ"ש בשמע שלמה שם שהב"י העיר גם ע"ד הסמ"ק, וכתוב עליון אבל בעה"ת — והקשה למה ייחד להקשות על ר'ו בבר"ה — ע"כ דאפילו שכתב "אבל בעה"ת" אינו מוכrho שבא לחילוק, וכמ"ש בשד"ח — וגם אם יש איזה ספק בש"ע יש לפניו כedula רוח"פ, וכמ"ש החיד"א — והסיק דCBS בא מREN לסדר הש"ע הרוגיש בחולשת דבריו שבב"י ובד"ה, ופסק כלל הפסוקים — ע"כ ואולי מREN תיקן גם בב"י ובאבדו התקיונים שתיקן — ע"כ לחתמו על מ"ש בש"ש שם דממה שתמזהו כל האחרוניים על מREN, ש"מ שכולם הבינו שר"ל דבה"ת חולק — ואין מכוח קושיא שאין לה תירוץ נכricht שכן מפרש ונפסק כן — ע"כ דאפילו אם כן הוא האמת בדעת בעה"ת מכוח איזה גירסתו, מ"מ הגירסתו שבכל הספרים אינה כן וכל הפסוקים לא פסקו כן — עוד תמה על מ"ש בש"ש הנז', שבש"ע כי שנחבשו או נצלו להסיר כל ספק, ולשון זה דהוע דייעבד לא תיקן בו כלום — והעיקר שאין להתייר אלא בדייעבד, וכל גדול בידינו — במקרים שאין יודעים ד' מREN אנו פוסקים כמור"ם ז"ל — עוד ציין למה שפסק בספרו הבהיר שימוש ומגן, לאסור חלב במים ולבטלו בשישים כדי לערכו בבשר — והסכימים עמו הראשל"ץ הגאון רבי עובדיה יוסף שליט"א בזה.

מקנה דמיותא: אסור לכתילה לגרום נ"ט בר נ"ט, ועוד אסור לבשל דגים וכיוצא"ב בקדורה של בשר כדי לאוכלים בחלב.

סימן ח':

עוד בדיין נ"ט בר נ"ט.

תשובה מהאהבה למ"ר הגאון הgi מוהר"ש משאש שליט"א הרה"ר וראב"ד בעה"ק ירושלים טובב"א.

מה מה שהעיר עלי (בסיימון הקודם). וחזרתי לבאר שיחתי והרוחבת העניין מפי סופרים ומפי ספרים מאשר השיגה ידי יד כהה, כسؤال ומתלמיד בעניין.

א: מעיר במ"ש הרבה נ"ו שם דבש"ע חזור מדבריו, דלפירושי בדברי ה'ב"י א"צ לומר שחוזר בו — ובמזרחה שמש העלה שגם בבדיקה הבית לא התכוון להתייר לכתילה.

ב: מבאר מ"ש בשמע שלמה ח"א הנ"ל "אין העלים עינוי הבדולח" שאין הכוונה שנעמלו מהם — דברי מREN בבר"ה א"א לפרשים בדרך אחרת.

ג: מה שהקשה רכינו נ"ו למה ייחד להקשות על ר'ו פעם ב' בבר"ה, הנה זה הקשה על הד"מ וכל האחרוניים שתמזהו על מREN בכ"י, מtopic שהבינו בפשיותו שר"ל שבעה"ת חולק ומתרץ לכתילה — ומתרץ לבדוק הבית העיר ע"ד ר'ו הרשונים כייע"ש, ואגב זה העיר גם על המשך דבריו.

ו': עפ"י האמור מיישב קושית הדרב"ז על הרמב"ם — דברי הר"מ ביד החזקה ובמנין המצוות ובנקודה הנפלאה משלימים זה את זה.

ז': הרמב"ם במנין המצוות הקשה קושית הדרב"ז למה לא צריך לא חבשל שלishi לאיסור הנהה, והרי היא בכלל איסור אכילה — מבאר למה הוצרך הרמב"ם שם לדרשה של לא חבשל ג"פ.

ח': ציל להרמב"ם מודיע לא נכלל איסור בישול בכלל איסור אכילה — עוד מחזק הקושיא לפי דברי הכסף משנה (פ"א מוחלכות טומאת המת ה"ב) — דוחה מה שוצה לחדר החת"ס בחידושיו ע"פ הכס"מ הנז'.

ט': מבאר דברי הכסף משנה — ובזה מתייחסת הקושיא דלעיל.

י': דוחה תמיית היישועות יעקב על הרמב"ם בנקודה הנפלאה. מהא דבכורות (ו' ע"א) — מיישב את זה בכמה אופנים.

י"א: מעיר ע"ד הגאון הנודע מורה שמש חי"ד שרצה להוציא דאסור בהנהה בנ"ד.

י"ב: בספר שני ציון אסר לפטם עגלים באכקה חלב שעירבו בה חלב — לפה"א יש לדוחות דבריו, ויש להקל בהפסד מורה — תנא דמסיעין לו הוא הגאון רב פעלים בתשובה.

סימן ד':

בדין נ"ט בר נ"ט תשובהו הרמת"ה של הגאון הגדול מהר"ש מ"ליט"א הרה"ר וראב"ד בירושל"ים טובב"א.

למה שכתבתי על דבריו בשמע שלמה ח"א (חי"ד סיון ב'). בתחילת דבריו חזר ע"ד ה'ב"י שכתב על דברי הראשונים שפירשו בדגים שעלו בקערה שהוא בדייעבד, אבל בעה"ת כתוב דקטיות וכו' מותר וכו' — וכל הפסוקים סביר דגס בעה"ת מתייר רק בדייעבד ותמהו ע"ד ה'ב"י בזה, הש"ך ביאר דברי מREN בש"ע שהתייר נ"ט בר נ"ט רק בדייעבד וכו' האחרוניים — דוחה פירוש הדרישה שכתב בדברי בעה"ת ושהעיקר כמו שהובא בב"י — (ואולם בمزורה משם השב"ח השביבה הרוב גופיה נ"ו לדברי הפרישה, ושכנן ראוי לדחוק ולפרש דברי רבותינו ז"ל) — הגאון נ"ו מפרש שאין כוונת ה'ב"י לומר שבעה"ת חולק אלא לשונו כמו הפוך ול"פ וא"ש מ"ש בב"י עם הש"ע — עוד הוסיף להשות להגנ"ל גם מ"ש מREN בבדיקה הבית שם — ע"כ שלא קיבלנו עליינו אלא מ"ש מREN בש"ע וב"י, ולא מ"ש בכ"ה וכ"מ והתשובות — מעיר על מ"ש בשמע שלמה שם, ואיך העלים עינו הבדולח וכו' — עוד بماה שהרבו

אחרות להתייר לכתהילה, מכמה ראשונים בהא דמותר לבשל שלמים בקדורה שבישלו בה אתמול שלמים — וכן מה שחתיר הא"ח בשם ר' שמשון לחתו לחם בסיכון שלبشر ואוכלו עם גבינה, — וממה שהביא דעתות המתירים בסוף דבריו שם שכן הוא פוסק.

י"א: הב"ד ביאר בטו"ט מה שהכריעו הבי"י ומהרש"י שבעה"ת חולק על הסמ"ק מהא שלא חילק בין אוכל ובין כלי — וכן מיישב את מה שנקטו בגמ' והפוסקים בלשון דיעבד.

י"ב: הרב פני דוד דחה ביאورو של הב"ד דמפורש בסמ"ק שהוא מטעם אסור לגורום נ"ט בר נ"ט לכתהילה — ואפשר שבעה"ת היקל בכל מושום דיש בו ב"פ נ"ט בר נ"ט — שוב חור הפni דוד להורות כהב"ד — הזבח"ץ כי שהב"ד מגמג בענין, ולא התיר אלא באין בנ"י, ודרקן כן מסיים דבריו — מעלה שהב"ד מתיר בשופי ולרווחא דמלתא הויסיף טעם אחר בס"ד, וכן מבואר בפניו דוד — הרב בית יהודה עיאש התיר לכתהילה לאפותה פת בכל שאופים בו הלב, כדי לאוכלה עםבשר — וכותב בפירוש שכ"ד מrown, והוכחה כן מהא שאין טשין תנור וכו' וכמ"ש הב"ד.

י"ג: הפת' הקשה עד הסמ"ק וע"פ מ"ש בזה ישב מה שהקשו על הבי"י שכחtab אבל בה"ת — וקורוב לפירושו של הפת' כתוב הב"מ ל"יישב הבי"י הנז' — משני הפסוקים הנז' עליה דעתך מrown להתייר לכתהילה.

י"ד: דברי בה"ת שהובאו בבי"י הם הסיפה של דבריו, ובריש דבריו מפורש להרייא שהוא מתיר לבשל בכל בשר כדי לאוכלו עם החלב, או אפילו — וכן מתחזק הענין מדברי הכהנה"ג — ובזה נזהה תמייתו הגדולה של הרב מורה שם, דיל' שבעה"ת לא התיר עם החלב ממש, שכאמור מפורש בריש דבריו שהתר גם בזה בפשיטות — מקים היגירסא של הדရישה, דטוב לנו לסבול ודוחק הלשון מדווק הענין — מוכיח כן מדברי הרב נר"ז במורה שם גופיה — גם בכית דוד ציון דברי בה"ת, והוא כנירסת הדရישה.

ט"ו: יש שרזו להוכחה אסור נ"ט בר נ"ט לכתהילה מבישלו מים בקדורה חדשה ותחכו בה כף חולבת וכו', בסימן (צ"ד ס"ה) — כבר תמהו הש"ץ והפר"ח והפר"ת ויתר המפרשים על הדין ההוא, ואין ממן ראייה — בס' כפי אהרון כי שעל הדין ההוא נצבו כמו נד האחרונים ותמהו על מrown שפסק כהסמ"ק (ובסימן צ"ה ס"ג), קערות בשר שהודחו ביורה חולבת וכו' — שוב ראיית בפר"ח שאין הטעם שם מושום נ"ט לבטה"ת לכתהילה, אלא שחחש לסבירת החולקים שם — מוכיח שכן הוא דעת הפת' ג"כ.

ט"ז: כתבתי שהערתת הערך השולחן על הפר"ח הניל' היא לשיטת הפר"ח שאסור נב"ג לכתהילה, אבל בדעת

ד': ממ"ש מrown דברי בעה"ת באחרונה ש"מ שכן הוא פוסק — ועוד שבבדוק הבית פירוש דבריו להרייא, וילמד סתום מההמפורש.

ה': אכן דיש פעמים שכותב "אבל הרב פ' כ'" ולא בא לחלוקת, מ"מ בדור"כ הוא חולק — ובנ"ד שכותב ד' בעה"ת בלשון "אבל" וגם כתבו באחרונה, ועוד דבריה ביאר דבריו בפירוש, בודאי שאין זה יוצא מהכלל — הוכחה דורי"ו דבר בבשר ממש ולא בתבשיל שלבשר, והלום מצאת שן מפורש באורה של רבינו ירוחם גופיה.

ו': מחלק בדברי מrown בש"ע בין היתר דבישול וצליה דפליגי ביה קמאי — בין הלשון דגים שעלו שהוא לשון הגمرا, וגם המתירים לכתהילה לא שינו לשון זה כלל דפשטא להו שאין מזה ראייה — ועודadam היה משנה בזה הר"א דהרא"מ ושאר הראשונים פלייגי בזה ואינו כן — עוד מסביר ההיתר בזה לכתהילה ע"פ סברא.

ז': מיישב מה שתῆמה עליו איך נפסוק כמו זה קושיא שהקשו עליו — דכתבי שם שמכוח הקושיא ההיא רואים, שכולם הבינו דהכ"י סובר שבעה"ת חולק, דבלי זה לא קשה מיידי — גם הזבח"ץ וכח"ח שאמרו שחוזר בו בש"ע, הם מודים שכ"י ובכ"ה כתוב להתייר לכתהילה — האחרונים הנז' סמכו ע"מ"ש בש"ץ (סק"ג) ודקדקתי דהש"ץ לא כי דבריו עד מrown אלא לשיטת הרמ"א — וגם הציגון שלו הוא על ההגהה — מבאר היטב מ"ש הש"ץ שם אפילו לדברי המחבר וכו' — עפ"י האמור מישוב מה שהקשה הינה"ג על הש"ץ שלא נרגש ממ"ש מrown בב"ה.

ח': מ"ש הגאון נר"ז אף פסק מrown נגד רוב הראשונים — כבר עמד ע"ז הרוב בית דוד, וכותב שגם מהרש"ל כי שבעה"ת חולק על הסמ"ק — הבי"ד מיישב לשון "שעלוי" דנקטי בגמ' ובפוסקים — ע"כ שם דברים הם המתירים לכתהילה, מ"ש בפסחים (ל') אין טשין תנור באליה, ואם תש כל הפת אסורה עד שיטוק התנור — התוס' שם הקשו למה לא די בקיינוח למאן דמתיר נ"ט בר נ"ט, ותירצו דאינו מתקין יפה, ולא אמרו משום אסור לכתהילה — וכותב ד"ר ר"ת והתוס' והרא"ש והרש"ב"א והר"ן וס"ג להתייר לבשל לכתהילה — ע"כ להוכחה כן מההשתירו להגעיל kali בנז' ע"פ שאין ס' בימי — וסיים דשבועה עניין ישראל מתירים לכתהילה מלבד ס"ה"ת והשערם.

ט': בערך השולחן כי שמהר"א ז' טוא מתיר נ"ט בר נ"ט לכתהילה, ולמד כן מדין הגעללה הנז' — הערה"ש ודבר משה דחו ראיית הב"ד מהא אין טשין התנור באליה — והפני דוד דחה דברי הדבר משה, וכו' שיש להורות כהב"ד שמותר לכתהילה — ע"כ שם דרובא דמיןיך מגדרי האחרונים מתירים לכתהילה.

י': מוכיח מדברי הפר"ח דהעיקר כמ"ש הב"ד — עפ"ה שהעה"ש דחה ד' הב"ד, הוא עצמו חור והביא ראיות

יהודה, הביאו הכהן ז' ווב"צ, וכ"פ הבאה"ט מדידיה, וכ"כ במערכת השלחן – וכי דמה שפירשתי בר' הש"ך הוא דרך חורפה ואינו כפשוטו. – דמ"ש הש"ך, גם למחבר וסיעתו, א"א לפреш דקאי רק על סיעתו ולא על המחבר – עוד הארך להוכחה שהש"ך למד כן בר' מrown – דבריו בש"ע עיקר כמ"ש החיד"א במחבר' ועוד – אע"פ שהפר"ית יישב בדוחק ר' בעה"ת, מ"מ לא אמר שמרן פסק כוותיה, ואדרבא הביא דעת הסמ"ק פירשו.

ד': כמה שהוכחו מהא דין טשין התנוור באליה – עוז"כ DAGNO מפרשים הש"ע ע"פ הב"י ושם כ' ג' פוסקים שאסורים וריך בעה"ת מקליל, ועל כן כח בש"ע ל' דייעבד כדי רוח"פ – ראוי לנו לפסוק כסוגיא בדוכטה ולא לסלק עצמנו בפוסקים שלא הביאם מrown.

ה': ועפ"ז דוחה מה שכחתבי לעיל ליישב קושית הכהנא"ג – ומפרש שכונת הכהנא"ג להקשות למה פסק נגד המרובים שהזכיר בב"י.

ו': העיר על מה שכחתבי שהעה"ש חזר בו, שהביא ראות להתייר לכתהילה בסוף דבריו – וכחוב דהביא ר' השערום רק להודעה בעלמא, שכבר סיימ ההלכה לפני כן דאטור נבי' לכתהילה – עוד מוכיחה לדבריו ממ"ש העה"ש שם (סיק"ג), ולכתהילה אסור אותו כל'i איסור, או משומ דאטור לגרום נבי' – ודוחה מה שכחתבי שם, דאמר כן לשיטת הפר"ח, דמ"ש אבל אנן קי"ל, לא נראה כן.

ז': עוז"כ דמ"ש העה"ש, ומותר לחם מים לכתהילה, ר'יל שחיממו כבר, והשערום התיר לאפותה בהם פת לכתהילה – הוכחה כן ממחבת של גוי שהזכיר שם – וההוכחה שהביא משלמים, כבר דחו התוס' דבמקודש אוקמה דאוורייטה דמיון במינו מותר – וההיא דר' שמשון כבר ישבה בمزורה ממש – עוז"כ שכל הפוסקים שהזכורתי הם רק מיישבים את הב"י להצילו מקרואה, אבל לא אמרו שהלכה כבעה"ת.

ח': ודברי יד יהודה שהזכירתי, בא להעיר על מrown דלא נמצא כן בסמ"ק אלא בהגהת סמ"ק – והוא נתןطعم למה בעה"ת חלק על הסמ"ק, ולא כי שמן פוסק כן – עוז"כ שהיד יהודה משומ שהבין שהב"י פסק להחמיר דחיה דבריו וחיזוק ר' בעה"ת – ומה נקי שאר פוסקים, שאין א' מהם שאמור שדעת מrown לכתהילה.

למסקנת הגאון הנ"ל: אסור לגרום נ"ט בר נ"ט לכתהילה, ומשנה ראשונה לא זהה מקומה.

ובתบทוי שלענ"ד נראה להתייר גם לכתהילה לדעתו של מrown ז'ל, ומהחמיר תע"ב.

מרן יודה כהנ"ל – אין לנו אלא דברי מrown המפורשים בכ"י ובכ"ה להתייר נבי' לכתהילה, – וגם דברי הש"ע נ"ט פירושם, והזובח"ץ והכה"ח סמכו על הש"ך, ולענ"ד לא אמרו כן בר' מrown – הפסיקים המחייבים בזה ס"ל כהרמ"א – דעתם של גדולי האחرونים להתייר לכתהילה וישבו את ר' מrown על נכוון.

טו"ב: יד יהודה מיישב את דברי מrown שכחוב דבה"ת חולק על הסמ"ק – עוז"כ שלא מצאו מבואר בקדמוניים לאסור לכתהילה, מלבד הגהה סמ"ק שתובר שנבי' נ"ט מדיין ביטול – עוז"כ שהסמ"ק גופיה במקום אחר התיר – והעיר על הגהה סמ"ק שכחוב כן בשם ר'י'ו, ובכ"ה (נתיב ט"ו ח"ה אותן כ"ח) כי להיפך – עוד הוכחה כן ממ"ש הריטב"א בחולין שם בשם הרמב"ן – ומ"ש דאין לו זו מהסכם האחرونים כוונתו לפוסקים כהרמ"א – כן העלה שגム הטור ס"ל להקל בזה – וכן מוכחה לדבריו שהש"ך (סק"ג) כי רק לד' הרמ"א ונ"ל – הרוב פעילים כי דאפי' מאה האחرونים, אין שומעים להקל נגד מrown, ואע"ג דכאן זה להחמיר החוק"ל כי אסור למ"ז להחמיר נגד מrown ז'ל.

מסקנא דהאי דין: לפי ר' מrown ז'ל מותר לבשל ירקות וכי"ב בקדירה שלבשר נקייה אפילו שהוא בת יומה, כדי לאוכלן עם הלב.

סימן ו':

תשובהו השנית של הגאון מוהר"ש משאש שלoit'a על מה שכחתבי לו (בסיימון הקודם).

א': קיבלנו הוראות מrown רק מ"ש בש"ע ובכ"י – השד"ח כי שבדק הבית נdfs אחר פטירת מrown, וכחוב הרוב נר"ו דאילו היה בימי היה משמשת הגה זו – יד מלאכי כי שרי"ז גדול כוחו יותר מהריב"ש ואיך ידחו מrown בקש.

ב': אפילו אם בה"ת מתיר נבי' לכתהילה, מ"מ לשון הש"ס מדויקך כמו הפוסקים שחולקים עליו – מנין מובן מהפוסקים שכונתו לדחות דברי הסמ"ק, וי"ל דתמהו על מ"ש מrown שהה"ת מתיר לכתהילה, ולענין הלכה לא דיברו כלל – בב"י לא פסק בעניין זה, ורואה"פ אוסרים לכתהילה, וכן מדויקך בדברי הש"ע – מה שתרץ ה' שמע שלמה למה נקט בש"ע לשון דייעבד, הוא דחיק ואתי מרחיק – בהרבה מקומות כי הב"י אבל, ולא פסק כן – מיישב דברי הב"י שלא התכוון לפסוק הלכה כב"ה'ת, ורק דרכ' מ"מ הביאו – אין מקום לטעון הלא המקשן לא הבין כן, ואדרבא יש לשמהו כאשר יכול לישב.

ג': מצדיק את המפרשים בר' הש"ע שהוא דייעבד דוקא, והם הש"ך והכרתי וערוך השלחן ובל"י וקהלת –

— ובפרט דפיעמים שהיהודי מניה הקדרה ע"ג האש, וגם דהוי בבית ישראל — מ"מ ראוי והגון לתקן עניין זה לכתילה שיקפידו שהיהודי יניח הקדרה על האש.

ו': בדרכי מרן הרראש"ל נר"ו ביהוה דעת (ח"ה סימן ד"ז) שמחמיר בזה — מרן ז"ל ג"כ כתוב בש"ע משום חתנות, ומ"מ כ' עממין עובד ע"ז, וצ"ל דחתנות ל"ד, ור"ל יהוד בנותיהם, וכן מוכח מהמאירי — הלחם משנה פירש בדברי הכסף משנה הנ"ל דס"ל שאיסור הין הוא משום יהוד בנותיהם, וכמ"ש בעוני — מיישב מה שהקשה הלח"מ על שיטת מרן הכסף משנה — ביהוח"ד כ' שגם מהר"י חאג'ין — בשוש"ת מהר"י פראגי ז"ל דעתו להקל בישמעאלים — גם הרראש"ל נר"ו מקל מכוח ס"ס שלא כהר"פ.

העללה לדינה: טוב וכשר שנותני הקשרים יקפידו שהיהודי ישם הקדרה ע"ג האש כדי לצאת ידי חובה המהמירם ובראשם מרן ז"ל. ובידיעבד שישמעאל הניתה על האש ויישראל חיתה בגחלים וכיו"ב שר.

סימן ח':

"בגדר אינו מתכוון לbehel בבישולו עכ"ם."

א': התבשל כמאב"ד ע"י גוי, והיהודים גמר בישולו מרן פסק לאסור כדורה"פ — הפר"ח העלה להתייר, והפר"ת דחה דבריו, ובר"פ הדעיקר כהפר"ח כיון שהוא מדרבנן — מתחמיה ע"ז ממ"ש בר"פ לעיל לאסור אפי' בס"ס משום שמרן פסק להחמיר בשניהם, וכן מקיל נגד מרן — מפרש דהרוב פעילים הבין שהפר"ח אינו חולק על מרן, אלא מפרש שמרן החמיר ורק בנסתלך מהאור אחר שהגיע למאב"ד — וכן מדורדק לכואורה לשון הפר"ח — וראיתי בדרכי תשובה שכן הבין בד' הפר"ח, שכותב עליו, אבל אי ליכא סילוק וכו' מותר גם להמחבר — ולענ"ד כן הבין הגרי"ח בהבנת הפר"ח וע"כ פסק כוותיה.

ב': מוכיח מהב"י שדעת מרן ז"ל לאסור אפי' כישישראל גמר בישולו, ללא נסתלך מע"ג האש — וכן מוכיחה ממ"ש בבדוק הבית שם.

ג': בר"פ דין בבישול הולאכבי"א שהגוי מוריק בצד דרכ' כלי נקוב, תוך שמן רותח — וכותב להתייר משום שהגוי לא מתכוון לבשל, רק לעשות מעשה רשות, ואחריות הבישול מוטלת על היהודי — שהוא עומד ומשגיח על המחבת וכו' והמלקחים בידו להגיש ולהפוך — ותמהתי בהה דהוי פסיק רישיה ונחאהליה, אדם לא יתבשל מיד תקלקל צורת הרשות — מצין ב' הדוגמאות שהתיירו חכמים משום שאינו מתכוון לבשל — ומבארא דין שום דמיון לנידון דהרוב פעילים — לפי האמור לכואורה נסתרו ב' טעמי ההיתר של הרוב פעילים שם.

סימן ז':

בישולי גויים ישמעאלים, בשעת הדחק.

א': במסכת ע"ז (ל"ח ע"א) א"ר יהודה אמר שמואל הניתה בשער ע"ג גחלים וכו' — עוד אמרו שם איבעיא להו הניתה נカリ והפרק ישראל מהו וכו', א"ר יוחנן בין שהניתה עכ"ם והפרק ישראל, בין שהניתה ישראל והפרק עכ"ם מותר, ואני אסור עד שתהא תחילתו וגמרו בידי עכ"ם — מחלוקת הרשונים אי בעין שהיהודי יתן הקדרה ע"ג האש, או די שיחתה בגחלים — ומהליךתם תלוי במ"ש בಗמ' והפרק ישראל, אם פירושו שהפרק הבשר דומיא דמגיס, או שר"ל האש, או מחתה בגחלים — ומרן ז"ל פסק כרואה"פ שאין שגיית התנוור מועילה אלא בפת — ספק בישולי נקרים להקל ככל ספק דבריהם.

ב': בישולו הגוי כמאכל בן דורסאי, ויישראל חיתה בו וגמר בישולו, נחלקו בו הראשונים, — גם מרן ז"ל שהחמיר בזה מ"מ בע"ש ושעה"ר מתיר — בדרכ"ת כי בשם מקור חיים ממש הרואה"ה דאפי' נתבשל כל צורך בידי גוי אם מצטמק ויפה לו ונגמר בידי ישראל, מותר — אם בישול הגוי בבית ישראל, ד' התוס' בשם ראנ"ד להתייר, ור"ת חלק עליו — אע"פ שמרן ז"ל אסור גם בזה, מ"מ הוא ס"ס דרבבותא בדרכן.

ג': דין בגוי ישמעאלי שלא נארח הין בmagicum אלא בשתייה ולא בהנאה — מדברי הש"ץ ומטה יהונתן מוכחה שלומדים בדעת הש"ע להקל גם בכישול ישמעאל — להנ"ל עולה שבישולי ישמעאלים מותרים גם באכילה — בדברי הפרי תאר בעניין זה.

ד': בgam' ע"ז (לו"ו ע"ב) גופא אמר באלי וכו' פיתן ושמנין יין ובנותיהם כולן מ"ח דבר הэн וכו', אלא על פיתן ושמנין משום יין ועל יין משום בנותיהם, ועל בנותיהם משום ע"ז — מזה מוכחה שהאיסור של פת ויין הוא משום ע"ז, וכן מפורש בפירוש ר"ח שם — וכ"כ מרן ז"ל בכסף משנה על מ"ש הרמב"ם שסתם ינים אסור, כמו שכותב ר"ח הנדי — מיישב קושית הפר"ת על דרך זו — אין להוכיה כהנ"ל, מה מה שחייב מרן בין בין ישמעאל לנקרי לגבי הין, דיש לפירוש מ"ש הרשב"א בת"ה הארוך — נושא ונouter בדברי שאר הרשונים בפירוש סוגיא זו.

ה': הגאון מוהר"ר ברדוגו בתורו"א פירש בדעת הש"ץ שכונתו להתייר בישולי ישמעאלים, אלא שלא נהוגים כן — וכותב דמ"מ יש להקל בישמעאלים בכל הדברים השניים בחלוקת — לפ"ז יש להקל כשהיה היהודי הדליק האש גם לדידן, כישמעאלי הניתה הקדרה על האש — וכן באולמות שנותני ההקשר יוצאים בידי רמ"א להקל בשיגור התנוור ע"י ישראל, יש להקל גם לדידן כשהגוי הוא ישמעאלי.

מבואר דכל זה הוא שלא התכוין לבשל כלל, אבל בנידון דהר"פ הוא מתכוין למעשה הבישול, וזה דרך בישולו — ולא גרע מ"ש בגמ' ושור"ע גוי שהצית את התנור לאפות לחמו, והיה שם בשור של יהודי דאסור — מחוק את האמור בדברי ובינו המאדרי בשכת שם — עוז"כ שם אדם ידע שהදעתה שם אפי' לא התכוין לבשל כלל, אסור. שאما הרחיב דעתו גם עליה. וכן ב"נ"ז — וכן מוכח נמי מהרא"ש בפסקיו בע"ז (פ"ב סימן ל"א).

עו"ב דזה לא גרע מבשלת יהודיה שלא יכול להרים היורה ע"ג האש, והגוי הניחה על האש כדי לסייעה — דפסיטת דעתך שלא התכוין לבשל דאסור, ואע"פ שאין לו אחריות וכו', וזה לנ"ד.

ובבר כתבתי שם"מ יש להתייר בנידון דהר"פ מטעמים אחרים, ונצדק צדיק.

סימן י"א:

"תוספת שביעית בזיה"ז, ובשיבנה המקדש".

א: בריש מס' שביעית תנן עדמתי חורשין בשדה האילן ערוב שביעית, בש"א וכו', ובה"א עד העזרות — ובפ"ב שם, ובשדה הלבן עד הפסח — ל' יום קודם השבעית אסור מהלכה למשה מסני (מו"ק ג' ע"ב) — ב"ש וב"ה תינקו הזמנים הנ"ל וביטולם — עוד שם רבashi אמר שר"ג סובר כי ישמעאל אמר הלכתא גמרי לה, וכי גMRI הילכתא בזמנ שביהם"ק קיים דומיא דניסוך המים — ופירש"י דרי"ג וב"ד התירו בזמנ שאין בהם"ק — מדרשי' משמע דלפי הדעה הא' גם כשאין המקדש נהוג דין ל' יום, ו/or ג' ביטל פסח ועצרת — ולרבashi גם היל' יום בטלו מכוח הלכה למ"מ, ו/or'ג ביטל פסח ועצרת — הילכת כרבashi ומותרם בזיה"ז בעבודה עד ערב ר"ה — בשיטת ר"ח בפירושו שם.

ב: בbuilding המקדש ישוב דין היל' יום כמו ניסוך המים — ממש"ש שר"ג ביטל פסח ועצרת, נראה דזמנים אלו אינם קשורים עם בהם"ק — לפי האמור עולה שגם כשבינה המקדש לא ישובו הזמן הנ"ל — ואולם מהרמב"ם נראה גם שני הזמןים ינהגו בזמן המקדש, חסדי דוד, — דקדקתי כן מלשונו של הרמב"ם — אלא שצ"ל למה ביטלים ר"ג, ואולי משום זה כ' הרוב"ז שם שר"ג ביטלים בזמן המקדש — דעות שונות באיזה ר"ג אירי.

ג: הקשיתי על הרוב"ז שכתב שר"ג ביטלים בזמן המקדש, דא"כ גם כשבינה לא ינהגו ב"פ הילו, ומהרמב"ם לא ממשע כן — מפרש שלדעת הרמב"ם ב"פ אלו קשורים בל' יום דהלהמ"מ — וכשאין מקדש כמו שלא נהוג דין ל' יום, ה"ג לא נהגים ב"פ הנ"ל — וס"ל להרמב"ם דבר

ד': מעמיד ההיתר של הר"פ שם ולא מטעה, אלא מכוח ס"ס — עוד מחוק היתר זה ע"פ מ"ש בסימן הקודם להקל בכישולו ישמעאלים כשייש עוד سنיפים להקל — יסודות ההיתר בישמעאלים בקיצור.

סימן ט:

עוד בנידון דהסימן הקודם, במ"ש ל'
הרואה"ל הרה"ר ליישראל הגאון המפורסם
רבי אליהו בקשוי דורון שליט"א.

תחילת כי כב' הרואה"ל נר"ז לישב דברי הגאון ר"פ ממה שסתמהתי עליו — דשם כ' ב' טעמי להתייר, ומתחילה כ' דא"ל שמיד שהריך הגוי נתבשל דהוי ספק, וס"ד לקולא — א"כ אין כאן פסיק רישא, דמיד שMRI היהודי מהפך במלחים — ולהשש דשם יתבשל מיד שהגוי הריך, ע"ז אמר דהוא אינו מתכוין — עוז"כ הרואה"ל נר"ז, חלק בין בישולי נקרים למלאתה שבת — דכbeschol נקרים לא המלאכה של הבישול היא שאסורה, אלא בישול שם הנכרי עליו אסור, וזה שיק רק במתכוין ממש ולא בפסק רישיה — ובאי הדבר בטוטו"ד, ושעל כן כ' בר"פ שאין אחירות הבישול עליו וכו' — מחוק דבריו מהא דשנים שעשווה, וכ"א אין יכול בלבד, חייבם. וכך אם סייע ישראל, מותר — עוז"כ שמתחלת לא גורו על בישול שלא בכוננה, כמו שלא אסור מעושן וכיר"ב.

סימן י:

עד בנידון דהסימן הקודם.

מה שהשבתי מפני הכבוד למלת הרואה"ל נר"ז.

בדברי הערתי גם על הטעם הא' של הגאון ר"פ דפסק כהפר"ח נגד מרן ז"ל — העליית שכונות הגראי"ח ז"ל להתייר גם בודאי הגיע למאב"ד קודם שייהפוך בו היהודי — וכ"ש בהיתר השני דמתיר גם בתבשל ודאי ע"י הגוי, משום שאינו מתכוין — מוכיח מדבורי שם כהנ"ל, ולא ממש"ש הרואה"ל נר"ז והדרא קושיא לדוכתה — ועוד דא"פ' אם יקפיד היהודי להפוך מיד, אין שיק בזיה' אין מכיון תוקף — דהגוי מצדו עשה מעשה מושלם, רק נתיר בכה"ג משום הסיווע של היהודי.

החילוק של הרואה"ל בין שבת לבישולי עכו"ם הואאמת ויציב — מוכיח משבת (ע"ב ע"ב) הא' מאן דשדי סיכטה באתונה חייב משום מבשל, דמוכחים לומר החילוק הנ"ל — וכבר כתבו חילוק זה בפרק התוס' בע"ז (לי' ע"א) ד"ה קמ"ל — עוד מצין ד' התוס' בשכת (ע"ז ע"ב) ד"ה מהו, ומהרמב"ם שם, וכן ברומב"ן והריטב"א שם.

שאן בו עפר, אבל נגד העפר חשוב נקוב ומחובר — מדקך את זה בלשון הרשכ"א שכח, אבל לעומת מה שטמון לאו — ועוד לדיפוי השגן נר"ז אין דעת שהנקב הוא למטה מן השרשים — ועוד דקדוקים אחרים להוכחה כמו שכחתי בעה"ו.

ה': עיר' הגאון נר"ז דין העפר יונק אפילו ע"י השרשים, וכן איינו נחשב מחובר משום חיבור הזורעים — והבini מ"ש בירושלמי (ערלה) נטל דעתן אצל אילן בעץ שאיןו נקוב מהו, ופיר"ש הדשה היה אם ינית האילן מהニア לדעת — ואית ס"ד דהעפר, חשב מחובר למי מביא להו — וככתבי דלulos העפר חשוב מחובר, אלא שלא די בזה, וביעין שניק מהקרע עצמו, ומספק"ל אם גם הדעת יונקת מהקרע ישירות ע"י ינית העץ או לא.

ו': עוד הביא מהירושלמי (כלאים) דין עיביא להו אי מברך המוציא, על פת של עצץ נקוב, ופירש דכוון שהעפר תלוש ע"כ מספק"ל אם מברך המוציא — ויש לדוחה דלulos חשוב העפר מחובר, ומ"מ מספק"ל לגבי המוציא, ממש דאיינו חשוב כ"כ — וראיה לזה מהא דין מביאין ביכורים מעץ נקוב, וכן נמי לא מתמרים שבחרים ופירות שבעמוקים וכו'.

ז': הרוב נר"ז הקשה ע"פ שיטתו מהא דכוון פרובול על עצץ נקוב (גיטין ל"ז ע"א) — ולדברינו לא קשה מידי. שוגם העפר שבו חשוב מחובר.

ח': עוד נדחק מادر שם לפי שיטתו, אין תודמים מעץ נקוב על הארץ והרי מעורבים בו יניתה של חיבוב ושל פטור, ובכה"ג צrisk לתומם רק מנייננו — ולמה שכחתי לק"מ דגם העפר העצץ נקוב מחובר הוא.

ט': עוד הביא מ"ש המיל"מ בעץ שא"ג שמקצת נופו החוץ לעץ, דחשב מחובר, וכותב הגאון נר"ז דכוון ודי העפר חשוב תלוש ומ"מ גידוליו חשוב מחוברים והה"ג בנוקב — וככתבי דגם לשיטתו אפשר שהחיששה בעץ נקוב היא אורייתא לשוי הנובי דגם תולדות חriseה אורייתא — ועיקר דברי הגאון אינם מוכרים, דיש לומר שע"י יניתה הנוף גם העפר חשוב מחובר — וגם אם העפר גופרו איינו יונק מהקרע מ"מ יונק הוא ע"י הצמחים שבו — וכמו שניתת מקצת נופו מחשבה כל השטיל מחובר, הה"ג מועילה גם לעפר עצמו שבו הם גודלים.

י': בירושלמי (חלה) הקונה עצץ נקוב בסוריה ולא קנה עפר שתחתיו חיב במעור ושבייעת — הרוב נר"ז הוכיח דמיiri בעומד ע"ג קרע של גוי וצ"ל דהעפר עצמו חשוב מחובר — והן הדברים שכחתי בעוני.

יא': עוד אמרו בביבורים דבעין של הגידולים יהיוoadמתך, ואם עובר שם דרך הרכבים פטור דמעורבים הם, — ויש מ"ד שambilין הביכורים מעץ נקוב, ואי

ashi חולק על ר"ש בן פזי, וסובר שר"ג לא ביטל ב"פ הנז' — אלא (ר"ג) לימד דין ל' يوم דומה לניסוק המים מדאומכינהו, וע"כ איינו נהוג כשיין מקדש, ומינה דהה"נ לב"פ הנז' דלא נהוגים כשיין מקדש — ובאמת כ"כ התוס' במ"ק שם, ומדדקן כן מלשון הר"ם.

ד': דוחה מ"ש בקרון אורה שהרמב"ם חולק על התוס', ומפרש דמ"ש הר"ם מפני השמועה, היינו מה שלמדו מניסוך המים — לפ"ז עולה דכשכינה המקדש דגם הם סוברים כן — דעת"ג שכחטו שר"ג ביטל ב"פ אלו, מ"מ איינו מוכראה דלא ישבו עם בנין המקדש.

העללה לדינא: דכשכינה בית המקדש בב"א ינהגו תוספת שביעית ל' יום קודם ר"ה מהלמ"מ, וכן ינהגו מוספת דב"ש וב"ה בשדה הלבן מפסח ובשדה האילן מעצרת.

סיימון י"ב:

בדין עצץ נקוב לדיני שביעית ותרו"ם אם דינו בקרע ממש

א': במצחת דמאי תנן, עצץ נקוב הרי זה הארץ, תרום מזה על זה תרומתו תרומה, וכ"פ הרמב"ם — ומזה רואים שהייבו של עצץ נקוב הוא מהתורה — בירושלמי (ערלה) איבעיא להו אם שייך שביעית בגידולי בית, ונחלקו הפסיקים בה — וצ"ל דעתץ נקוב שני אני בטל לשדה, משא"כ בית שהוא רשות עצמו ולא מיקרי שדה.

ב': הגרש"ז אוירבאק שליט"א חידש דעת"פ שגידולי עצץ נקוב יש בהם קדושת שביעית מהתורה, מ"מ עפרו חשיב תלוש ואין בו אישור עבודת קרע — עיר' דמתורה מותר גם לזרוע בו — ולענ"ד לא נראה כן דתנן עצץ נקוב הארץ ולא חילקו בה — עוד טענתי אם מותר לחושר בו, א"כ לא מיקרי שדה, והוא צירכים למעטו מתרו"ם כמו גידולי בית.

ג': הגרש"ז נר"ז הביא הגמ' גיטין (כ"ב ע"א) עצץ של אחד זורעים של אחד, מכיר בעל עצץ זורעים קונה במשיכה, אבל בעל עצץ צrisk חזקה — מזה הוכיח שהעפר חשוב תלוש דאל"כ אין קונה העץ במשיכה — ודוחתי ראייתו דהעפר איינו נ麥ר, רק מכיר לו העץ ריק וע"כ קונה במשיכה — אבל זורעים מחוברים הם ע"י שוינקים מהקרע (והעפר תפל להם) וע"כ צrisk חזקה — והוכחתי זה מתוך פירושי שם — הגרש"ז נר"ז נדחק מאד בפירושי.

ד': עיר' הגאון נר"ז להוכיח מתשובה הרשכ"א שכח, אם הנקב של העץ בצד, אם הוא נגד מה שהזרעים טמון בעפר חשוב נקוב — והבין בדבריו שהנקב צrisk להיות נגד השרשים, אבל למטה מהם לא מהני — ואולם פירושתי דהרשכ"א בא למעט היכא דהנקב הוא בחלק העליון

מחובר, אלא גם אם העפר נחשב מחובר רק מכח הצמחים חיב הזרע בו דמיד שורעו מתחילה לינוק — ונשאר נ"מ בחרישהadam אין בו זורעים פטור — ולמ"ש גם בשבייעת דין עצין נקוב בקרקע ממש לכל מיili.

מקנה דינה: דין עצין נקוב הארץ ממש לכל מיili, בין לתרומות ומעשרות, ובין לשבייעת. ואסור לזרע ולהזרע בו מן התורה, וכל הגדל בו יש בו קדושת שבייעת.

סימן יג:

חרישה בטרקטור בשבייעת

א: במו"ק (ג' ע"א) אמר אמיר החורש בשבייעת ר"י ור"א, חד אמר לוכה וח"א אין לוכה — בד' הרמב"ם ריש הל' שמיטה ויבול (ה"ד) דמשמע מיניה שלא לקי אחרישה — מהר"י קורוקס שם דקדק מהרמב"ם (ה"א) וחרישה אסורה מהתורה כדעת ר"ש (פ"ב מ"ב) — רשי' ותוס' ור"ש סייריליאו סברי שחרישה דאוריתא, והרמב"ן ס"ל שהוא דרבנן, וכן דקדק התו"ט ופה"ש מהרמב"ם — יש מחלוקת בין חורש כדי לזרע ובין חורש ליפות הקרקע — אין לוכה על חרישה בשבייעת לכ"ע.

ב: דין בחרישה בטרקטור — הגרש"א יודליבין זיל' כ' דהמכונה היא החורשת, והוא מוליכה ע"י האש והויה בחורש בעצמו דאשו משום חציו — והוכיח מ"ק (מ"ד ע"א) דאשו אינו כגופו ממש — דשאלו שם ואכתי צורות נינהו, ופירש"י ואין כופר כתוב אלא בנגיחה הדורי גופו ממש — נמצא האש תולדה, ובшибיעת לא חיבת תורה אתולדה — וע"כ חרישה ע"י טרקטור היא מודרבנן.

ג: ויש לדוחות דשאני כופר דרך מא מעיטה — א"נ שאני צורות דלא חשבי גופו ממש לכל תולדות נזקיןocabotihen, החוץ מצורות — אבל אש דקייל' קר' יהונן דאשו משום חציו, ובב"ק (כ"ג ע"א) אמרו למ"ד משום חציו חיב בד' דברים, ואם היה העבר כפות חיב עליון מיתה — ושאני היה דב"ק (מ"ד). דמיiri בשור שהתחך בכוthal להנאות והפלין, אין גופו ממש.

ד: ע"כ דאפיי נימא דאשו אינו כגופו ממש, בטרקטור ידו כ"ע דחשיב גופו ממש — דלא דמי להדליק אש והלכה ע"י הרות, כמ"ש בב"ק (כ"ב ע"א) חציו מכחו קזיל, אש לאו מכחו קזיל — אבל כאן מפעיל הטרקטור וממשיך לספק לו אש בלבד הרף וגם מכונו כאשר יחפוץ — ומוכיחה כן מאותה גמ' שהז' הרוב זיל', דשאלו ואכתי צורות נינהו, ותירצטו דקזיל מיניה מיניה — נמצא דע"י שדוחפו כל הזמן נחשב גופו ממש וחיב כופר, ורק' זה להה עויל' דזה עדיף על חורש בהמה שהשור הולך מאליו — במכות (כ"א ע"ב) אמרו החורש בהמה ביוט' לוכה — וכן הוא התוקע את יתד המחרישה ומכוונו וגם מוליכו.

תימא שעפרו תלוש, א"כ יש כאן תערובת שלא מדמתך — ורחה זהה דלעולם עפר העצין חשיב תלוש, אלא דעת' ניקת הקרקע אפיי במקצת נחسب מחומר לגמרי — והיה דמעורב בה דרכ' הרובים הוא מטעם שהז' איןו שלו לגמרי — ולמ"ש א"צ לידח עפר העצין דינו בקרקע ממש.

י"ב: עוד הביא הרב נר"ז מ"ש בגיטין (כ"ב ע"א) נקבו בארץ ונופו בחו"ל, פלגי בה אבי ורבא, וכבדשרויש לכ"ע אולין בתר הנקב, ואם העפר חשיב מחומר Mai נ"מ אם אשروس בקרקע או לאו — עוד הוכיח מהירושלמי (ס"פ המציג) שעפר העצין נקוב חשיב מחומר, וכי' דהוי פלוגתא דכבלוי וירושלמי. — ובווני כתבתי דגם לשיטתו, הרי נחלקו אבי ורבא, אלא דיויצא שרבעה סוכר דהעפר חשוב חלוש, וקשה איך יפרש המשנה דעוקצין (ס"ב) — והעלית שאין ראה מגיטין הנז', דשאני אשروس בקרקע שהוא חיבור גמור וע"כ כו"ע מודדים בזוה דלא אולין בתר נופו — ומהוליקת אבי ורבא הוא בدلא אשروس דאיו חיבור גמור אלא נחسب מחומר מכח הינקה, ונחלקו איזה ניקה חזקה יותר אם זו, או של הנוף — מחזק את זה בראיות נכחות בעה"ז — ונמצא אכן מחלוקת בין הבלתי לירושלמי.

י"ג: ע"כ להוכיח מרבעה דהעפר אין יונק מצד עצמו, אלא ע"י הצמחים, דאל"כ הרי מים שנשרש יונק מעפר זה ונחسب לגדול בא"י, ואיך ישנה דינו ע"י מקצת נופו שיוצא לחו"ל — ורחייתי גם זה די"ל דמיiri שעטה הניחו עם נופו במקומו ההוא — ומוכיח דבע"כ בהכי מيري.

י"ד: בסוף דבריו חוזר בו הרב נר"ז אלא דהעלה שהעפר יונק רק ע"י הצמחים — הערתתי בראיה שהביא מהחייב אדם, דשם אירי בעצין שא"נ — ע"כ דין איסור חרישה בעצין נקוב אלא כ שיש זורעים, וגם לזרע בו אסור רק מודרבנן — דחתי ראייתו מהא דהזרע לפני שביבועו שליקט בשבייעת דלא דמו כלל — גם מ"ש שביגניטים הוא נורקב ואינו יונק, זיל' דyonik מיד והרקבתו בן היא דרכ' גדריתו, שגם בקרקע הוא בן, וזה עצמו בא ע"י הינקה — ע"פ מ"שathi שפיר מ"ש הרמב"ם בכלאים דלוקה גם על עצין נקוב, דמייד שזורע הוא יונק.

ט"ז: עוד חידש הגאון נר"ז דכיוון דקימ"ל דין איסור מהתורה בשבייעת אלא המפורש בתורה — א"כ הזורע בעצין נקוב אפיי אם העפר נחسب מחומר, מ"מ הוא שונה מזרעה בקרקע ואסור מדבריהם — וכבתתי דלא שונות מזרעה בקרקע נקוב עצין נקוב הארץ בין מקום מפורשת, אבל באותה מלאכה לא מצאנו חילוק בין מקומ זה לאחר — וחוז"ל החשבו עצין נקוב הארץ לכל דבר ממש, מאין נבא לחלק בו בזוויה בשבייעת — והנה דחתיyi כל ראיותיו של הגאון נר"ז בזוה — והוא גופיה הביא כמה ראיות שהעפר ג"כ חשוב מחומר ונחדק בהם — וכותב עוד שלא מביאה להרב מרכיבת המשנה דס"ל שהעפר עצמו חשוב

שלמה

סימן ט'ו:

בדין שאין אומרים לפניו המת אלא דבריו של מת.

תשובה להר"ר גבריאל מימראן נר"י.

א': בברכות (ג' ע"ב) אר"י בן לוי אין אומרים בפני המת וכור' — א"ר אבא בר כהנא לא אמרן אלא בד"ת וכור' אילא אמר ל"א אלא אפי' בד"ת וכ"ש מילוי דעתמא — מבאר העטם של שתי הלשונות, אם האיסור הוא משום שמשיח דעתו מן המת, או משום לעוג לרשות — התוס' כ' שרבע אלף בשם ר'ה גאון פסק כיישנא קמא דעתיר במילוי דעתמא — וכ"פ הרמב"ם והש"ע יוד' (שד"מ סט"ז) — עובי שם וזכא תוק ד"א שלו — בהגנות הרא"ם הוויז'ן כ' עד התוס' דילישנא בתרא ציל דחוץ לד"א אייר וכור' — העratio בדבריו שגמ לילישנא בתרא ייל דאייר תוק ד"א — חוץ לד"א הוא כשרות אהרה ולא שייך זה זלזול ולא לעוג לרשות — להרא"ם הוויז'ן יוצא דילישנא קמא ובתרא מדברים בכ' עניינים שונים, ועוד מקשה על פירושו.

ב': מחלוקת התוס' והרא"ש אם אסור בד"ת רק תוק ד"א או גם חוץ לד"א — הבהיר דקדק מהריב"ף (ריש פ"ג) שעריך דין זה עם הדין דלא ילק בכ"ק ותפלין בראשו, שמשמעותבו דרך תוק ד"א הוא אסור — הטור הבין מדברי הרא"ש שר'ה גאון שהוא שכח דאפיקו חוץ לד"א אסור — אולם מהריב"ף בשם ר'ה גאון ומהתוס' לא נראה כן, וכ"כ בمعدני י"ט.

ג': מレン בש"ע סתם בדבריו ולא פירוש אם דוקא תוק ד"א — מדברי מレン בסעיף שאחריו זה נראה דאינו אסור אלא בתוק ד"א — וכן מפורש בביבור הגרא"א שם ולא כמ"ש הש"ך שם — מברור ד' מレン ע"פ דבריו בכ"י, ושהעיקר דרך תוק ד"א דוקא — בדברי הבהיר וזה.

ד': הבהיר כי ומילוי דעתמא אסור תוק ד"א, ומשמעותו הגם' נראה דילישנא קמא אין בו אסור אפי' בתוק ד"א — למ"ש שגמ ד"ת שרי חוץ לד"א, עולה דבמיili דעתמא שרי גם תוק ד"א — גם הש"ך כי' במשמעותו שמיili דעתמא שרי גם תוק ד"א, ואולי הבהיר כי' כן דרך חומרא — הרדב"ז בחשוכה ג"כ כי' דד"ת שרי חוץ לד"א, וש"מ דמילי דעתמא מותר גם תוק ד"א.

מקנה דמילתא: מותר לדבר חוץ לד"א של המת אפיקו בד"ת ואפיקו שלא מעוניini המת, ומהחמיר שלא לדבר רק מעוניini המת, כמו בסדר הלואה ושאר צרכי המת, וכן בדברי הסוף לכבוד המת וכל כי"ב תבא עליו ברכות טוב.

בסוף התשובה מישב מה ששאל ה"ר הנז' במש' בגמ' הרוצה להחכים ידרים וכור', ובדברי המהרא"א שם.

ה': גם אם נחשוב זה לתולדה ד' הנוב"י דلم"ד שאינו לוקה אחריה גם התולדה שלה מהתורה.

ו': שור' למREN החזו"א שעלה ונסתפק במתן מחירשה שהיתד ישאר דחוק בקרען בלא אחות אדם, והוא רק מחמר ומכוין הבהמה אם חייב משום חורש — ודקדק מהרmb"ז בשבת שחביב גם על החמור לבדו משום חורש, — עוד חדש שם א' מחמר ואחד אוחז לנפי המחרישה, המחמר חייב והאוחז פטו' — ולמד משם שהחמור בטרקטטור חייב חטא' — לפי החזו"א עולה שאפיקו יסdroו שהטרקטטור בעל אליו, והוא רק מכוננו בתלמי השדה ג"כ חייב.

זאת תורה העולה, להלכה ולמעשה שחריר הש"ט טركטו' היא אב מלאכה בין לשבת בין לשביות.

סימן י"ד:

abilities ביום שני של גלוות. ומתי הולכים אחר גדול הבית.

מיישב מה שכח יידי כמהר"א סווסה שליט"א בספר לדיני אבלות (סימן ל"א אות ח') בענין יו"ט שני אם עולה לשבעה, והקשה דברי מREN מאוח"ח לי"ז — ושהעיקר שאין נהוג אבלות בי"ט שני של גלוות, ואעפ"כ עולה למנין, וכן הנהגו.

א': שנפטר בחזהם סוכות וקרובי בא"י התחילו האבלות במקומות יו"ט ובאה אחותם מחויל ולא הייתה יודעת שיר"ט שני עולה למנין, מצטרפת עמם — אם לא-node לה עד אחרי יי"ט שני וקיבלה עליה אבלות בחו"ל, שוב לא נגררת אחר גדול הבית — ידעה שמת ולא נהגה אבלות תלו בפלוגתא דרכותא, והעיקר להקל, כמ"ש בשד"ח עצקה ובכתה שנודע לה, לא נחשב שהתחילה באבלות, ומונה עמהם.

עד דין זה שהגיע מרחק הרוב יותר מעשר פרוסאות אלא שטס באירון — והעיקר להקל גם בזה, וכמ"ש השד"ח גשר החיים.

מי שלא נהג אבלות בי"ט שני וגם חשב שאינו עולה למנין, אפי"ה עולה לו למנין, דלא גרע מהזיד ולא התאבל איזה ימים — עוד דגזר בתר גדול הבית — ולא גרע מהחן שגמר ז' ימי המשתה, ועדיין אחיו יושבים שבעה, דהעיקר להקל שמצטרף עמהם.

עוד שאלו באם המנוח שהיא גרושה מבعلا אב המנוח, אם נגררת אחריו שהוא גדול הבית — רע"א כי' משם שמש צדקה דרך בניו הסמכים על שלחנו הם שנגרדים אחריו — מחלוקת הפוסקים בגודל הבית שבא לבתו ומצא ב"ב יושבים, אם מצטרף עמם — השד"ח העלה להחמיר בזה, ומופה"ד ביבי"א העלה להקל וכן עיקר.

אבן העוז

עמה, לא גרע מנטהטי – הרוב בני אהובה ועוד אחרים כי דסומכים על שיטת הרמב"ם, דגש החולקים יודו בנסיבות האשא – גם מהרש"ם כתב כן, והביא עוד ראשונים דסביר כהרמב"ם.

ד: ר' הכהן"ג דין להתייר לבעל שטוען מאיסה עליו, לשאת אחרת – ולעומת זה רבו המתירים – וייש פוסקים שהתיירו בזה מכוח ס"ס.

ה: גם הכהן"ג יודה בגין מבואר בפנים – עי"ל דהכהן"ג דבר בטענה שלא הברורה בגין – וכן כי הדבר אליו היה בדעת הכהן"ג – וכן יש לפרש בדברי הרבה אבן קירה וברכת רצה.

ו: ז': מפלפל בדברי הג"ר עבדיה הדאה ז"ל בעניין מאוסה עליו והרב"ד כתבו שהיא מאוסה עליו בטענה ברורה – וצ"ע בדבריו למה לא התיר מצד זה – ופירשתי דשם לא טען הבעל מאיסה עליו רק הגיעו לזה ממשום קללותיה ועלබונותיה כלפי הבעלה – ולא דמי לנדרן זה.

ח' ט' : בפ"ד מובא פס"ד שחייבו אשא בגט ממשום שהוא מוסוככים וממן רב ואין תקוה להשיב השלום עלינו – וגם הם סמכו ע"ד הרמב"ם במאיס עליו וע"ד הרא"ם וכמ"ש בעוני – עוד הוסיף לו זה את פסקו של הגרא"ח פלאגי ע"ה בזוג שחיים בנפרד וממן רב וכו' – גם בכ"ד הגדול דנו בזה ורוב הדעות היה לחיבור בגט – וגם המיעוט שפסק שלא לחיבור בגט הוא ממשם הבעל נתן עניינו באחרת כי"ש – ובנ"ד שאין עניין זה כלל ייל דליך יש לחיבור בגט.

י: עוד ציינתי שבני הזוג תימנים ובתימן נגנו לפסקון הרמב"ם גם במאיס עלי כמ"ש בשוו"ת מעשה האש שעוד – אע"ג שהתחתנו בא"י שאין נוהגים כהרמב"ם כאן מדבר בנסיבות האשא – בסוף הדברים צייני דבמשך כל הדיונים נראה להדייא שאין היא רוצה בשלום – וכל מגמתה לנוקם בו בבחינת אחוזתו ולא ארפנו.

ممתקנא: שיש לחייב אשא זו בגט וכן פסקנו ברוב דעתות.

סימן ב':

ילד שנולד מהפריה מל'אכוטית.

בדיוון שהיה בגין על הסכם גירושין התברר שהבן נולד מהפריה מל'אכוטית ע"י הזורת זורע לרוחמה של האשא. ואינם יודעים מי הוא בעל הזורע.

סימן א':

איש התובע לחייב אשתו בגט ממשום שהוא מזואם בה מלחמת מידותיה ומעשייה.

בני הזוג נשואים משנת התשמ"ג ויש להם שלשה ילדים. והבעל עזב את הבית זה כשנתיים וגר בgef. האשא תובעת שלום בית. הבעל תובע גירושין וכן שיעבירו הילדים לחזקתו. וכל זאת ממשום שאשתו מתנהגת עמו באלים והפכה את חייו לגהינט. ועוד הוא טוען שהיא סובלת נפשית. והאשה מכחישה כל דבריו. וטוענת שادرבה הוא אלים כלפי ומתחנה עמה שלא כדין.

וחנה כבוד אב ביה"ד הגרא"ד קרייסמן שליט"א פסק בזה כollowהן. – התברר בכיה"ד שהמצב חמור והריב הולך ומתרחך – וע"כ לא נראה שיש טעם לחיבת הבעל בשלום בית – וע"כ רצוי שהאשה תעננה לתחביבת הגירושין של בעלה. ויעשו הסכם גירושין – ולאחר הגירושין יפסוק ביה"ד בהחזקת הילדים עפ"י המלצות העו"ס וכי – ואולם רוח אחרת עמי בעניין זה והעלתי לחיבת האשא בגט – ויסוד הפס"ד זהה בניו עפ' ההתרומות הברורה של כל היב"ד שאכן יש לבעל טענה מאיס עליו בטענה מבורת וモבנת ליביה"ד – בפתיחה הפס"ד ציינתי כמה דוגמאות מתוך הדיונים שהתקיימו ביניהם, שיש בהם למד על אמיתת ההתרומות האמוריה – ומעטה נסכם את הדין ההלכתי.

א': שיטת הרמב"ם דבטענת מאיס עלי קופין הבעל להוציאה ורוב הראשונים חולקים עליו – ר' הగאנום והרשב"ם ועוד כמה הראשונים סכרי כהרמב"ם – בגין שהבעל הוא שמאש באשתו, ייל שוגם החולקים על הרמב"ם יודו בה שיש לכפות האשא להתגרש בע"כ.

ב': שיטת הרא"ם דהאומר הנה גיטך וכתוותך פטור משאר כסות ועונה גם במקום חדרי"ג – אע"פ שרבים מהאחרונים חולקים על הרא"ם, בתשובה אחרות הוכחות שהרמב"ם והש"ע קיימו בשיטת הרא"ם ושכ"כ מהרא"ש – לשיטת הרא"ם ודאי אפשר לחיבת אשא זו בגירושין – והויאל וכך אין יש לו טענה ברורה בגין בגין דגם החולקים על הרא"ם יודו בזה וכמ"ש הישועות יעקב ממש החכם צבי – הצמח צדק הסתפק במאיס עליו, אם קופין אותה להתגרש.

ג': באוצרה"פ (סימן א' ס"י) האריכו בזה. ורואה"פ סברי דכיפין לה להתגרש בכיה"ג – והויאל וא"א לו לגור

הסוכר דבריך לא מהני תרי רובי בדיעבד מהני — ועוד דחמיירו בעיר מושם קבוע ובענין זה תמיד הוי פריש — התו"ט כי' ברעת הטור דרוב העיר ורוב העוברים בה החביבי תרי רובי — הש"ש כי' דעתה שאין דלותה המדינה נעלמת הו"ל תרי רובי.

ז': עוד פוסקים דסבירי מהנוב"י דא"צ תרי רובי רק בכחונה ע"כ שיש בזה ס"ס שמא מגוי ואם מישראל אויל' כשר הוא והן כן — וכן יש ס"ס דרבוטא שמא נחשב תרי רובי ושמא הלכה כמיד דרי ברוב אחד וכו' — דעת הפוסקים שגם ביוחדים מתרים בס"ס וגם המחרירים אפשר שיוודו בזה שיש בו ספיקות רבות וכפרט שהוא בדיעבד — הפנוי בק"א לכתובות כי' שמהר"ם ז' חביב והפר"ח מתירם גם בא"א בס"ס.

ח': לפי הספקות הניל' נר' דגム לשם ישא אחותו אין להחש מאותם הסברות שמצויאן אותו מחשש ממזור — בסוגיא דנייר (י"ב ע"א) וגיטין (ס"ד ע"א) דהאומר לשלווח צא וקדש לי אשה אסור בכל נשית דעלמא — ויל' לכואוה שgam בנ"ד אסור בכל הנשים שמא ישא אחותו — התוס' שם כי' שהוא קנס בעלמא מדינא אולין בתר וocab — הרמב"ן זיל' סובר שמן הדין הוא אסור בכל הנשים — מחולקת האחרונים בדעת הרמב"ן אם אישור זה מהתורה או דרבנן.

ט': המקנה פירש שהתוס' מגדים את זה למבטל אישור לכתילה דגム וזה עשה שליח לקדש לו אשה סתם, ואולין בתר וocab — גם להרמב"ן אם נאמר שהוא אישור לרבען כי' איזה ספק יש להתר — בדברי הט"ז ומ"ש עלייו הב"ש, ותמייתה הרבה המגיה בט"ז ע"ד הב"ש, ומדבריהם נשמע להתר לכו"ע — מונה הספקות שיש בדיין זה — הים הגדול כי' להדייא דבס"ס מותר גם להרמב"ן. ובמ"ש בפנים על דבריו.

י': עוד ייל' דשאני התם דיכול לקדש אשה שאין לה קרוב, אבל זה אסור בכל — הב"ש כי' דיש נ"מ בין התוס' להרמב"ן אם עבר וקידש אשה שיש לה קרובות — מדקך מרבני המאיiri בנזיר (שם) שהוא מפרש בדעת הרמב"ן שככל האיסור הוא מדרבנן — ונראה דמתיר בדיעבד אם קידשה בשוק, ונידוננו הוא בדיעבד, ובית חולים הוא מקום של רבים.

יא': עוד נחלקו בדעת הרמב"ן אם האיסור הוא רק באשה שיש לה קרובות שהן ערוה או גם כשהן רק שניות — וכן נחלקו המקנה וההתפארת יעקב בדר' התוס' אם מותר באשה שיש לה קרובות שהן רק שניתות — רוב הפוסקים סביר שיש לה קקל, וכך יש' כמה ספקות ובודאי דהוא רק דרבנן, העיקר להקל — וכן ייל' דרך בעשה שליח לקדש הוא שאסורו, וכן מצאנו למקנה שכותב דודק באמר לשלווח, ובמ"ש

א': היב"ח ביר"ד (סימן קצ"ה) כי' בשם הגהה הסמ"ק מה"ר פרץ, שאשה נהה יכולה לשכב על סדין בעלה — ונזהרת משל איש אחר וכו' — וכותב דאפילו תחתבר מש"ז של אחר הولد כשר, אלא שקפידין ע"ז שלא יבא לשא אחותו מאביו — היב"מ (סימן א') היביא מעשה בן סירה שהיה בנו של ירמיה, ונתקפק אם מקיים מצות פ"ר בגין שנולד לו מאבטי — היב"ש פשט מהסמ"ק הנז' דהו בנו לכל דבר — המל"מ כי' דא"א שתתעבר באבטי, והחיד"א תמה עליו מסכת חגיגה ועוד הרבה בראשות גגו — גם בס' תוספות חיים והגהות שי לモורה תמהו על המל"מ. ב': הרב המגיה בט"ז העיר על הב"ש שם — כ"ע מודים דהו בנו לכל דבר ורק במצב פ"ר הוא דפליגי — בחגיגה (י"ד) דנו בכתולה שעיבור באבטי לגבי כ"ג וש"מ דלא חשיבא ביתא אישור — בספר בר ליווי כי' דאיינו בנו וממזור הוי, וכ"כ בזכר לחגיגה, ומיהו ייחדים הם בזה.

ג': מבהיר דמ"ש החיד"א לדוחות הראה מהסמ"ק, הוא רק לענין פ"ר שלא כיוון ממש אקרובי וכו' — מxon הרаш"ל נר"ז העלה דהעיקר כהארונים דהו בנו גמור, — גם האגרות משה פשיטה אליה דלא נאשרה, דהאיסור תלוי בביאה ולא מצד הזרע — והוא זיל' דחיה דברי בר ליווי שהחמיר בזה — ביב"א אסור לתת זרע אחר למעיה של אשה וכ"ד רבים מגדולי זמנינו — מיהו בנ"ד שכבר נעשה הם יודו דהו כשר — עוד בדברי הרבנים חלקת יעקב וצץ אליעזר.

ד': דין בא"י שרובם ישראל אם יש להחש שמא ישא אחותו מאביו — האגרות משה כי' דכשלא יודעים מיהו בעל הזרע, מותר בכל נשית דעלמא דרבען מותורת לו — ועדין צריך לברר אם גם בא"י אמרין כן — קייל' דפנוייה שנתעbara והיא אילמת וכדר' דאפילו רוב כשרים הولد ספק ממזור, וצ"ע דה"נ אינה יודעת ממי נתעbara — ווא"ג דהנתם מיריע שיש ממזור, מ"מ בכל מקום גדול קיימים פסולים כאלה.

ה': ד' המוב"י דורך בפסולי כהונה החמיירו עד דaicא תרי רובי, והב"מ חולק עליו — היב"מ כי' שבעה"מ מקל ברוב א'CSI שפירש ואזיל לנבה. וגם כאן הוא פירש ונtan מזרעו — והואיל ואירוי שפירש ואין שיק' כאן דין קבוע כלל אפשר גם לדעה הא' שבש"ע די ברוב א' — ועוד דוגנים רק על הولد וחשי בדיעבד כמ"ש במ"מ ואפשר לדלכ"ע א"צ תרי רובי כיון דגム אין קבוע.

ו': דעת המוב"י דכתודנים רק על העובר א"צ תרי רובי — גם הש"ש כי' דבשבעת הדחק טוא דרי בروب אחד דרי"ח מכשיר ברוב א' — גם רשי' כתוב בקרונות של ציפורים שהיה רובי א', והתיירו בהוראת שעה מפני הדחק — ע"כ דאפשר דבית החולמים חשיב תרי רובי רובי העיר, ורובי סיעה הם אנשי האזרע הבאים לב"ח מכל הסביבה — גם להרמב"ם

לביתו תמיד כל זמן ההריון ולפניהם כן וגם אחרי כן, ועוד פרטם ורבים וחשובים שמקלותם עולה שיש מקום מרווח להתר הבת הוו לבא בקהל ה'. וכמו שהעלתי בפנים בעה"ז מפי סופרים ומפי ספרים.

א: ד' בה"ג דין האב נאמן אלא דורך הכרות בכורה — לראיין אינו נאמן עד שיאמר שהוא בןנו שנולד לו מעורוה — ד' הרמב"ם והש"ע דנאמן בכל גונא — כל גדול הפסיקים מחשבים את זה לסתיקה דין אדנאי — قضיש עוד ספק אחר כגן שמא מגוי נתבערה מתירים מכוח ס"ס. **ב:** רעק"א וחת"ס צירפו גם ד' תוס' ר"ד דין האב נאמן כשהוא מכחישתו — ע"פ שמתחלת הودתה לדבריו, הרי עתה חורה בה וננה אמתלא יפה לדבריה — מוכיח שnidonnu קיל טובא מנידון דרעק"א וחת"ס. שם הבד אסורה בגליל כיור שיש בו ממש — ועוד דשם ערער על העובר בעודו בבטן אמו ועמד וגירושה קודם שלידה.

ג: מדברי גדולי הפסיקים שהתיירו מכוח ס"ס כמ"ש באות אי' — ד' ורבים מהראשונים כדעת בה"ג, ושכן מוכח מהירושלמי — בספר המכויע כ' שרש"י ור' מגש ורבו הפסיקים — בזמנו גם האשה הודתה לדבריו — שאמרה שלמה הספרדי סברי קריא"ז — הגרייז אולאי כ' של גדול האחרונים נטו אחר ריא"ז, אמרו יושר העלה להתר בשאלת דומה לנידוננו וחמורה ממנה הרבה — ע"כ שם גם כשייש קול והודאה שזו מישראל מצפים גם הספק דasma מגוי.

ד: ד' שער המלך דאם הודתה שזו מישראלתו לא מספקין מגוי — העין יצחק הקל גם בכח' משפט דבושא לומר שזו מגוי — הדבר שמדובר ובני יעקב הקלו — אפילו בדיימה רק מישראל ואמרה מיניה והודאה לה — עוד פוסקים שמקילים בזה — הנובי פירש דברי הרמב"ם דלא כהשע"מ הנ"ל — דברי החזון איש בענין זה — העין יצחק ואמרי יושר דברו בכפר שרוכו גויים, והוכחתו שכתו את זה כסנייף נוסף להתר בלבד הס"ס הנ"ל — בדין קבוע כמע"מ ומדינה שיש בה שפה אחת וכו' — הרוב בנין עולם כ' דהואיל ולשיות בה"ג וסיעתו מותר, א"כ אינו מזור ודאי ומותר מהתורה. ובצירוף עוד טעמים יש להתר.

ו: עוד יש להתר כי האב סמרק בזה רק עד אשתו — והואיל וחורה בה באמתלא יפה. בטלנה נאמנותו — מסיע להזו מדברי הפסיקים, וכן מדברי הרוב משכנות הרועים בכעין זה, והוא ק"ז להזו.

ז: עוד סנייף להתר דהאב החזקה לבעו דשוב א"נ לפוסלה — בשיטת ציון כ' דנאמן רק על העובר דלית ליה חזקת כשרות ודקדק כן מהרמב"ם — הגרייז אולאי כתוב שרשי' ותוס' ר"ד בשם הריני סברי לאחר שנולד ויצא קול שהוא בןנו, א"נ לפוסלו — בנ"ד לא הזכיר שום חשש או חשד נגד אשתו מעולם, ולא ערער על הבת כל ההריון ובכח' אינו נאמן. וכן העידו שני עדים כשרים שהיה בא

אבל אמר לחברו לא אסרו — עוד דוגמאות לזה מהפסקים, וכ"ש להזהה עניין אחר לגמרי דיל' דבזה לא גזרו.

מקנה דמלתא: בהצטרכ' כל הספיקות והטעמים הנ"ל יש להתר הילד הזה לבא בקהל ה' بلا הגבלות.

סימן ג':

בדיני יכירות.

בזוג שהתגרשו בשנת התשל"א אחר מריבות וקטנות ורבות. ובעת הגירושין אמר האב על אחת מבנותיו שאינה ממנה. ועתה הגיע פרקה לינשא ובאה לב"ד ומבקשת היתר נישואין וacademic בזה פסק דיןו של אב"ד הגראן"ד הכהן קריסמן שלט"א.

בפתחית הפס"ד. סיפורו העובדות בקייזור גדול (ובסימן הבא כתבתי כל העניין בהרחבה) — באעה"ז (סימן ד' סכ"ט) האב שאמר על העובר שאינו מנו או וכו' נאמן לפוסלו והוא מזור ודאי — וכן פסק הרמב"ם ורוב הפסיקים — בזמנו גם האשה הודתה לדבריו — שאמרה שנאנסה מיהודי אחר ומمنו הרה — ומה שהתר בשות' רעק"א שם היו עוד צדדים לצרף לס"ס וכן בשות' עין יצחק — וاع"פ שכאן העידו עדים שהבעל היה בא לביתו לעיתים — מ"מ הוא הצעיר אז שלא היה בא, וגם בדברי העדים הם נגד דבריו שאינה בתו — והוא נאמן מדין יכיר — ומה שהאשה אומתת כתע, שהודאתה דאז הייתה כדי להשיג גט. וזה שקר כי האיש הוא שדרש אז גט בתוקף והוא סירבה עד שקיבל היתר נישואין — ורק אחר שנים חי עם אחרה נאלצה להסכים להתגרש.

מקנה: אין מקום לשנות את ההחלטה בעניין כשרות הבת ממה שהוחלט בעת הגירושין.

סימן ד':

בדיני יכירות.

זה מה שכתבתי בעוניי בנדון דהסימן הקודם. ואחר שדקדרתי היטב בכל הפרטים שבתקנים שלהם משנת התש"ט ועד שנת התשל"א, וכן בדברי האם עתה, ועדות העדים הכספיים, ונתחתי אותם לתיחסם. באתי למקרה שהאשה הזאת סבלה כל החיים עם ההוא גברא סבל שא"א לתארו במילים ואע"פ שמתחלת הסכימה לחתת לו התר לשאת אחרה ולא להתגרש, אפשר שגם זה נעשה תחת איוםיו הנוראים. ועוד דזה היה רק איזה חודשים, ואח"כ דרשנו גט משך שנים ולא נתן לה עד אותו סיפור. וכן הוכחתו בבירור שהבעל גigel לדבר תמיד בהזומה יתרה, ואין לסמוך עליו כלל. ועוד הוכחתו שהוא החזקה לבעתו, ורוק בהגיעה לגיל שמנה חדש מטעם הגירושין ערער עליה ובכח' אינו נאמן. וכן העידו שני עדים כשרים שהיה בא

סימן ח':

עוד בדין הנ"ל העורתו של רב' חב"ד יידינו הרב הגאון מהרש"פ שליט"א ותשובה עלי העורותין.

סימן ו':

מי שבא מהו"ל ואמר יהודי אני אם הוא נאמן בזיהז.

השאלה מתעוררת ביתר עוז בימינו אלה שבחсадיו ה' נפתחו שער עליה מרוסיה וגרוטה, אשר מחשכת הגלות יש בהם עירובי גויים הרבה, אך נברר היהות של המספקים אם צרייך עדים כשרים ממש, או די לנו באמיריהם עם בדיקת התעוזות ושאר החקירות עד היכן שידנו מגעת.

א: ביבמות (מ"ו ע"ב) ת"ר מי שבא ואמר גר אני וכור, וחכ"א בין הארץ בין בחו"ל צרייך להביא ראייה. ופסקו בחכמים — התוס' כי בשם ר"תadam לא היה ידווע כגוי נאמן לומר שנתקייר במיגו דישראל אני. ולא הצרכו ראייה אלא בדיענן דהיה גוי — והביאו הגמ' בפסחים (ג' ע"ב) ההוא עכו"ם דהוה אכיל פשחים בירושלים — וכתבו דआ"ג הדתם הו רובא ישראל, מ"מ רוב הבאים לפנינו בתורת יהדות ישראל הם בכל מקום — רוב זה שריר וקיים גם בימינו — מדקדק בדברי הר"ף שהג' הוא סובר קר"ת, וכ"כ בש"ג שם, וכן הוא ברא"ש שם — הרמב"ם (הא"ב פ"י) בהלכה ז' כי שהאומר נתקייר צרייך עדים, ובhalacha י' דנאמן מכוח הפה שאסר וכור. והמ"מ שם כתוב כהנ"ל.

ב: ע"כ הרמב"ם שם. בד"א בא"י ובאותם הימים שהזקמת הכל שם ישראל, אבל בחו"ל צרייך ראייה, וזה מעלה בייחסין — המ"מ שם עמד על העניין, וכותב שכן דעת הרמב"ן והרש"א — בזיהז ייל דגס ירושלים דינה בחו"ל, וכ"כ השו"מ, ומפורש הדבר בים של שלמה — ובזמןינו שרוב היישוב היהודי הם, ייל חז' הדבר לקדומו — מדקדק מהרמב"ם, דרך אמר נתגירתי הוא דההמירו בזיהז, אבל האומר ישראל אני גם בח"ל ובזיהז א"צ ראייה — ורק במוחזק לומר הוא צרייך עדים.

ג: הש"ך (י"ד סי' רס"ח ס"ק כ"א) הביא מ"ש הב"ח בדקוק דברי הרמב"ם כהנ"ל — שו"ר שכן דעת בים של שלמה כתובות פ"ב (סימן מ'), ושכן ד' ר"ת ורמב"ן ורש"ב"א והטור ודלא כרש"י והרמ"ה — וצריכים להבין טעמו של דבר, דגם אמר נתגירתי נאמינו ללא ראייה, דיכlol לומר ישראל אני — וראיתי שהרמב"ם גופיה בתשובה, חילק בין אמר נתגירתי לאומר ישראל אני וביאר הדבר בטוטו"ד — עוד מוחזק להנ"ל בדברי הסמ"ג שהביא הב"י

וגם בכך שמנה חדש אחר לידתה — ועוד שנרשמה בכל התעדות על שמו — ועוד דגם בשאלון של ביה"ד רשם אותה עם שאר ילדיו וחתם בידו ע"ז.

ח: בוגדר חזקת כשרות בדברי הפסיקים — בעניינו היה לה חזקת כשרות לכ"ע — התשב"ץ כי שאם שתק עד שהוכר עוברה שוב לא נאמן לפוסלו — פרי השדה כי על כהן שטען אחר שילדת אשתו שתיכף שנשאה וראה שהיא מעוברת רק לא רצח לגלות קלונה, דאינו נאמן שכבר החזק לבנו — העדים אמרו שהי בא לביתו תמיד לפני הפנוי והרין וכו' — ועוד אמרו שהוא הבא את אשתו עם הלידה מב"ח אחר הלידה — וגם עשה מסיבה לכבוד הלידה.

ט: עוד יש טעם אחר דכאן סמך דבריו רק ע"ד אשתו, וא"ן אלא כשאומר דבר ברור — התשב"ץ כי דמי שאמורה לו אשתו שוניתה והאמינה וגירושה, אינה טעונה ברא לעשות העובר ממזר — רעק"א כי דאינו נאמן אלא בדבר ברור — וכן הבאת דברי הגבעת פנחים.

י: ועוד לכל דיבורו הוא בהגומה יתרה ואין בו אימון כלל — הוכחות מתחזק דברי האב שוגם בעבר בא בטענות אחרות שאין להם אחיזה במציאות כלל, והאשה הסכימה לכל דבריו בפני ב"ד — וצ"ל שבפחדה ממנה מאשרת כל אשר יאמר — ומ"ש שלא חי עמה כלל ג' שנים פירושו שלא היה עמו כאשר עולה ברוחו — וכבר טען טענה אלו בעבר והוכחו כ舍קרים מוחלטים.

י"א: הפנ"מ כי אדם אמר שבנו נולד מגויה והעדים מעידים שאינה גואה הבן כשר — הרוב חיים ושלום כי שאם העידו שהי בא תמיד לביתו א"ן לומר שלא קרוב אליה — בכ"ד בירושלים ה称之为 הבנים, בכה"ג שהעדים אומרים שהיא מתהיד עמה.

י"ב: הרדכ"ז כי דהאב נאמן לפוסל את בנו גם נגד עדים רשב"ם בכ"ב כי אדם יש הכחשה בין האב לעדים העדים נאמנים, והרמב"ן והרש"ב"א כי דהאב נאמן — ייל אדם העדים מכחישים את הסיבה בה תלה הפסול, העדים נאמנים. — אבל אם מכחישים את גוף דבריו הוא נאמן לפוסל — ויל דכאן העדים נאמנים לכ"ע.

י"ג: יש מקום להשוות דבריו עם דברי העדים — דהאב לא אמר שלא בא לבית — קייל שלא מוקי איןיש אנטשיה כולי האי — הרשב"ץ ח"ב וח"ג הוא תנא דמסיעין לנ' גם בזה.

מקנא: דהבת הזו כשרה בקהל ה', וכן פסקנו ברוב דעתות להלכה ולמעשה. וכן הסכימו ע"ז מגDOI דוריינו שליט"א ועל צבאים מREN篁 גאון עוזנו הגר"ע יוסף שליט"א.

דאן להאמין ליחיד שעה מרוסיה דהרוב פסולים — ומזה יצא לדון בקבוצות המגיעים מרוסיה לא"י, דיש להחשיבם כסעה ולהתיר את הפורש מאותה קבוצה, מדין כל דפריש וכרי' — עוד דין מאימתי נחשבים סעה בפני עצמה — מוכיח דבריו ממ"ש הבהיר בשם הרשב"ש שאם העיד א' האנושים על חבירו שהוא מוחזק לכוהנה מעליין אותו לתורה, ולא חיישין שאמו כתית — דוחה אותה ראה דשא"ה שהאנושים הקפידו מאד שלא להתעורר בגויים — ועוד שם חבירו מעיד עלייו וכך הוא מדבר בעצמו — עוד הזכיר מלוקת הרמב"ם והטור באומרת לקשר נבעתAi אם די ברוב אחד או בעין תרי רובי — פירושו של החזו"א בdry הרמב"ם רוב סעה ורוב עיר כשם הסעה בעיר נחשבים לרוב אחד — דין בסעה נפרדת מהעיר לאחר בקשת העליה, אי חסיבה סעה בפנ"ע לד' הרמב"ם — דוחה סברא זו, דיל' כל קבוע כמע"מ, ממש שהספק הוא על amo — לד' הנוב"י כשדנים על הולך לא אמרין כל קבוע, ע"ג דממילא יש ספק באמו — עליה ונסתפק אי אמרין בעול' רוסיה של ימינו, רוב הבאים בתורת יהדות ישראל הם.

סימן ח':

תשובות על העזרות הרב הנ"ל נר"ז.

א: מה שהקשה על הראייה שהביאו התוס' בפסחים מיבמות (מ"ה ע"א), כבר הקשו כן התוס' ביבמות (מ"ז ע"א) — ומ"ש לבאר כוונת התוס' עפ"י החזו"א, במחכית לא זהה התכוון החזו"א — מבאר שגם החזו"א מפרש שההיתר הוא מכוח רוב הבאים לפניו וכו'. ומדובר לא תלה ההיתר זהה בכל דפריש — עפ"י האמור גם בסעית עולמים יש להתייחס מכוח הרוב הנז', וא"צ לכל דפריש — גם לו יסבירו לייה כל דיליה, לא דמי לרוב סעה, דגם' דין על אשא שהייא לא מהסעה ורק הבועל בא מהסעה, אבל בנ"דanno דין על אנשי הסעה בעצמם, וא"א להתעלם מהਮוצה.

ב: דוחה ראיית הרב הנז' נר"ז מההיא דהרבש"ש שם היה ברור שהוא אחד מהאנושים, וכך מסתפקין אולי הוא מגוי הארץ — הכהנה ג' כי בשם כמה פוסקים דהרבש"ש מתירו לכל עניין כהונה, ודלא כהה"מ ובה"ש — לפ"ז מ"ש הרשב"ש דלא חיישין שאמו כתית הוא לאו דוקא, וודיל' דלא חיישין לפטול של כהונה — נמצאו דשים לא דנו ביהדותו בכלל, ואינו שיקן לנ"ד — גם החזו"א העלה בפירוש דלא כהה"מ וב"ש — בנידונו שידוע שנישואין תערובת שכחיה בהו, אין שיקן ההיתר לכל דפריש וכרי' — ובע"כ צרכיים לרוב שכתחבו התוס' והראשונים דרוב הבאים בתורת יהדות ישראל הם.

ג: עוד ראייתי בכהנה ג' שהביא תשוי' הרוא"ם והרבד"ז שדרנו בפסולי כהונה באורך, וחיבורם עם ד' הרשב"ש הנ"ל — נמצא אכן דין שום קשר בין ההיא דרשב"ש לזה שהוא

בי"ד (ס"י רס"ח) — הבהיר שם כי דמתויספות והרא"ש נראה דאין מחלוקת, וגם בויה"ז נאמנים ללא ראייה.

ד: דין במ"ש התוס' דרוב הבאים בתורת יהדות ישראל הם אי בעין שמתנהגים ביהדות או די שאומר ישראל אני — נר' דאפשר לא נהוגים ביהדות שיקן הרוב הזה שהגויים לא יאמרו ישראל אני דחרפה היא להם — הריטב"א ביבמות כי הטעם דנאמן הוא משום דהוי מילתא דעתידה לגולי — גם לפי טעם הריטב"א, אין להקל בין מתנהג ביהדות או לאו — הריטב"א כי דברי ר' ר' בז"ל: כל שבא ואמר ישראל אני נאמן, ולא כתבת בתורת יהדות — וכ"ג גם מלשון הרמב"ן והרשב"א שם. והוא חיזוק לאמור.

ה: האגרות משה (סימן ח') דין בנעירה שבאה ממרחקיים ואמרה שאמה יהודיה נשנתה לגוי, ומתוך דבריו נראה דמצרך שייהי מוחזק במצבות — ואולם י"ל דהרב ז"ל כח בן משום שהיתה מוחזקת לגואה, וכוונתו דבכה"ג אפי' נוגג CISRAEL לא מהני עד שיביא ראייה גמורה — מפלפל בדברי הרב ז"ל ומכך שគונתו כנ"ל.

ו: האגרות משה בתשובה אחרת (ס"י ו') באשה שאינה שומרת מצות ואביה גוי ואמרה שאמה א"ל שהיא יהודיה — ומפורש בדבריו דרוב הבאים בתורת יהדות הואafi' שאינו שומר תורה, רק שאומר שהוא יהודי — והטעם שהגוי מתביש לומר שהוא יהודי — הרשב"א התיר כי שאינו יודע שם אבותיו והוא שומר מצות ואומר שהוא יהודי — מהמשך דברי הרשב"א נראה שאין הטעם תלויה בשמרות המצאות אלא מכוח הרוב — וכן סתמו דבריהם כל הראשונים ולא התנו דבעין שישמר מצות.

ז: למורת האמור לעיל כיוון שידוע שגויים ובים התערבו בהם וגם עבר רב עליה אותם לא-ארץ. חיביכם לחזור היטב — ואפי' שאינם מוחזקים לגויים וגם אין ריעותה בתעדותיהם — ואם רשום בתעודה שאמו גויה וכיו"ב, והוא טוען שרשמו כן ע"ש אבamo שהוא גוי צ"ע אם צריך עדים כשרים בכחה"ג — ויש להביא בחשבון העובדיא שב"כ הם רושמים הללו לפי האב — ואולי יש להסתפק בחקריות לעומק ולרווחה מפיהם ומפי עדיהם ע"פ שאינם עדים כשרים — והכל לפי ראות עיני הדיינים.

סימן ז':

העזרות על התשובה שבסיימון הקודם מהרדה"ג ר' אברהם מיזומט שליט"א.

בתחולת דבריו עמד לביר מהו הטעם דנאמן כאשר אמר ישראל אני — הבהיר ד' התוס' דיבמות (מ"ז ע"ב) שכתחתי בתשובה — ומפרש כוונת התוס' עפ"י החזון איש דהטעם משום כל דפריש מרובה פריש — העלה

ודרישת המשפט נעלמה המבוקשת ושוב לא הופיעה בביבה"ד. והשאורי את הענין שהואאמת ויציב לפני הנתונים האמורים בו, וכי להתלמיד מקום אחר.

סימן י:

פסק דין בדיני ביעור.

בתביעת הבעל לחייב את אשתו בגט בע"כ, משום שמתיחדרת עם איש אחר ויש מעשה כיעור, וכן טען שהודחת לו שזינתה רחל". וגם הביא חוקרים פרטימיים המעידים על מעשי כיעור. האשה הודחת במעשה כיעור, אלא שטרענות שלא עברה עבירה ויתר הפרטים בפנים באורך.

א: מבאר מה נקרא מעשי כיעור — מחלוקת הראשוניים אם חייב הבעל לגרשה במעשה כיעור — הרמב"ם והש"ע פסקו דרשאי הבעל להוציאה, ומיהו לא כיפינן לה — וכ"כ האחרונים גם בדעת הרמ"א.

ב: המאירי מחלק בין כיעור קל לחמור, לעניין לאוסורה על הנטען — מוכחה שגם לדעת המאירי רשאי הבעל להוציאה אפילו וכיעור קל, וכ"ד הרמ"א ג'יכ' — דעת רוחה"פ אכן בזה משום חדר"ג ודלא כמהרש"ל.

ג: מחלוקת האחרונים אי חישין בכיעור לשם זינתה פעם אחרת כשברור לנו שלא נתמאה הפעם הזאת — מבאר דבנ"ד חשיב וכיעור לכ"ע — דעת התורות אמרת דרך לאוסורה על הנטען הוא לצריך סתייה עם מעשי כיעור — אבל להפסיד כתובתה די בכיעור בלבד אפילו ברור שלא היהתה שם תומאה — ונראה דהה דרשאי להוציאה — וע"כ בזה שגם מצד עצם המעשים וק"ו מצד ריבוי אותם מעשים בודאי דחויה כיעור גמור ורשאי להוציאה לכל"ע.

ד: חוקרים פרטימיים שהם מחללי שבת אם אפשר לקבלם לעדות — מחלוקת רעכ"א והב"מ בריקים ופוחזים שהם פסולים מדרכנן אם מועילה עדותם לאסור האשה על בעלה — בנ"ד ייל דמהנהיא עדותם לכ"ע — דעת הפסיקים דסבירי שלא אסור האשה הוא כהוראת או"ה לעניין עדות — כאן שהבעל מאמין לעדים אם מועיל בזה שהם פטולים, מחלוקת הפסיקים.

ה: יש לצרף מ"ש הבעל שהואתו לו שנטמאה, עע"פ שהיא מכחישה — מחלוקת הפסיקים בע"א שהבעל מאמין והuid שנטמאה והוא מכחישתו — מבאר שגם האומרים שאינו נאמן, מ"מ רשאי להוציאה, וק"ו בנ"ד — בזה"ז שיש חדר"ג נחלקו הפסיקים אם הבעל נאמן לומר שמאמין לעד האומר שנטמאה — וכן אם נאמן לומר שמאמין לאשתו כשםרעה שנטמאה — כשייש רג"ד נאמן לכך גם בזה"ז.

דנים אם הם יהודים או לאו — מכתב של החפץ חיים זיע"א על מצב היהדות ברוסיה לפני מעלה משבעים שנה.

ד': בביור ד' החזו"א בשיטת הרמב"ם שלא מהני תרי רובי בתוך העיר, ולא כמו שהבינו הרב הנז' נר"ז — דוחה מה שהביא הרב הנז' נר"ז מהנוב"י, דהוא דבר בכח"ג שאין מקום לדון על האם כגן שmeta, אבל כשהיא היתה לא נוכל להתעלם ולומר על בנה כל דפריש וכו'.

סוף דבר: דמוכרחים לדון בהם עפ"י אותו רוב שכתו התוס' והראשונים, דרוב הבאים בתורת יהדות ישראל הם דזה שיק גם בימיו אלה, וכמ"ש בתשובה הראשונה.

סימן ט:

בדיני יווחסין.

מעשה בכחורה שבאה לירשם לנישואין ומצאו ברשימות שהיא צריכה בירור ב"ד ואחר חקו"ד התברר שאמה התרגשה מבעלת הא' באזרחות בלבד, וב"ד בזמןנו לא התירוה לינשא לאחר, והיתה היה עם הב' שהוא אביה של המבוקשת, לפניו פטירת הא', והאם טענה שgam נישואיה עם הא' היו רק באזרחות, ואין אפשרות לבורר הטעם למה אסורה לב' אם הוא משומש שהתברר להם שהיתה נשואה לא' בחוו"ק והיא א"א גמורה, או משומש שנגגו להחמיר בבתי הדין בא"י להצrik גט גם בניויאים אזרוחים, או מפני הספק.

האם טענה שהא' נפטר בתש"ך או תשכ"א, ואם נאמין לדבריה, עולה שהבת כשרה גמורה שהיא נולדה בתשכ"ו — העלית ש אין לבת הוו חזקת איסור, ויש כמה ספקות להתייה — ספק שמא לא התתנה עם הא' בחוו"ק אלא באזרחות בלבד — ואע"ג דמחמירין להצrik גט משום חומרת א"א, מ"מ אין לאסור הכת בדיעבד — דעת הפסיקים שדרנו בכיווץ בזה להתייר — ואפילו אם התתנה בחוו"ק, ספק גדול אם היה כדמוי"י ואם העדים כשרים ממשודבר בכפר ניזח בהודו, שלא היה שם רב ומורה כהלה — ועוד ספק אם נפטר הא' קודם שנולדה, ומורתה בשופי — עוד יש ספק بما שדרנו הפסיקים כשרות כת בני ישראל זינתה אחר הגירושין, ושם מגוי נתערבה — האמורים כתבו דלק"ע מספקין שמא מגוי לעשות ס"ס — דין בספק א' בגוף וספק א' בתערובת — האם נאמנת האם לומר שהא' נפטר לפני לידת הכת, גם בכח"ג שזינתה ואיתרע חזקת הנסיבות שלה — ועוד אם היא נאמנת כשאמרה כן בשעה שבתה עומדת לינשא — מוכחה בריאות שהאם נאמנת.

א"ה: פס"ד זה היה למרא עני מון הרаш"ל מופה"ד הגאון רבי עובדיה יוסף שליט"א וסמך ידיו ע"ז להתייר. ואחר זה נולדו עוד ספיקות אחרות ותוך כדי החקירה

סימן י"ב:

בדין יהוד וקידורב עם סבתא או דודה זקנה.

נשאלתי מה"ח צער שmedi פעם מבקר עם אביו אצל אביו או אחותו. ואביו מבקש ממנו לgesת לנשךם מפני הבודד וכמנהג מקומם אם ישמע לו בזה או לאן. ואם מותר לנשךן ע"ג היד.

א': בסוגיא דשבת (י"ג ע"א) עולה כי הוה אתה מביךך הוה מנשך לאחחותה וכו', ופליגא דידייה, אמנם עולא ואפילו שום קורבא אסור — וכי בתוס' דשאני עלא שצדיק גמור היה — הרמב"ם פסק לכל קורבא אסור אףילו אינה של גilioי עריות, וכ"פ שאר פוסקים — דקדוקים בלשון הרמב"ם בזה, ומה שישב הרבה בתוי מהשם הב"ח בקו"א — והוא ז"ל דחה פירוש הב"ח, ובאמת שם היישוב שלו דחוק.

ב': מפרש דמ"ש הרמב"ם ברישא שהוא מגונה, אייריד בשעבר ועשה כן ואין לבו נוקפו — ומ"ש שאסור לעשות כן, הוא לכתילה ומשום חשש הרהור — מחלוקת המל"מ והרב"מ ביחס עם א"א היכא שאפשר לבדוק ע"י מים המרים, אם עברה על איסור יהוד — במ"ש בברכות הסתתר ותשתה — והפנ"י הקשה איך חנה הנבייה תעבור על איסור יהוד — הב"מ מישיב דכין דיתברור הדבר ע"י מים המרים אין בו איסור — ועפי"ז יש לישיב הרמב"ם הנ"ל דעת ע"ג דלכתילה אסור, אם עשה כן וטווען דין לבו נוקפו לא נחשב איסור — גם להפנ"י והמל"מ דס"ל שם בזה יש איסור יהוד, יודו בנידונו שהרי עולא אסור ממש קורבא, איהו גופיה נהג היתר, ממש דקיםליה ליה בנפשה, וכמ"ש התוס'.

ג': לפי האמור אסור לנשך דודתו ואפילו היא זקנה דל"פ בזה כלל — במקום שנางו לנשך דודותיה הנקנות יש לדון ע"פ התוס' הנז'. — דברי התוס' הנ"ל הובאו בח"מ ושאר פוסקים, והבה"ט שינה וכותב בזה"ל, וצדיק גמור שידוע בעצמו שלא יבא להרהור מותר — בקידושין (פ"א ע"ב) בעוכרא דר' אחא ור' חסדא, אמר שמואל הכל לשם שמים מותר — וכי רשי"י שם ואין דעתו לשם אישות, והתוס' כי שע"כ נהגים להקל בדברים אלו ורש"ל כי ומזה נהגו לרוקך עם הכללה ותיה ראייה להחמייה. — הב"ח וכי שבמקומם מקיים גם גדולי הדור והיכא דנהוג נהוג — עוד באחרונים בזה, ובימינו יש אדרמוראים גדולים המקיימים בזה.

מקנא דדין: לענ"ד אשה זו חייבת להענות לתביעת העדים ושאר טענות הבעל נראה דasma זו חייבת לקבל גט מבלה.

סימן י"א:

בדיני כינור.

התובע לגרש את אשתו ממשום שאינה מקיימת חובותיה. ולאחר זמן בא בטענה שהיא משרכת דרכיה והביא עדים — בפתחה כתבתי השוטשלות העניים מה שעבר ביניהם וטענותיהם בפирוט, גם פירות העדרויות על פגישותיה וטיוליה של האשה עם מי' — האשה טוענה שם' הוא אביו של החבר של בתה, והלכו יחד לבקר חברים ויש בינםם קשרי ידידות בלבד — דברי החוקת שבקה אחראיהם, היו לה תירוצים שונים — מי' הופיע בב"ד ונחקר בכל העניין והיה מתרץ ומתחמק ככל שיכל כמפורט לפנים.

א': מנתווה העניים נראה לענ"ד דיש לחיבת בגט — הנה אם היו עדים כשרים על אותם כיורים שהעידה החוקרת ודאי דנחשב לכינור — ד' הריב"ף והרמב"ם ורואה"פ דין כופין הבעל להוציא ע"י כינור, ומ"מ הוא רשאי להוציאה בע"כ — הרמב"ם בה"א (פ"כ"ד הט"ו) כי תצא بلا כתובה ואני צריכה התראה — המאירי ביבמות (כ"ד) כי מצوها לגרשה אפילו בכינור הקל — בשמע שלמה ח"א (חאה"ז סימן ג') העלית דגם במקום דנוהג חדר"ג, יכול לגרשה בע"כ כמ"ש הב"ש ושאר פוסקים ודלא כמהרש"ל.

ב': בגין הדברים נאמרו ע"י חוקת שאינה כשרה לעדות — מ"מ האשה וגם החשוד הוודו בעובדות הבסיסיים אלא שניסו לשפץ בתכליהם ומטרתם — וכן דרכו של חוטא להרץ ולפרש ככל אשר יוכל — גם חלק שהוודו הוא מכוער ומופזר גם בדור המתירני זהה — בפרט בהשנות הדברים פעמים רבים, ביחיד עם הסכסוך העמוק שיש לה עם בעלה — העורך השלחן (ס"י י"א אות ה') כי דבקל"פ יש לחוש אפילו לעד פסול שהעיר על כינור — בחלוקת יואב כי דלענין חדר"ג יש לדון אם להאמין לנשים או ע"א.

ג': וכן יש לצורף הפירוד הממושך. ומערכות היחסים ההרטניות שהתחתפה בינה לבין בעלה — כאשר עולה מהדרינאים בכ"ד, וכמ"ש בדוחות' של העו"ס — לפי דעת ב"ד אין עוד פתח לתקווה לפטור מזכם בדרך שלום — הגרא"ח פלאגי ז"ל כי שם חיים זמן ובנפרד בלי סיכוי לשולם, יש לכוף אפילו את הבעל לגרש — ק"ו בגין דמיירי בחוב האשאה.

מקנא דדין: לענ"ד אשה זו חייבת להענות לתביעת בעלה ולקבל ממנו ג"פ כדמו"י.

לשני — ובגמ' אמרו רב ושמואלadam לא קידשה אחר, מקודשת לראשון — ויש לדון متى יברך ברכת אירוסין דבעת שקידשala לא חלים הקידושין, ובעת חלות הקידושין איןו עושה שם דבר, ועל מה יברך — אע"פ שאין הברכה מעכבות אסור לכתהילה לעשותה המצוה بلا ברכה כדתנן
(תרומות פ"א מ"ו) ערום לא יתרום.

ב': בבכורות (מ"ט ע"א) איתמר הפודה בנו תוק ל' יומ, ואיל' יהיה פדיין לאחר ל' יום ונתכלו המועות, מחלוקת רב ושמואל — הרמב"ם והרא"ש פסקו הרבה דבנו פדיין וכ"פ הש"ע, וכותב וי"ח — אם חל יומ ל'א בשבת נחלקו הפסיקים אם יכול לחתת המועות ביום ר' ונהגו כתה"ד דאיין עוזין כן משום דא"א לבך ביום ר' — ומיהו ייל' דשאני פדיון דלפנוי ל' יום אין שייך פדיון כלל. משא"כ בזה שיכול לקדרה גם תוק ל' יום.

ג': מי שהתנה בע"ש לעשר בשבת, פסק החזו"א דברך בשבת על המעשר — בש"ש כי' בשם הגרש"ז אוירבך שליט"א שחק בזה על החזו"א, ובתשובה אחרת קיימתי דברי החזו"א ע"ה — וא"כ גם בזה לא יברך בעת שמקדש — אלא דלא דמי כלל דשם מעשר ביום שבת — בוגליון מהרש"א (יר"ד סימן שע"ה) כי' בשם דת אשadam מתנה שיחול הפדיון ביום פלוני א"י לבך דא"י מתי חל — והוא זיל' כתוב טעם אחר דבגאגת שעת הפדיון איןו עושות מעשה, וכן מפורש בתה"ד לענין פדיון — עוד בענין סעודת פדיון הבן.

ד': בחנוכה בע"ש מדליקין מבוע"י וمبرכין, וכי' התה"ד הטעם דא"א באופן אחר — מחלך בין חנוכה לדין פדיון דלעיל — ועוד דבחנוכה אי תימא שא"י לבך גם המצווה לא קיים הדלקה עשויה — מפלג המנחה חשב כלילה וגם בע"ש מדליק אחר פלג המנחה — וכמ"ש הכה"ח (ס"י תעד"ב אות י"א) — אבל פדיון תוק ל' יום אינו זמנו כלל.

ה': בקידושין ייל' דיביך בעת שמקדש בפועל, שהרי בידם למגור הקידושין היום ומשיע לויה מטה"ד — מאידך מצאנו בגר שմברך אחר הטבילה ולאורה גם בזה יברך בעת חלות הקידושין — הרמ"א כי' בהל' שחיטה, adam יש ריעוטה בבחמה, ישחות ויבדק ואח"כ יברך על השחיטה. — בהגאה"א כי' adam שחת כשרה ושכח לבורך קודם השחיטה יברך אח"כ — ויש להחלך בין סמוך לשחיטה דתם, ובין אחר שלושים יום דהכא — הש"ך כי' שלדעת הרמב"ם איןו מברך אחר עשיית המצווה — הש"ך יישב ד' הרמב"ם ממה שהקשו עליו מטבחית גור — והוכחה מפסחים (ז' ע"ב). ומהתום ורא"ש בסוכה (לייט ע"א) בענין לולב, כהרמב"ם.

ו': רעיק"א שם תמה על הש"ך, דא"כ גם באית בה ריעוטה לא יברך אח"כ, ושאני גור דלפנוי טבילה לא שייך בברכה.

ד': מכל האמור יש לדון למקומות שנהגו להקל בזה — והטוב טוב שינשקו ע"ג היד, או למצא דרך אחרת להליך להם כבודם הראורו — דברי הריטב"א בעניינים אלו — בדורות האחرونים לא שמענו שיקלו בזה, אלא אדרבא הגדול יותר פרוש יותר.

ה': דין שבתא שונה מהדודה, בקידושין (פ' ע"ב) תנן מתייחד עם amo ועם בתו, וכ"פ הרמב"ם והש"ע — הבהיר כי' דברו לאו דוקא והה' בת בתו וכל יצאי חלציו, כדאמר שמואל הכל לש"ש מותר — הבהיר שקשה ע"ז מהר"ן דאסר בת בתו להדייה. ולא מצאנו היתר מפורש — הבהיר שיש תלמידו, מנתקדשה אסורה (בקירוב עם אביה) והשו בכך שם בתו לבת בתו, והה' ג' להירתא.

ו': אחר שהאחרונים הסכימו להתריר בכת נהאה דה'ה לבת בנו נמי לכל הנכבדים שווים בזה — האגרות משה חילק בזה ואסר בתה בנו — וזאת ע"פ מה שהחידש להשותה טעם דין זה למ"ש בפסחים, אסור לרוחז עם אבי' וכו' משום שנוצר וכו' — והה' הנכבד מזכירה לו את אמה, ובת בתו שרי שגם אמה מותורת לו בקיורוב, שהיא בתו. אבל בת בנו תזכיר לו את כלתו — ומיהו יש לדוחות ואין לדמות גזירות חכמים זו לזו בלי ראייה מוכחת — וגם בסברא יש להקל בינויהם.

ז': מביא ראיות דאיין להקל בין הכת לבת הבן ודלא כהאגרו"ם — במסכת שמחות (פי"ג) תנאי מותר לקבור האם עם בן בנה וכו', זה הכלל כל שישן עמו בחו"ו נקבע עמו במותו — ביו"ד (ס"י שס"ב) פסקו בריתא זו להלכה — הפרישה והש"ך ושאר פוסקים שם כי' בפירוש דה'ה לכל הנכבדים — והרי ע"ז אמרו כל שישן עמו בחו"ו — הבהיר שהחידש להתריר בכת הכת כי' בכ' מקומות דה'ה לכל יוצאי חלציו — בעורך השלחן יי"ד שם, ובאהע"ז (סימן כ"א או' י') כתוב וכ"ש בת בנו — ומכאן תימה על אוזח"פ שראיתני שהביאו דברי הרוב אגרות משה ז"ל, והעלימו עניינהם מכל האמור.

זאת תורה העולה: מותר לסבא וסבתא לנשך ולהחבק את נכדיהם, ואין חילוק בין בני הבנים לבני הבנות דבכ"ג בני בנים כבניים, והה' ביהודה. וכשגדלו הנכבדים ע"פ שגן בזה מותר גמור מדינה טוב והגון שהנכבדים הגדולים ינסקו ידי הסבתא, וכן הבנות הגדולות ינסקו ידי הסבא, ונגד ינקנו כבוד.

סימן י"ג:

**הואומר לאשה התקדשי לאחר שלוחים
יום, מתי יברך ברכבת האירופין.**

א': במס' קידושין (נ"ח ע"א) תנן וכן האומר התקדשי לי לאחר ל' יום ובא אחר וקידשה תוק ל' יום מקודשת

גמרו" הנישואין, ומשמע דנקראת נשואה לאיזה דברים — המ"מ כי' דלפי הרמב"ם דינה כארוסה למגורי — מrown בש"ע סתם כהרמב"ם דחוافت נדה אינה חופה הוויל ואינה רואייה לביאה — ומקשים ע"ז מסורה לשלווחי הבעל שבולה זוכה בירושתה ע"ג דלא היתה חופה כלל — תירוצו של הרוב ח"מ בזה, ומה שיש להקשות עליו.

ב': תיווץ הב"ש דמ"ש בענין ייחוד הרואיי לביאה הוא כשאייה עמה, או שעשו החופה בבית אביה — משא"כ מסורה לשלווחי הבעל שיצאה מרשות אביה ומאותה שעה מחללה ירושתה לבעל, וכמ"ש רשי". ואפילו היא נדה יורשה — דוחה תירוצו של הב"ש, ובמיא מה שתמוהו עליו האחرونין.

ג': מ"ר הרוב משנת יעקב נר"ז מדקך ברשי" הנז' דרכ' בנכסי צ"ב הוא זוכה הבעל במסירה מדין מחילה — מהרמב"ם ממשׁ דזוכה גם בנכסי מלוג — וככתבתי שכן דקדק החזון איש ע"ה. — וממוצא דבר דקשה לפ"ז על הב"ש גם לשיטתו — ומ"ש החזו"א שם ליישב את העניין עפ"י דרך הב"ש הוא קשה — עוד מקשה על מ"ש הב"ש ממשׁ חזות נדה לא מהニア אירי בבית אביה וכור' לא ממשׁ כן מהר"מ והש"ע — הרוב מגן גבורים גם הוא כח לחרץ הסתירה הנ"ל, והקשיית עליו.

ד': מבואר ד' הרמב"ם ע"פ הח"מ דמסורה לשלווחי הבעל אירי בהיתה טהורה דוקא, אבל אם היתה נדה לא מהני דבמסירה לא עדיפה מחופה — ובಹקדים ד' הב"מ דמ"ש הרמב"ם שאם היתה נדה היא כארוסה, הוא רק לעניין הקנים, אבל מועילה חוות נדה להוציאה מאיסור אروسה ומותרת לו כתשתחרר — גם הגאון יב"א נר"ז הביא ד' הב"מ ויישב בזה כמה עניינים. — ובזה א"ש מ"ש הר"מ שם היתה נדה לא גמור הנישואין.

ה': מ"ר המשנת יעקב מוכיח מהמ"מ שיש ב' הלכות בחופה, א' שזכה בקנני אישות, וזה משום חוותה תחילת ביאה. ב' שמתירה לו לבא עליה. והוא מעצם מעשה החופה — וע"כ גם חוותה בנדותה מתירתה לבעל אחר שתשתחרר — המל"מ הסתפק בהכניס בטו לחופה פחותה מבת ג' אם נחשבת לנשואה ותלה בחלוקת רשי" ותוס' — ובמשנת יעקב שם כ' ע"פ הדברים דלעיל ייל' שם התוס' יודו לרשי".

ו': עוד הוספה דייל דקנני אישות תלויים רק בחיבת ביאה, וע"כ אם רואייה לביאה זוכה בקנני אפילו לא נתיחדו — ובפרט דעת"י מסירה זוכה גם בפיורתייה וכל קנני הנישואין — הב"ש כ' (בסימן ז"ן סק"א) במפורש דזוכה רק בירושה, וע"כ פריש דזוכה בירושה מדין מחילה — אבל הח"מ (ס"י ס"א סק"ב) כי' דאיירי שהיא טהורה, ובע"כ דלאו מדין מחילה הוא, אלא כמ"ש בד' שע"מ, — מסיק דהעקר כהשעה"מ, ושכן מפורש בב"י יוד" (סימן

— משא"כ בזו דרכ' בהמה זו לא רואייה, ויל' דכיון דאיתיחי איתיחי — ע"כ הרומ"א ס"ל כהאר"ז, אבל להרמב"ם דין מביך עובר לעשיותן גם בזו לא יברך — דברי האחرونין בעניין זה — בזמן חלות הקידושין הוא ג"כ אחר העשיה ולהאמור לא מצי לברך — עוד נלע"ד דקידושין גרע אפילו מההמה דאית בה ריעותא, דשם א"י לברך קודם קודם השחיטה, אבל כאן יכול לקדש ולברך עתה.

ז': דין אם יברך בעת שמקדש, או דחיישין שיחזרו בהם תוך השלשים יום. — ד' הראב"ד דlbrace ברכת אירוסין אחר האירוסין מחשש דשמא תחזרו בה. — הר"ף והרמב"ם והרא"ש סברי שלא חיישין לחזרה, וכ"פ הש"ע דlbrace קודם האירוסין —طعم המנהג דכו"ע מברכין קודם האירוסין — לפי הר"מ וסייעתו אם קידש ולא בירך איינו מברך אח"כ, ובפרט למ"ש הש"ך ורבק"א הניל — נראה גם בזזה לא חיישין לחזרה — עייל' דאפילו יחוירו לא הויא ברכתו לבטלה — וכמ"ש הריטוב"א במי שבירך על נת"י וنمלה שלא לאכול דלא הויא ברוכה לבטלה דברת שעת הברכה אולין — וגם למ"ש השד"ח דלכתחילה ידחוק עצמו לאכול, יודה בנ"ד דהרי קידשה מיד אחר הברכה, ואם נמל' אח"כ איינו כלום — בגם' ובכל הפטוקים אמרו שיכול לקדש לאחר ל' יום, ואם ס"ל שלא מברך היה אסור לקדש, וכמ"ש ערום לא יתרום, — לאור כל מ"ש עליה ברור דהברכה צ"ל בעת שמקדשה.

ח': המקנה בקו"א נסתפק במקדש על תנאי אם יברך בעת הקידושין, או דחיישין שמא לא יתקיים התנאי — ופשט מהפסוק דובירכו את רבקה, דין מברכין עד שיתקיים התנאי — מהר"ש ענגל כ' גם מקדש ע"ת מברך בעת שמקדש, וכ"כ בשם ליווי — בהא דין מברכת על ספרית הנקיים — ייל' שגם המקנה יודה בנידון זה, דכאן הקידושין מתקיימים מלאיהם בסוף הל' יום, וא"צ לקיים תנאי — ועוד אפשר שאם היה רואה המקנה את מ"ש התה"ד, היה מודה דא"א לברך בזמן קיום התנאי דלא מיידי עבד — רוחה וראיית המקנה מובירכו את רבקה — ועוד אפשר שהמקנה ס"ל כהרומ"א שכח ו"א דlbraceים בשעת נישואין.

המורם מכל האמור: המקדשasha לאחר ל' יום, אפילו אמר מעכשייו ולא ע"מ, צריך לברך ברכת האירוסין קודם שקידשה, ואם שכח או טעה ולא בירך קודם הקידושין לא יברך אח"כ.

סימן יד:

בשיטת הרמב"ם דחויפה היינו יהוד ודין מסורה לשלווחי הבעל.

א': מדקך בלשון הרמב"ם (פ"י מה"א ה"ב) שכח, אם היתה נדה ע"פ שנכנסה לחופה ונתיה יחד עמה, "לא

שלמה

ממקנה דינא: הגיע זמן ולא נישאו שחכמים חיבו את הבעל במצוותה, הוא זוכה במעשה ידיה כדעת רוב הפוסקים, ומיהו אינו זוכה במצבה עד שתכנס לחופה.

סימן ט"ז:

בניסוח הכתובה.

תשובה מהאהבה לדיינו הרה"ג המפורסם מהרש"א שטרן שליט"א ר"מ ומ"ע' בבד"ץ זכרון מאיר ומחבר הספר היקר "כתובה כהלה" ועוד, על העורתיו שהעיר ושלח לי על מה שכתבתי בשם שלמה ח"א אהע"ז (סימן ז').

הנה שם הערתי בתירוגם הכתובה בעברית שנשלחה אליו והעלית שלא עשה כן לשנתה ממה שנגגו כל בית ישראל לכתוב הכתובה בארכית, וכן הרأتي כמה וכמה טיעות שנפלו בנטוח ההוא. והרב נר"ז הסכים לעצם העני, ובא להעיר בכמה דברים מנוסחי הכתובה וכדלהן.

א: במה שהערתי שם למה דלו"ג "אן סהדי". וכותב הרב הנז' נר"ז שבכל הנוסחות של גдолוי הראשונים לא כתבו תיבות אלו – עיר'כ בשם ראבי"ה שדילגו תיבות אלו כדי שתראה הכתובה מעשה ב"ד – וכתבת שמנาง הספודים בא"י לכתוב תיבות אלו, עדות גдолוי ירושלים שכן המנג מגו והם שער המפקד ונهر מצרים, ונתיבי עם, וכן נהגו בגירבה כמו"ש בקהל יעקב וברית כהונה. ולא כמ"ש בדברי סופרים – אלא שצרייך להבין איך עזבו ד' רוב הראשונים והרמב"ם בראשם ולהלכו אחר הרב בנימיין זאב ובפרט שרabi"ה נתן טעם בדבר – בתשכ"ז כי טעמים למה אין כתובים אן סהדי, ומהם עולה דין שום קפיא לא כתובו – ועוד כתוב דלשות איך החתן וכו', מורה שהוא לשון העדים – ולא יפלא שנגגו לכתוב בהדריא ולא כלליא – ועוד דהשפט בנימיין מבאר ד' ראבי"ה באופן אחר. – ציינתי שיש בידי כתובות מרוקו ושם לא כי אן סהדי – וכן כתובה כת"י מתימן משנהת התרל"א, וכתובה כת"י מגדריא שבאלג'יר – עוד ראיyi בכרם חמר בקונטרא עט סופר שצין נוסח כתובה מעיר פאס משנת התקל"ז ולא כתוב בה אן סהדי – הכתובות של מרוקו מנוסחים עפ"י מ"ש בכרם חמר – ולעומתם יש בידי כמה כתובות אשכנזיות מא"י שכתו אן סהדי משנת התש"ה ואילך – ובכתובות מהו"ל כת"י מקרואק ועוד, לא כי אן סהדי – ברוב ערי א"י משתמשים בכתובות המודפסות ע"י משרד הדותות ומודפס שם בראשם אן סהדי בין בספריות ובין באשכנזיות – מ"מ כל הספרדים בא"י כתובים אן סהדי בגין פוצעה פה. ועפ"ז הערתי לרוב השוואל שם שהוא ספרדי.

ב: עיר'כ הרב הנז' נר"ז דמהר"ם מינץ כי שאין לכתוב "החתן" עד אחר זכויות – הספרדים לא נהגו כן

רל"ד), שכח שכל הפוסקים ס"ל דבמסרוה לשלווחיו היה ברשות הבעל לכל דבר חוץ מתרומה.

ז: מבאר בסבירה למה בקניני הנישואין דאי' חופה ודי במסירה, צריכה להיות טהורה. וכדי להתייחס לבעהذرיך חופה בזה מהני גם כשהיא נדה – וסמך על הגמ' בכתובות (נ"ז ע"א) דאבי"ה להו אי חיבת ביהה קונה או חיבת חופה, ואי בעין חופה הרואה לביהה – והפוסקים שם העלו דaina זוכה בתוס' כתובה אם אינה רואה לביהה, והרמב"ם סובר דה"ה לכל קניני הנישואין שלא קנה – ובע"כ צ"ל דס"ל דהא בהא תלי שאם לא מקנה לו ירושתה כתובה תלוי בחיבת ביהה, גם היא לא מקנה אם היא טהורה ומציאותה וכו' – וע"כ כמשמעותו לשלווחיו אם היא טהורה זוכה בקנינים, דיש כאן חיבת ביהה – אבל ההיתר לבעהה שמצויה מאיסור האروسות, הוא תליי במעשה החופה בלבד, ואין עין לחיבת ביהה.

ח: עפ"י האמור יובנו דברי הרב פריד האדמה הובא ביבי"א, שכ' דריש לנוהג כהרמב"ם שחופה היינו יהוד – וע"כ לא סגי בפרישת הטלית על החתן וכלה, אלא צריך לקנותה ע"י שמוליכה החתן יותר מוד' אמות לבית הנישואין. – מחזק היסוד הנז' מדברי הפוסקים שכתו, דאי'ג דחופה היינו יהוד, לא צריך יהוד במקום צנווע דוקא – עוד מחזק יסוד זה מהמשנה דכתובות (מ"ח סע"א) ובגמרה שם (ע"ב).

סימן ט"ז:

הגיע זמן ולא נישאו דאובלות משלו, אם הוא זוכה במע"י ומוציאתה.

א: חיוב המזונות בהגיע זמן ולא נישאו הוא מדין קנס – החרם כ' דהואיל ומתחייב לוונה זוכה במעשה ידיה ומוציאתה – בכתובות (ס"ז ע"ב) משמע שמציאותה תחת מזונות – והראשונים כי שמציאותה היא משום אינה – מיישב הגמ' דשם ע"פ התוס' ר"יך שם – הפ"ת כי שם הטיב קידושין שהסתפק אם זוכה במע"י ומוציאתה בהגיע זמן ולא נישאו, ותימה שלא זכר דברי הח"מ המפורשים.

ב: מוכיח מב"מ (י"ב ע"א) שכח"ג מציאותה לעצמה – נושא ונוטן בספיקו של הטיב קידושין בזה – בחלוקת הרומי"ה והרא"ש בדיון אשה שאינה ניזונה מבעלה אם מציאותה לבעה או לעצמה – ומוכיח מזה דתרווייה סברי שמציאותה משום אינה.

ג: דעת הריטב"א דבהגיא זמן זוכה הבעל גם במציאותה – האור שמה הוכיחה מהרא"ש ביבמות שאינו זוכה אפילו במע"י, ושכ"כ השמ"ק בשם הראה. – הטיב קידושין בספריו אילית אהבים הוכיחה מרשי"י שאינו זוכה במציאותה.

עוד ציינתי מכתובות עתיקות מארצאות שונות ומצטט מהם לפי העניין ובמוניהם מצאתי הכתובה של הגאון הבעל שער המפקד שהתחנן בירושלים עם בתו של הגראי' ז' ואליד ז'ל – וכן כתובה מטבריה של מהרי' אבולעפיא נכוו של הגאון מהר'ח אבולעפיא ע"ה, ובכולם נכתבו התנאים הנ"ל – עוד מצטט פרטיהם שונים מאותם נוסחאות.

סימן י"ז:

מורדת מתי מפדות מתנותיה.

בעל התобע שלוב'ב וטווען על אשתו שעוזבה את הבית ללא סיבה וניסה לשכנעה לחזור ולא האlichtה, ודורך להכריז עליה מורדת. והיא טענה שעוזבה בגלל אלימתו שהיא מכאה אותה וממנה וכור', וא"י להחיליט כתע על שלום מפני האלימות. ב"ד בהרכבו הקודם פטור את הבעל ממוננות על אחר, ונקבע מועד להוכחות – ביום הדין העידו עדים על קללות והשמצות ומכות, והבעל הכחיש הכל. – ב"כ האשה בקש לעכב ההחלטה שפורתת הבעל ממוננות, מחוזר סמכות, ב"ד דחה את בקשתו – ופנה לב"ד הגدول וגם שם דחו בקשה זו – ב"ד פסק ברוב דעתות שהאשה חייבת לחזור לשול'ב' ואם תסרב יכיריעו עליה שהיא מורדת – ערעור ע"ז ב"ד הגدول, והערעור נדחה – בדין אחר (פ"ת) השיבה שהיא מוכנה לשולם ע"פ ג' תנאים – הבעל אמר שהוא רוצה שולם בעלי דיןאים – אחר תחקיר הודה הבעל שיש לו חברה, וב"כ הבעל שאל Mai נ"מ, ב"כ האשה השיבו, זהה מראה על כוונתו בדרישת שלוב'ב. – בדין אחר אמרה שmonicna לשול'ב' מהיומ. אחר איזה זמן התגרשו בהסכמה בא' מסעיפי הסכם הגירושין נאמר שראשי כל' לחתוב מה שמנגע לו מהדירה והקנו הסמכות לב"ד – הבעל טען שהוא מימן כל הדירה, ואע"ג שרשם הדירה גם על שמה, הרי בזמנו הכריז עלייה שהיא מורדת והפסידה מתנותיה – האשה טענה שהוריה שילמו שבעים אחוז מהדירה – עוד טענה שלא היה לה מوردת – אלא חייבוה בשלוב'ב והסכימה לעשות שלום – והעיכוב הוא החבורה של בעלה. – אב"ד הגנון'ד קרייסמן וחב"ד הגרא"ש פופוביין כי פס"ד וכו' דנים אם המורדת מפסידה מתנות מעת מרדה, או אחר ההכרזה בב"ד – ולענ"ד אין כאן מרידה – דמלל העדויות עולה בזכיריו שהיו בינויהם מריבות רבות – ואחר שב"ד הזיהירה שם לא תעשה שלום תוכון כמורדת נצלה את זכותה וערערה בבדה"ג – ואחר שדחוו את ערורה שם באה לב"ד ואמרה שמסכימה לחזור לשול'ב' – גם התנאים שהעמידה הם סבירים – וב"ד לא דחה את תנאה לשולם – סוף דבר שהחבירו שהבעל חי עם אחרת – וגם בדין אחריו זה הצהירה שmonicna לעשות שלום, וע"כ אין כאן מорדת כלל – ומה שפטרו את הבעל ממוננותיה בדין הראשון אין בזה הכרזת מורדת – אלא כיון שאינה רוצה שולם ולא הוכרה טענתה לסייעוב וזה, ע"כ

אלא מתחילה כותבים החתן פ' – וכן כתבו בכל הספרות הנז' – נותן טעם למנגנו בזה – דעות הפוסקים בזה מערכת מול מערכת.

ג': ע"כDBCל הכתובות האשכנזיות כותבים דהנעלת ליה מבית אביה או מבית נשא – והבאתי ד' הרמ"א שכח חלק בין יש לה אב ליתומה, ואח"כ כתב Dame שינה לית בן, גם ב"מ הביא ד' ר"ש משגנ"ץ באחרונה – ה"ב"ש כי הטעם שמודקין בזה, שידעו למי להחזיר הנדוניא אם מטה תוך שנה – והפ"ת כי שלדעת הח"מ והב"ש (בסי' קי"ח) אין נ"מ בזה – ועוד דהרמ"א (ס"י קי"ח) כי א" שיחזרו לנוטני הנדוניא ו"י"א לירושים וכן מנהג הקהילות ואין חילוק בין האב נתן או אחרים – לפ"ז אין נ"מ לכתוב מבית אבוה וכי – בכתובות האשכנזיות הנפוצות בא"י אין בהם מקום פניו לכתוב מבית אבוה או ב"י נשא וכי, ואולי טעםם כהנ"ל – מציין הנוסחאות בכתובות מערימים שונים בא"י ומונמים – ולעומתן הכתובות מהויל קראקה ועוד, הקפידי ע"ז – בכרם חמר יש הקפדה ע"ז, וכן הוא בכתובות ממירוקו – גם בכתובות מתימן כי מבית נשא – בנאר מצרים ושרע המפקד ובנטיבי עם דקדקו לכ' מנין באה הנדוניא – כמו"כ מצטט ממ"ש חכמי גיבנה בזה, ובางב מעיר על מ"ש ידינו הגרא"מ מאוזוז נר"ז – וטוב לדדק בזה גם בכתובות האשכנזיות שכ"כ רוב הփוסקים.

ד': דין במ"ש הרב נר"ז שה אשכנזים לא כותבים "ודא" אלא "ודין" או דין משומש שנדוניא הוא לשון זכר כמ"ש ראייה – ד' רוחה פ' לכתוב "ודא" ובארמית אין מಡקרים בין זכר לנתקה, ועוד טעמיים – הפחד יצחק כתוב בשם שפ"א שראה כתובה מצפה עלייה חמשה עמודי עולם וכותב בה "ודא" – גם בימיינו פשוט אצל כל הספרדים לכתוב "ודא" בכל המקומות.

ה': עוד העיר הרב הנז' נר"ז שה תנאים והתוספות מקורות רק אצל הספרדים ולא כולם, אבל אצל האשכנזים אין זכר זה – המנהג בא"י אצל כל הספרדים להוציאם ונחבי בנוסח קבוע – וכמ"ש בשער המפקד ונאר מצרים ונחבי חילוקים ומנהגים שונים – וכן ראוי בכתובות ממירוקו ואלגייר – אולם בנוסחי הכתובות של ג'רבה ובכתובות מתימן אין תנאים נוספים – בנוסח הכתובה של מהר"ם מנין ונחלת שבעה אין זכר לתנאים אלו וכן נמי בכתובות האשכנזיות מהויל – ואולם הכתובות האשכנזיות הנפוצות בא"י כתבו התנאים כמו של הספרדים, בשינויים קלים – מביא דוגמאות שונות משנה הת"ר ואילך ומשנת התש"ה מירושלים ות"א וחיפה ופ"ת ועוד ערים רבות ובכולם כתבו התנאים הנ"ל – נותן טעם לשבח למה שנגנו האשכנזים שבאי" להוציא תנאים אלו.

שלא גירש את אשתו, ואח"ז העידו שנתגרשה. ופסק לחיבבו במצונות על הזמן שעיכבה מלינשא — ולמדו מזה שאין זה מדיןמצונות אלא קנסוهو כדי שלא יעגנה — לפ"ז גם אם היא עבדת חיבב במצונותה והוא זוכה במע"י — וככ"כ בפס"ד מב"ד הגדל וסמכו עד הראות שכתוב בפירוש דיןנו זוכה במע"י (פ"ר רך א') — מדריך מרשיי בכתובות צ"ז ע"ב) דהחויב הוא משום שמעוכבת בשבילו — ובזה נוכל להבין קושית התוס' שם עד רשי".

ב': והנה מקרוב פסקו בב"ד הגדל (פ"ר רך ט"ז) דגם זה הוא מדין חיבובozo במצונות שחייב כ"ז DAGIDA ביה — והקשר על היישוי"ע הנ"ל מהר"ן בגיטין, דת"ר ימים שבינתיים ר' יוסי אמר בעילתה ספק, וחכ"א מגורשת ואינה מגורשת אילא ביןיהם דר"ז — ופירש הר"ן דילרי חייב במצונותה DAGIDA ביה, ולחכמים פטור מהדבר עומד להתרבר — ואם בספק א"א פטור משום שעומד להתרבר, ק"ו בנדון היישוי"ע דהתרבר שהוא גורשה — וודחתיו דשאני נידון היישוי"ע שעיכבה במרוד וועל — ובגיטין מيري בשכ"ם שננתן לה גט כדי שלא תפול לפני ים והתנה שם לא ימות לא יהיה גט, דלא שייך לקונסו — ור"י שחייבozo במצונות ה"ט דלא פלוג בספק מגורשת — וכן מוכחה מהגמ' שם.

ג': נשתנית שידועת לשמור גיטה ולא עצמה דתיקנו חז"ל שלא יוציאה, ד' הרמ"ה דההוא חייב במצונותה מגורשת ואינה מגורשת — וכי הב"מ שטעם זה קאי על חיבובozo שלפני הגירושין, לאחר הגירושין אינה מעוכבת — והקשה שם מה שייך כאן לקונסו, והרי תקנת חכמים שעיכבתו, אלא ע"כ דהחויב הוא משום DAGIDA ביה — ותמהთ על הב"מ דהטור (ס"י קי"ט) כי עד הרמ"ה (הנז'), וא"כ כ"ש כ"ז שלא גירשה שחיבב, ולמ"ש הב"מ הרי בזה מדובר הרמ"ה, ומאי כ"ש DAGIDA ביה — ועוד דקווים הגירושין היא אשתו גמורה, ולמה צריך ללמידה מגורשת וא"מ — מוכחה מדברי הרמ"ה דאיירி אחר הגירושין וכ"ג מהמפרשים — ומ"ש דלא דמי למגורשת וא"מ, י"ל דכמו שקונסו במצונותה וא"מ שלא יעגנה, הנ"ס"ל להרמ"ה דיש לקונסו שלא יגרשנה נגד תקנת חז"ל. — ועפ"ז מתבארים יתר דברי הרמ"ה ז"ל — וכן מוכחה גם מהב"ח שם.

ד': וכן מוכחה מהב"י שם דהروم"ה דיבר במצונות דאחר הגירושין — ומוכחה מדברי הב"י במצונות דספק מגורשת הם קנס חכמים.

ה': הרמב"ם בה"ג (פ"י הל') דחייב במצונותה עד שיגיע הגט לידי, והמ"מ כי דאפילו ספק מגורשת חייב במצונותה — ואם חיבובozo המגורשות דספק מגורשת הוא קנס, מה הקשר עם שלוח גט ולא הגיע לידי האשפה — פרישתי דהמ"מ לא בא ללמידה מספק מגורשת — רק בא לומר דעת"ג דבספק מגורשת אין לה שאר תנאי כתובה, בזה שעוד לא הגיע הגט לידי יש לה — מעיר מדברי הריטב"א

פטרrho ממזונותיה דמספיקא לא מפקנן ממונא — ועובד דזמן הפסד המורתה שני בחלוקת — והויל והיא מוחזקת בחצי הדירה שרשומה על שמה — י"ל דמספיקא לא מפקנן ממונא.

מקנא: דין דין מוזחת כלל ועיקן. ואין מקום לוין בהפסד המתנות.

סיכום י"ח:

מעשה באשה שהיא חולה בנפשה. והבעל טוען שלא ידע מזה קודם הנישואין ומקחו מכך טעות. והאשה טוענת שהוא ידע קודם וסביר וקבל.

הבעל טוען שכחכמים אחורי הנישואין או שפה האשפה ואז נודע לו שgam קודם הנישואין הייתה מאושפזה — ובחודש התשיעי להריון אושפזה שוב, וכשילדתה מסרו הלידה למשפחה אומנת — הרופא העיד בב"ד שאינה יכולה לדאוג לעצמה ומקבלת טיפול שתוכל להשתלב בחברה — ולא כל Ai יכול להבחן במצב, אך רפואה ממשית אין בידיים — הבעל דורש גירושין, או יותר נישואין — האשפה טוענת שידע מזה ועד כן נשאה ומבקשת שלו"ב — ואם מסרב להשלים עמה מוכנה להתגרש בתנאי שניתן לה כתובתה, וכן ישלם לה הקצבה שהיתה מקבלת מבعلا הא' וشنפקה עם נשואיה לשני — כב' אב"ד הגראן' קרייסמן נר"ו ציין לדברי הש"ע (סיכום קי"ז ס"ד ה' ו') — ועוד דמסתבר שהבעל לא ידע, שהרי כשהיא מטופלת לא כל Ai יכול להבחן במצבה דבריו הרופא — ועוד שהאשה לא טענה שהבעל ידע על מחלתה אלא בא כוחה הוא שטען כן בסיכוןים — עוד ציין למהרי"ק שהובא בהגה (סס"י קי"ז) והב"ש שם (ס"ק כ"ד) ואפילו ידע במומים אלו או "א לכפותו להיות עמה — ופסק דחייבת לקלט גט בלי כתובה. — ואחר העיון הסכמתי לדבריו שיש לחיבב להתגרש ואין לה מזונות — ומ"מ לענ"ד יש לה כתובה — דמ"ש שהיא לא טענה, יש לתלות הדבר במצב בריאותה — עוד מצאתי בפרקוטוקול שאינה של האשפה טענה שהבעל ידע שהיתה מאושפזה בבי"ח — עוד ציינתי מדברי הבעל שאמר לא ידעתי שהיתה מאושפזה שבע פעמים, ושמע מינה שידע עצם האישפו — והוכחותיו שהיו לו סיבות אחרות שריצה להתחנן, ואולם לא ידע חומרת מצבה — וע"כ יש לפשר בעין הכתובה עד שתתפיס להתגרש מרצון — או שבב"ד יקבע סכום מסוים, ואם לא תסכים להתגרש, יתירו לו אחרת.

סיכום י"ט:

מגורשת ואינה מגורשת שבעלת חייב במצוותה האם זוכה במעשה ידיה משום שמארכן אותה או לא.

א': כבר דנו בזה והביאו את הישועות יעקב, הבעל שטען

בגלו אין חילוק בין נישואין לאירוסין, ודינו כמו הגיע זמן וכי — עו"כ דמהרי"ט חייב נכה במצוות עד שיגרש, כמו מגורשת וא"מ — ומו"ר נ"ז למד מזה דכל החוב הוא רק בגין שמעוכה לנשא — עו"כ מו"ר שם דמהרי"ט סובר כההפלאה דחייב מזונות חל בכל יום ויום, ועוד אין כאן ספק פירעון, וכל החוב הוא משום שמעוכה מלנשא — וכתבתי גם כפשוטו שה חוב המזונות חל מהניסיין ATI שפיר דברי מהרי"ט — הגירושין אינם כפרעון חוב המזונות, אלא עוקרים את החוב לגמרי — ובזה יתרון מה שהקשה מו"ר שם על האור שמה — גם הרמב"ן שדחה ד' רשיי בספק גורשה מהאירוסין, יודה מזונות אלו הם קנס, אלא דס"ל שעשואה כמו שלא נתגרשה עדין — עוד בדברי האור שמה ומ"ש עליו מו"ר נ"ז שם.

יא': עו"כ לחזק הדברים גם בסברא —adam מהדין חייב במזונותיה כל זמן שהיא אגידא בה, הינו צריכים לחיבורו במזונות כשברכחה ממנה — עוד בספק גירושין לא נשאר דבר בינם. מלבד מתן גט מספק, ואיך נתחייב במזונות — אבל אם הוא קנס חכמים ATI שפיר.

מקנא: זאת תורה העולה מכל האמור דכל חוב המזונות של מגורשת ואני מגורשת הוא קנס של חכמים כדי שלא יגענה כדין ע"כ אינו זוכה במשיע ידיה. וה"ה לה שחייב לגרשה מהדין והוא מסרב.

ודברים אלו היו למראה עינוי של מו"ר הגאון הגדל בעל משנת יעקב שליט"א והსכים עמי, ת"ל יתברך.

סימן ב':

איש שתובע לגרש את אשתו משום דלא איתדר לו וב"ד רואים שאין תקוה להשכין שלום ביניהם. והאה מסרבת להתגרש והבעל רוצה להשלים גט וכותבה כדי להפטר ממזונותיה כדעת הרא"ם ז"ל.

א: הרא"ם (ס"י ל') כי דאיפלו במקום שתיקנו שלא יגרש בע"כ, אם משליש גט וכותבה פטור ממזונות — הוכחה כן מהגי' זמן וכי דריש כתובות — הרמ"א דיק מהרמב"ם דמוריד שרצו לאיתר אין מוסיפין על הכתובת ואני עובר בלאו, וגם השלטי גבורים כי כן — במקומות דאייכא חדראג ד' הש"ג דחייב במזונותיה, וד' הב"ח דאמ' רוצה לגרשה פטור ממזונותיה, וכסבירת הרא"ם.

ב': הח"מ דחה רأית הרא"ם, והב"ש כי שגם מהר"א שונה הקשה כן, ומ"מ כי דיקולו לומר ק"יל כהרא"ם — הח"מ הוכיח מתרשי הרא"ש ומהר"ק דלא כהרא"ם, רעכ"א דקדק כן גם מתי' בשימים ראש — הנוב"י מפרש דהרמ"א מדבר גם בזה"ז, ושעהיקר כהב"ש שדחה ד' הח"מ דפליג על הרמ"א — נושא ונוטן בדברי הנוב"י.

ג': נמצא דמדינה אין לה שאר כסות וכי' כשרוצה تحت

בכתובות (נ"ז ע"ב) — עוד מעיר ע"ד הרבה הנדי מתוק דברי המ"מ הנדי גופיה.

ו': עו"כ הרבה נ"ז דהרא"ם גופיה סובר דחייב המזונות בעוכבת, הוא משומן דאגידה בה, ומ"ש דאיינו זוכה במע"י הוא משומן שאין בו חשש של איבה — והקשתי עליו מהרא"ם (בסי' ל') שפרט הבעל מזונות כמשמעותם גיטך וכותבתך, והרי היא אגידא בה — ועוד גם החולקים עליו הוא רק מטעם חדראג אבל מדינה מודו ליה, ועוד ג' דהיא אשתו גמורה עדין.

ומזה נוכיה דסביר דאין חייב מספק וא"ג דאגידה בה — רק הדיון אם לדמותו למגורשת ואני מגורשת שקנסוهو כדי שלא יעגהנה, והג' אולי יש לחיבבו במזונות שלא יגרשה בע"כ נגד התקנה, וכל דבר כפי עניינו — עוד מוכיח לה המשך דברי הרא"ם שם.

ו': הרא"ם שם השווה את זה עם הגיע זמן ולא נישן. וש"מ דהוא קנס — ובזה יובן מה שכתב בסימן ל"ד דاع"ג דזונה לא זוכה במע"י — ולמ"ש הרבה הנדי מע"י, לקחה מدت הדין דלאשתמו גמור משלם מזונות בניכוי מע"י, ולספק מגורשת נוטן מזונות בשלמות — והעיקר דהוא קנס של חכמים, ומ"ש הרא"ם הטעם דאייבה הוא כדי להוכיח שאין זוכה במע"י.

ח': עו"כ הרבה נ"ז להוכיח כדבורי מסימן קט"ז ס"א, בנשא חייבי לאוין דאין לה מזונות בחיו, וכו' הרמ"א שם שאם זנה מע"י שלו — נמצא דכל שzon אותה יש לו מע"י שלא כהרא"ם — ולמה שכתבותי לך'ם דשאני חייבי לאוין דאם הכריר בה יש לה כתובה ותנאה, ולאחר מותו ייל' גם מזונות — ותקינו לפוטרו ממזונותיה בחיו שלא תתעכב אצלך — ומכוון זה אמרו שאם לא שמע לחכמים והוא זנה, להכ"פ יטול מע"י, כדי לא"ה תהיה הפסולה עדיפה מכשרה — ואין מזה שום לימוד לעניינו.

ט': לכaura יש להוכיח כסברת הרבה נ"ז מהרמב"ם בה' אישות (פי"ח ה"ה), שכתב לאחר מות הבעל דספק מגורשת אין לה מזונות מבניו דמספיקא לא מפקינן ממונא — ואם זה קנס בלבד, זה שמת ושוב אינה מעוגנת, אין סלקא דעתין שיתחייב במזונותיה — שב לדוחות גם זה ומברא ד' הרמב"ם — עוד היה מקום להוכיח כדבורי מ"ש רשב"ם בב"ב (מ"ז ע"ב) ד"ה מגורשת ואני מגורשת — אך גם זה אינו, ומברא דברי הרשב"ם ז"ל, והעיקר שהוא מקנס ולא מדינה.

י': מרשי' והחותס' בכתובות (צ"ז) משמע דהוא קנס כמ"ש לעיל — עוד רأיתי מפורש בהמשך דברי רשי' שם דאיפלו ספק גירושין מהאירוסין חייב במזונותיה — ובע"כ שאין זה מדין מזונות אלא קנס — מו"ר במשנת יעקב הביא ד' רשי' הנדי, וכן מ"ש בשיטה מקובצת בשם הרמב"ן שהקשה על רשי' בזה — והרא"ש תירץ דכיוון דאי' לנשא

אין סיבה מוצדקת יש להחמיר — דגש לדין דין דין חדר"ג, יש תקנה לא לגרשה בע"כ.

ממקנא דין: אשה שאינה רוצה לא גט ולא שלוי' רשי הבעל להשליש גט וכתווה ופטור מזונותה. גם היכא דאיתא חייבת להתגרש.

סימן ב"א:

איש ואשה שהתגרשו וחזרו לחיות יחד בבית כאו"א. והבעל טען שקידשה במסיבה ליד חבריו, והיא אישרה חבריו, ואח"ז ברחה מפניו לחו"ל, וחזרה וטענה שלא היו דברים מעולם, ורק מרוב פחד ואימה אמרה מה שאמרה תחילתה יותר הפרטים כתובים בפנים.

ואקדמיים את פסק דיןו של אב"ד הגראנ"ד קרייסמן שליט"א. **תחיליה** דן בנסיבות החברים שחלוקם קרובים וחילוקם פסולים ורק א' מהם כשר בדוחק — הרמ"א כ'adam נמצא א' קרוב או פסול דיןו כמקדש בפני ע"א — במ"ש הח"מ וב"ש שם בטעם שלא נפסל השני — ד' הרי"ף שהעד נאמן לומר שלא הכר בקרבתו השני — להרא"ש לא מפסיק עד שיכוין בעת הראה להיעיד, ויבא להיעיד — הב"ש מה חדש דלהרא"ש לא נתבטלה העדות אלא שאין יכולם לפסק עפ"ז, אבל הקידושין כשרים בדשות הקידושין עדיין לא נתבטלה העדות — בנ"ד ידעו שא' מהם קרוב והתכונו להיעיד, וע"כ אין כאן עדות.

הרמ"א פסק שבשבועה"ד יש להקל בקידושין בע"א, וא"כ הועל כדי נפשות ואם נמצא א' קרוב כל העדות בטלת רוחה"פ סוכרים שגם במנון בטלת כל העדות — כיון שייחד העדים אין האחרים מצטרפים — גם לב"ש שלא בטלת כל העדות מ"מ יש רק א' כשר, ובמקום עיגוץ יש להקל — להרמב"ם קרובי האם פסולים ורק מדרבנן — בשעה"ד יש לסתוך על רוחה"פ שגם קרובי האם דאוריתא וכמו"ש רעך"א.

דן بما ששמעו העדים שלא בפני האשה ויש בחשון משפט (כ"ח סט"ז) ב' דעתות בזה — בנ"ד שהיא מפחתת לבא הארץ וייל מופה כה, חשיב כמו בפניה כמ"ש בת' הרשב"א ועוד — האמתלא דידה לא מהניא משום דאיתא אין בפני ב"ד — וגם דלאו כל כמינה להפקיע עצמה ממנה וכמ"ש הרמ"א — העלה מצד הקידושין אינה אסורה.

על שהיו יחד אחר הנירושים, דקי"ל א"א עשוה בעילתו ב"ז — וכיון שגורו יחד כ"ע ידעו בה, וכ' במשכנו"י דROLLER"פ א"צ עדים בכח"ג — ד' הרדב"ז וסייעתו דאם אין נזהרים באיסור נדה אין אומרים אצלם א"א עכבר"ז, ויה עליהם — מחדרם דבזה שאחר שהורתה חפשו כל הצדיק להקשר הولد לפי דעתם והיה להם רצון להתקדש — ואפילו שהקידושין לא היו כדין מ"מ חשוב כדבר

גת וכתובה, והמחליקת היא רק מצד חדר"ג — עפ"ז יובן מ"ש הרא"ם ללימוד מהגיון זמן ולא נשאו — דס"ל לרא"ם דהיאל והוא רוצה לגרש והוא מעכבות אל' מזונות, דגש בהגיון זמן אם היא מעכבות אין לה מזונות — הח"מ סובר דהחרם שולל מהבעל את הזכות לגרשה בע"כ, וא"כ אין יכול להפסיד לה מזונותיה.

ד': החזו"א כי דגש החולקים על הרא"ם מודים דמדינא אין לה מזונות — אולם הוא ז"ל הוכיח מגיטין (י"א ע"ב) דאמרו, אשה חוב הו לא לה (הקט) דمفסיד לה מזונות, דגש מהדין אין יכול להפסיד לה מזונותיה — במקו"א כי לדחות ראיתו וישבתי ד' כל הפסיקים — החזו"א מפרש הדחוב הוא לה נחשב כמיון דידה להתגרש, וצ"ל שככל הפסיקים הנדי ס"ל דזה חוב כללי בכל הנשים ולא השיב לשIROB מצידה — ועוד דיכול לקחת הגט מהשליח ולמוסרו לה מיד בע"כ משא"כ בזאת דאיתא רוצה, ולא יכול לכופה, ע"כ ס"ל דין לה מזונות מהדין.

ה': יש לדמות לנשתתפה דתיקנו שלא יוציאה (משום הפקר). ופסק הרמב"ם דאיו חביב לוZone — וכ' המ"מ הטעם דרופא לגרש וחכמים הם שמנעו, וה"ע החרם הוא שמנעו — י"ל דגש החולקים על הר"מ יודו בנ"ד דשם היא לא מעכבות כלל רק תקנות הכלמים, אבל זו אם הסכים אין החרם דר"ג מעכבו.

ו': שור בג"פ בשם מהרא"ש שכ' דין דין הרא"ם עדיף מדין נשנתתפה — ואירועו לו בזה דין דין הרא"ם אינו ייחידי נגד הרא"ש ומהרי"ק כמ"ש הב"מ, הרמב"ם וסייעתו קיימי בשדי' הרא"ם וכ"פ מון בש"ע — שור למו"ר נר"ז במשנת יעקב שם הוא כי הנקיל — עוד ראייתו שהב"מ גופיה כי' שמדין נשנתתפה יש ראייה להרא"ם, וכותב דגם בתקנת רגמ"ה לא מצינו שחביב ממון.

ז': מעיר ע"ד ב"ד בירושלים שכתחוו, שמוציאים מזונות מהבעל נגד ד' הרא"ם דלהנ"ל אין כן — בפרט כשאין רואיים סיכוי לשולם, ובפרט דנראה שא"א לדור עמה — ופעמים רבות שוגם האשה חפיצה בגירושין. רק מעכבותו בכלל מזונות או להציג יותר רכיש דפשיטה שהוא פטור ממזונותיה.

ח': מהח"מ נראה דכשיש לבעל טענה מבורת מודה להרא"ם, וכ"כ הישות יעקב בשם החכ"ץ, — בדרבי המשכנות יעקב והגרי" אלחנן — בפדר' כי' דמהישווי"ע משמע שאם היא עובדת ומורייה הבעל נפטר ממזונותיה דבכח"ג אינה כפיה — בדרבי בני אהובה ובית יעקב והגרי" אלחנן — בטענה מבורת מודים דבכח"ג אין חשש לביטול החדר"ג.

ט': וכל הנ"ל הוא לד' החולקים על ראי"ם אבל למ"ש לעיל פשוטה דאיתן להוציא ממנה — מ"מ אם

כ'adam natan amtala gam u'z mahnia amtalaato. — ומה shchivo yichad achor hagiloshin, b'makom u'g'on yish l'smon u'l'makilim — midik mi'dibri re'uk'a batshuba she'hu mas'eqim la'horav'z sh'hekal boza — du'ot ha'makilim cm'm'sh b'sh'd'ch — t'shri ha'sag'a'z sh'hez' ha'ger'a'i v'oldenburg shelit'a — m'chalak bi'zn ha'nidon v'ha'horav'z sh'dibr bar amar le'dim ani mat'hid c'di v'v'ri. meshav'c boza sh'la' amar cn b'pni udim — v'la cm'm'sh ha'ger'n'd k'riyasan d'ho'ail v'maz'orim achor ha'kiddushin ho'el cm'dbar ha'zoka zo anina m'shom chomer ha'is'or dub'ileit zonot, ala amori' shn'tcharo ul ha'giloshin — v'u'c gem b'ndra amori' dv'ul l'shm k'iddushin.

לא היה משתמש בקדשו.

למסקנה: האשה מותרת לנשא לעלמא ללא גט.

סימן ב"ג:

זה מ"ש בעוני בעניון האמור בסימן הקודם.

למעשה שלשת הרבנים הנ"ל הי"ו שווים לטובה דאין לחוש לאותם קידושין שהוא טוען עליהם — אלא שהם חולקים بما שחו'רו ייחד אחר גירושיהם — ha'ger'a'i v'oldenburg נר'ו כ' דממה שchipsh לקדשה מוכח דבריאתו לא היו לשם קידושין — והגרן'ד k'riyasan נר'ו טען שהחhiposh אחר הקידושין חשייב כמו בדבר בעניין הקידושין, והבאות שאחרי זה, הוי מקדש סתום — והערתי שלדברי האשה בכלל לא היו קידושין (וכ"ג מהיעין בדברי העדים) ומילא אין שייך בויה מדבר עמה ע"ע קידושין — ובפרט שהעד העיקרי הופיע בב"ד אחר זמן ומן ואמר שקר ענה בעדות א', ובכח'ג נראה דיש להאמינו — ולעתם טענת הרב נר'ו, ייל ד'ע'ג דלפי דבריו היה איכפת לו לקדשה מ"מ אין עליה בדעתו שאפשר לקדש בביאה, וע"כ התאמץ לקדשה בטבעה — והן הן ד' ha'sag'a'z han'il — ועוד adam cd'ribi hari cabr kiddusha b'pni udim v'touen ud'yan shan k'iddushin gamorim — ומאחר והוא סבור cn, p'shatia shel b'iyotai ach'zi' hoi u'd' otom k'iddushin — cm'm'sh b'ketobot (ע"א ע"א) adam yod'ua sh'ain k'iddushin v'v'ri v'gemr v'beul l'shm k'iddushin, v'l'm'd ha'seni ain adam yod'ua sh'ain k'iddushin topfim b'pachot mishru'f, v'adutta d'kiddushin r'ashonim beul — v'am c'pi shn'raha sh'la' k'iddush cel, ac' shov ain shom h'v'chah she'hu chp'z b'kiddushin chalca. V'ain shi'k midbar umma u'z k'iddushin — v'cn hizkuti ha'dibrim u'p ha'ger'a'm p'inish'tin tz'il ba'ger'a'm b'uni k'iddushin shel p'forim, u'c ba'ger'a'm shem dab'alo ha'mofekrim le'ubor ul cel a'sori torah la amrin ba'ho a'y' ub'v'z ch'shet ha'rib'z z'il — v'el ha'b'iatot sl'pni ha'tekufa ci' ha'ger'a'i v'oldenburg ner'z sh'hc'hia s'of sh'bat'hila la ha'tco'in k'iddushin — v'cn d'chiti' v'r'at ha'ger'n'd k'riyasan ner'z mat'shova ha'horav'z.

ומה ע"ע קידושיה ונתנו סתום — בת' ha'ra'z ci' ba' sh'mer get l'shlich, v'ntihid um ashuto v'amer sh'holok l'batel ha'get, v'nodu sh'hia sh'lichah d'la chayish'in sh'beul l'shm k'iddushin dh'ha s'boro sh'get la'ch — v'la dm'i d'can ha'ya machp'sh la'k'dasha — u'od machzuk lo'ha maktna sh'la mayana v'ha'g'dilla, da'au'p sh'la y'du sh'g'dala ha'ya m'k'doshet — v'ci' ha'mschano'z ha'tsum d'matzfa la'k'dasha — ha'or sh'mach p'ri'sh ha'zoka zo anina m'shom chomer ha'is'or dub'ileit zonot, ala amori' shn'tcharo ul ha'giloshin — v'u'c gem b'ndra amori' dv'ul l'shm k'iddushin.

מסקנה: האשה זו צריכה גט מבعلا.

סימן ב"ב:

תשובה הרבה וולדנברג שליט'א בעניין הנ'ז.

א: מוכיח דגם העדר היחיד שאינו מחלל שבת, מ"מ ש'ker b'cel ud'oto — במקום עיגון אין חוששין לקידושין בע"א גם לrm'a — ובפרט שהוא מכחישתו — והיא מעוגנת ט' שנים — עוד שנראה שככל העודויות הם דמיוניים בלבד ולא היו דברים מעולם — ד' re'uk'a d'lm'd sh'anin choshshin l'kiddushin בע"א, mm'la am nm'za k'oy'p b'talla cl' ha'dot.

ב: ומה שחו'רו לחיות יחד רבים סוברים adam drim b'ubira ain lo'osh l'kiddushin — ובמקום עיגון יש l'smon umma ha'makilim, v'mtz'yan m'sh b'ur'oz ha'shalchun u'z — ha'ish ha'zo pr'oz b'ur'iot v'chi um zata v'oud achora zo b'pni zo v'gem ala sh'moro te'horat ha'msfah — cl' ca'g a'z g, v'k'z sh'ho'oa me'ugna.

ג: ע'כ דממה שהשתדל לקדשה מוכיח scl ma sh'chi umma ud'ao la ha'tco'in l'kiddushin — v'el dr'cha k'iddushin ba'open r'shi, dh'ri usha k'iddushin p'ret'ym b'la rab v'v'ri — ha'sag'et ar'ia batshuba (ס' ai b'sof ha'sper) ci' d'zoka zo n'amar b'dorot r'ashonim ab'l utha ha'lavi sh'rov ha'morim b'dorono y'deu ha'l k'iddushin cr'aoi — v'ha'man la yod'um k'iddushi b'iah cel, v'ak'z n'amar b'hem a'a ub'v'z.

מסקנה: האשה זו מותרת לעלמא ללא גט.

תשובה הרבה הגאון מהר"ש פופוביץ שליט'א חב"ד בעניין הנ'ל.

עוד הוסיף שהעדר הכשר אמר שהשיבו שזו ليצנות —ربים מהפוסקים סוברים d'v'ch'a'g ho' ch'sron b'udot — v'cm'm'sh b'oz'er ha'poskim. — m'sh ha'ger'n'd k'riyasan dl'm'm amtala ci' on sh'amerah ha'tk'dashi l'f'loni — ha'na ha'nob'yi

שעה"ד ועיגון גדול – בני"ד נראה דכ"ע יודו שנאסרה על הנטען – בפרט למ"ש הח"מ סק"ד שם.

מקנה: מכל האמור עולהASA להנsha לנטען ואסורה לחזור לבعلה, וכן פסקנו בהסכם כל הב"ד.

סימן כ"ה:

**האומר על אשתו שנטמאה ודכחישתו
ואחר חקירה גדולה אמרה שנאנפה.**

הבעל טען שנאנפה עם פ' ופ'. והוא טענה שהוא בוגר בה, ומונע עונתה וכור – העיד מ' בעל משרד חקירות שהכירו לה את פ', וראה שהיה בינו לבין מעשה כיורו, ובכפוף אחרית טיליה עם פ' בשדורות ואחר זמן ראה אותו כדרך המנאים – ב"י נזף בחברת החקרות בחומרה רבה וגס הזירם בתוקף ע"ז – האשמה מודה בטויילים וכור אלא שמכחישה את עצם הענן – ומתנגדת לבדיקה פוליגראף – הופיע פ' עצמו וטען שקיים עמה יחסים ב"פ', והכחישתו – ובתוך החקירה שאלו הב"ד לאשה אול' והוא אכן אוטך והשיבה בחויב – והטען הכחיש וטען שהכל נעשה ברצון גמור וביוומה – הבעל טען שהיא הודה לו על הנ"יל והאשה הכחישה.

א: אין להאמינה שהיא באונס – הנוב"י כ' שאם העדים לא יכולים להחליט אם זה אונס, אם בשדה תולמים שזה אונס אבל בעיר אמר' דרצון היה משומש שלא צעה – הוואיל ולא טענה אונס מעצמה רק הב"ד אמרו לה כן ונתלה בזה מtopic לחץ החקירה א"ג – גם ההליכה למקומות כאלו וכור יעדו על העני.

ב: המרכדי (פ"ב רכתבות) כ' מעשה באשה שהלכה עם ב' יהודים בדרך וכור ובאה וספרה שנאנפה – וכתב דנהלכו בזה רבותינו – יש מתרים מכוח מגו دائ' בעיא אמרה שלא נאנפה, וו"א דהפסידה המיגו ע"י שנטיחדה – עו"כadam היה ע"א שנבעלה ברצון אול מגו שלה, בני"ד העיד הבועל ועוד ע"א – שם יצא עם שניים וכן עם איש א'.

ג: עוד חלק דשם היא באה וספרה, אבל זו שrok אחר חקירות' וכור אמרה אונס, לכ"ע אין לה מגו – בפרט שלא יכולה להכחיש את היציאה עצמה עם פ' – דעתה הש"ך דאפי' בעדי יהוד פטולים אינה נאמנת לומר שנאנפה – התומים כ' דהינו דוקא בפטולים מגזרת הכתוב כמו נשים – בני"ד לא התקבלו עדויות לפסול עדים והוא עצמה אישרה את העובדות נראה דכ"ע יודו בזה.

ד: הרמ"א (ס"י קע"ח ס"ג) הביא שתי הדעות שבמדרכי הנ"ל, וכותב דעת המחבר באחרונה – ע"כ הרמ"א (ס"י קט"ז ס"ז) adam הודהה בפני א', והוא מצטרף עם הנחשד לאסורה – וכי הח"מ וב"ש שם, דשנים שכל אחד

מקנה דין: לאור כל האמור התרנו האשה הנ"ל לעלמא kali gut, ברוב דעתה.

סימן כ"ד:

**אשה שהתגרשה ובמעב"ד נכתב שאם תרצה להנsha לפלוני צריכה בירור בב"ד,
ונעתה באה לבקש יותר להנsha לפלוני.**

ובע"ז בתקיק של הגירושין נמצא דה בעל גירושה משום קשייה עם פ' הנז', וטענה היא ופ' שרק אחר הגירושין התחללו לגור ביחיד, ולא הסכימו לבדוק במכוון אתה.

א: במס' גיטין (מ"ה ע"ב) תנן המוציא את אשתו משום שם רע לא יחויר, ובגמר' נחקקו אם צ"ל לה שמשום ש"ר הוא מוציאה – הרי"פ והרא"ש פסקו כלשננו קמא adam לא א"ל כן מותר להחויר, ולהרמב"ם גם بلا שאמר לה אסור להחויר – בש"ע כי דעתות – דעתות שונות בדעת הרמב"ם, הח"מ וב"ש פ"י שהרמב"ם אף' לא אמר לא יחויר.

ב: היישוי"ע בשם מהרמ"פ כי שרו"ה פ הסכימו שמורת להחויר כשבירשה בסתם – בני"ד לכוארה לא א"ל בפירוש שמוציאה משום ש"ר – מהרשב"ם מחמיר כד' הר"ם, והכת"ס כי מאן חשיב להכريع נגד הרמב"ם, אחר שהב"י לא הכריע – החיד"א העיד שבמצרים חשו לד' הרמב"ם בזה – ווע"ג דכתב שמצרים אתריה דהרמב"ם, מ"מ נראה שדעתו לחוש להרמב"ם בכל מקום.

ג: זה שאמר בב"ד שבגלל פ' מגירושה, והזהירה הוא והוריה – נראה דהו כאמור לה בפירוש וגם כפל הדברים – ובפרט שגם ביום הગט אמר כן שוב – מהרש"ק באלו' לך שלמה דין באחד שנשבע בס"ת ברבים שהוא וכור, וכי דחשיב כאמור וכפל – והשאילת שלום דפליג עליו הוא משומש שהתברר שהיא חפה מפשע – ועוד דשם לפעמים קופץ ונשבע משא"כ בב"דadam שוקל היטיב דבריו – עוד אמר בדיון הא' שההוריה ביקשוהו להמתין חודשיים (כשהתחילתה לוצאה עם פלוני) אויל' השוב – כל כה"ג נראה דכו"ע יודו דחשיב כמו אמר וכפל.

ד: הוואיל ונאסרה על בעלה בגין אותו איש, הרי אסורה היא גם עליו כמ"ש בעצי ארזים – מהרשב"פ נר"ו ציין לב"ש שכותב, אפילו הוציאה בעלה משום לעז לעלמא לא יכנס הנטען – וכותבת דבע"כ צ"ל שהב"ש איירי בהיה קדליך' יומ וחייב שהוא נשוך עד הרשב"א, והוא דיבר בכח"ג – והוכחתו כן מסתיימת הפסקים, וח"א הראני שכ"כ רעך"א בתשובה, וכותבת שהב"ש קיצר בלשונו – רעך"א הקל בנידונו משום שהקהל יצא ע"י אויבים, והוא

עיקר המעשה – ובכה"ג אין האשה נאמנת, ויש לחוש לעד השלישי – והסתיע מתשובה הגאון רעכ"א שכטב כן בnidon DIDIA – שכטב דאפיקו שיש רק ע"א שראה את הקידושין, כיוון שיש אחרים שראו שהיתה הופה אינה נאמנת להכחישם, והוא קידושין בע"א – וכטב דאפשו לחلك בין התם דהכל נעשה בדרך של קידושין, משא"כ בזה שהיא בחנות – ונשאר בצד' על הגאון יב"א נר"ז שלא הביא דברי רעכ"א ז"ל.

וזאת תשוביتي לרבנן נר"ז נר"ז מפני הכבוד.

הנה המעניין בדברי מրן שליט"א ביב"א הנז', יראה דאיין שיק להביא כאן את דברי הגרא"א ז"ל – דשם כ' שהuder א' הוא פסול ממש שמחליל שבת וכו', ונשאר ע"א והאשה מכחישתו – ובזה לא שיכים דברי רעכ"א ז"ל דעת זה פסול ואין מצטרף אפילו להכחיש האשה.

� עוד דאפיקו אם היה כשר, הנה כתב שם דהעד שלא ראה נתינת הטבעת הוא גם לא בטוח שזאת היא האשה שנתקדשה – וכיון שכן אינו יכול להכחישה, דאפשר שראה קידושין של אשה אחרת – ונשאר עד א' והוא מוכחש ע"י האשה וגם ע"י בעל החנות.

מהם אמר שזינתה עמו מצטרפים לאוסרה – רעכ"א כ' דאפיקו אין רגלא"ד מצטרפים לעד שהודתה בפניו, שלא כה"מ וב"ש והסכים עמו הב"מ וכ"ד הגרש"ז מלידי – עוד טענה שלא הייתה ביה גמורה והדברים מופרדים מלהם.

מפקנא: אשה זו אסורה לבעה וברעלת וחיבת לקל גט بلا כתובה וכן פסקנו כל הב"ד. והאשה וב"כ ערعرو ע"ז בב"ד הגדול וערעורים נדחה.

סיכום כ"ז:

בדיני ס"ס בחזקת אישור א"א.

במה שכטב לי הרה"ג ר"ח דומב שליט"א להעיר ע"ד הגאון יביע אומר ח"ד (חאה"ע סימן ח') – באחד שטען שקידש אשה תוך חנות, دون שם באורך בדברים – וכטב שם דהוואיל וא' העדים מכחיש המעשה, וא' טוען שלא ראה את נתינת הטבעת – נשאר ע"א (השליש), וכיון שהאשה מכחישתו ואומרת שלא היו קידושין כלל, אין לחוש לקידושין בע"א בכה"ג.

והרה"ד נר"ז הקשה דआ"ג דהעד השני לא ראה הנתינה, מ"מ הוא מסייע לשליishi בהכחשת האשה על

חושן משפט

עליה בדעת ח"ז שסמכות ב"ד נובעת רק מהחוק, א"כ הפכו אותם לערכאות, ונמצאו מלוויים על גдолין ישראל שעמדו בהם.

ב': מעתה דין אם עפ"י ההלכה חייב הנتابע להתדיין בב"ש – מבハイיד דהא דקייל שהולכים אחר הנتابע היא תקנה. ולא מעיקר הדיין – בסוגיות הגمراה בסנהדרין (ל"א ע"ב) כי אתה רב דימי א"ר יוחנן הtopic חבירו וכי אל מולו עבד לווה לאיש מלאה – הרא"ש כתב בדברל התביעות אולין אצלינו בתיר התובע – מחלוקת הראשונים מי יכול לומר נלך לב"ד הגדול.

ג': מրן בש"ע פסק כהרמב"ם שהATAB הוא שיכול לומר נלך לב"ד הגדול – הרמ"א הביא ד' ר"ת שגם הנتابע רשאי לדרש את זה – המהאג שחייב ב"ד בעיר אין א' מהם יכול לומר נלך לב"ד הגדול, והוא מובוס בדברי גдолין הפסיקם.

ד': כל השיכים לבית העלמין שבאותו עיר, שיכים גם לב"ד דשם (סמ"ע בשם מהרא"ז) – במקום מגורייהם של הצדדים אין ב"ד ובשתייה יש בית עלמין נפרד – מבואר דעתין בית העלמין הוא דוגמא להוכחה הקשר שיש

סיכום א':

"סמכות בת דין בימינו"

בב"ד הרבני באר שבע הוגשה תביעה נגד כתב עתון חרדי על הוצאת דיבה – הנتابע סרב לדון שם בטענה שאין סמכות לב"ד אלא מכוח החוק, והוא מוגבלת לנישואין וירושין בלבד – ובשאר הענינים צריכים את הסכמת הצדדים, ועוד אין ב"ד יכול לכוף לאחד הצדדים גם ע"פ ההלכה – עוד הוסיף שאנשי עירו אינם נזקקין לבית העלמין בב"ש וממילא אינם כופרים לב"ד שם (ע"פ הסמ"ע סימן י"ד) – התובע דורש להתדיין בב"ש וסמך על תקנות בית הדין.

פסק הדין: העלינו שהם חייבים להתדיין בב"ד בכאר שבע. ונימוקי פסק הדין מוחלקים לשש אותיות.

א': מבואר שסמכות בית הדין נובעת רק מכוח תורהינו הקדושה, אלא שהחוק הכללי מכיר בסמכות זו רק לעניין נישואין וירושין – סמכותו של החוק תופסת רק לאלה שאנם שומעים למוסרנו הקדושה – אבל שומר תורה אין זכותם לתוכפו של החוק, כי מצויים הם וועמדים מהר שני לשמעו לביה"ד בכל הענינים – אם

אם הלוה מודה לא נשבע המלווה – ע"כadam היה שין להשביע ב"נ", התובע הוא צריך להשבע שהנתבע החזיר לו רק זה ולא כל הכספי, שהרי הוא הקונה – מלבד כל האמור יש הודהה גמורה בפני הרוב נר"ו שהם שותפים מלאים באותו מגיש.

ד': בעניין הכספי שהוחזר גם לטענת התובע שזה בטחון – לא מסתבר שהחזקיר לו חלק מהמתמורה לשנים ורבות וחילקו במגרש ישרם במלוא ערכו – גם לא מוכן למה נזק לבתוון שנים אחדות אחר המכיר – ע"כ העיקר בהזדמנות קדבורי הנתבע שקבעו ביניהם לחשב את זה בבא היום לפי ערך המגרש – לפי הסכומים שבוחזה, הסכום שהוחזר הוא קרוב לשישית של כל המכירה – ולטענת הנתבע הוא קרוב לשישיש משווי המכירה – כיוון שהנתבע מוכן להשבע. וגם הציג חוות מכירה מאותה תקופה המלמים שמחירות המגרשים היו קרובים לטענותיו נראה שיש לפער ביןיהם.

מקנא: פסקנו לחיב את התובע לשלם אחד חלקו ארבע וחצי משווי המגרש להיום. ואו חיב הנתבע לרשום חצי המגרש ע"ש התובע. וכן חיב התובע לשלם חלקו במיסים ושאר ההוצאות הכרוכות בזיה.

סימן ג':

בדין נפרע בפני בעל חובו.

השובה להרהור רבי רחמים מאוזו שליט"א.

מעשה באחד ששכר חנות וחזר והשכירה לאחר לעשותה בה מלאכתו, והראשון נשאר חייב דמי שכירתו לבעה"ב, ובעה"ב רוצה לתפוס את הסchorה שהשair הראשון בchnerות, והשני מונעו. וכדי לאלץ שיניה לו לקחת הסchorה, סגר בעה"ב את החנות במנעל ובריח. ואמר לו שלא יפתח לו. עד שירשה לו ליכנס ולתפוס את הסchorה.

א': הרב השואל נר"ו ציין למ"ש הרמ"א בשם הרשב"א, דבית וספינה רשאי השואל להשאל, וכותב דה"ה לשוכר – וכותבתו דדין השוכר מבואר בסימן שט"ז, וממנו למדנו דין השואל וכמ"ש הגרא"א שם – ע"כ הרב השואל נר"י שהশוכר רשאי לiphru' בלוא רשות ב"ד כמ"ש בח"מ סימן ד' אינו רשאי ליפרע אלא רשות ב"ד כמ"ש בח"מ סימן ד' וסימן צ"ז – ע"כ שהשוכר השני אינו רשאי להתפייס לבעה"ב הסchorה של הראשון – והעלית דהוא רשאי למסור לו המפתחות ובעה"ב יעשה מה שירצה – סchorה זו משועבדת לבעה"ב מדרבי נתן – ואפלו אם הוא שמור שכר או ש"ח עליה נמי דין הaci.

ב': בגם' ב"ק (מ' ע"א) ת"ר שאלו בחזקת חם ונמצא מועד וכו', דבעה"ב משלם ח"ג ממשום שהוא מושתלמיים ממנו מן העליה – ואפלו אין לו נכסים אחרים חייב, ממשום שהשואל משועבד גם לנזיק מדור"ג – הרשב"א כתב

לهم לעיר זו, והה לשאר דברים – בנ"ד עירו של הנتابע קשורה לב"ש לשוקים ובתי החולמים ומשרדי הממשלה וכו'. ה': עוד מבהיר דרך במקום שיש בו בתים מרחק – שווה לאוותה עיר אז הולכים אחר בית העלמין – ובנ"ד דיש רק ב"ד אחד בכל האזור בודאי דאינו צריך להרוחיק נידוד למרחקים.

ו': עוד דרש הנתבע להתדיין בהרככ אחר שבאותו ב"ד – טענה זו נתקבלה ע"ד ב"ד, דבכה"ג הוא רשאי להחרור לו אחד מוהרכבים – וכ"פ בז"נ אליעזר דבכה"ג רשאי הנתבע להחרור באחד מהם.

סימן ב':

מעשה באחד שמכר חצי מגרש לחברו
וכתבו חוזה על זה, ונפלו ביניהם דו"ד.

התובע טוען שקנה הנתבע מחצית מגרש בן חמישה دونם, בשנת התשכ"ד (1964) ושלם תמורה 25000 ל"י – כמ"ש בחוזה השותפות – עוד הציג מסמך שנערך ביניהם בשנת התשכ"ח ע"י הרב דפ"ת נר"ו. ובו הראהו שהם שותפים במגרש הנוי – הנתבע טוען שהסכומים שבוחזה אינם נכונים ומהছיר היה רק 12500 ל"י, ולמעשה קיבל ממנו רק 8000 ל"י ואחר זמן החזיר לו 4000 ל"י – התובע מודה שקיבל ממנו 4000 ל"י אלא שהוא טוען שהיה היה ביחסו קיום החוזה – והנתבע מוכן להשבע בב"ד על האמור – וההתובע לא הסכים להשבע ואמר שאולי יש לו איזה ספק.

א': בחוזה אין רעota והנתבע לא הביא שם הוכחה ולא נתן אמלה, וע"כ נראה שיש לקיים השטר – הרשב"א בת' כתוב שאין שומעים למי שטען שלא הבין התנאים של הכתובת. וכ"פ הש"ע (סימן ס"א סי"ג) – ואפלו ידוע שאינו מבין לשון השטר לא מהני, ש"ך שם – ובסעיף ט"ו שם דמדקדקין ל' השטר ודנין ע"פ אותו דקדוק אפלו שאינו מבין בהה – ויתירה מזה אפלו העידו עדים שהחומר קודם שקרה חייב לשלם ש"ע (סימן מה ס"ג) – וע"כ אין לנו אלא מה שכתב בשטר.

ב': ומהרהור נר"ו דימה את זה לפחות שטרוadam הלוה – דורש שבועה חייב להשבע (ש"ע סי' פ"ד ס"ד) – ודן אם נשבעים שבועה זו על הקרקע, ואם הנתבע נחשב מוחזק – והעלית דאינו דומה לפחות שטרו, דשם חששו שפרע הכל משום דפריעת בע"ח מצוה – תדע דאינו חייב לשבע א"כ עבר זמן הפרעון – אבל במכר אין עניין שבועה זו כלל, דעתו ממשום שהছיר לו חלק מכספי המכירה נאמר שהছיר הכל.

ג': ע"כ דשאני פחות שטרו, שהלווה טוען שפרע הכל. משא"כ בזיה דשניהם מודים בסכום זה – גם בשט"ח

חודשית וגם יהיה שותפים מלאים בכל וקבעו זמן השותפות לעשר שנים. עתה השותף הפעיל חוזר בו והפסיק השותפות לאחר שנה אחת.

ותחליל הבאתי את מה שכתב בזה אב"ד הגראנ"ד קרייסמן שליט"א שהעללה דאיו הנتابע יכול לבטל השותפות עד סוף עשר שנים. שכבר חלה השותפות והתחילה זהה ועובד כמה חודשים, ושילם משכורת ורוחחים וכך גם מה שעבור בניינים במקום אחר השוכר לאמצע. ועל הנتابע להציג דוחו"ת של מס הכנסה וכו', וב"ד יפסוק בסכום שהוא חייב לשולם לתובע.

� עוד הבאתי מ"ש בזה חב"ד הגראנ"ד פופביין שליט"א, שהעללה שנتابע היה רשאי לפרק השותפות בתוך הזמן ואין לחיבבו פיצויים על הפירוק וכל אחד יוכל מה שהשקייע בשותפות.

סימן ח':

זה מה שכתבתי בפי שנראה לך נ"ד, בנדון של כסימן הקודם.

א': דין בטענתו שנتابע שיש כאן מקה טעות, משום שהתוועה התחייב להביא רשיון לשירות, ולמעשה הרשיון שהביא הוא לנסיונות מיוחדות — הנتابע הוא שכתב בידו את חוויה השותפות, והרשון היה בידו — הנتابע שילם לתובע מה שקבעו בשותפות ממש כמה חדשם, ואיך יבא עתה בטענת מקה טעות — ומה שכתבו בחווה "שירות" הוא לשון עממית שקוראים לכל תחנת מוניות שירות.

ב': דוחה טענת הרה"ג מוהרש"פ נ"רו DID בעל השטר עה"ת ובשטר כתוב שירות — ומוכיח מעצם העניין דאי"א לומר שהתקוינו לשירות ממש — ובע"כ צ"ל דלשון זה הוא לאו דוקא.

ג': בחווה מדבר על הדברים שהביא כל אחד מהם ולא בהתחייבות לעתיד — והכל היה בפניו של הנتابע, ובידייו כתב מה שהביא כ"א מהם.

ד': חלות השותפות בנ"ד הוא מכוח החווה דהו"ל קניין שטר — וגם מצד מנהג מדינה שמשתתפים ע"י שטר שכותבים — וכמ"ש הפסיק מהרשות"ם חת"ס חזון איש ועוד — בנ"ד אין שותפות זו נחשבת לדבר שלא בא לעולם.

ה': הרמב"ם כי דין השותפים יכולים לחזור בהם בתוך הזמן וכ"פ מZN בש"ע — במס' ב"מ (ק"ה ע"א) אמר רבא הני כי תרי דקבילו עסקו וכי — הרמב"ם וסייעתו למדeo דה"ה לשותפים דאי" לחזור — התוס' והרא"ש כתבו דהמקבל עסקא יכול לחזור בו כדי פועל אבל הנוטן אינו יכול לחזור — הב"י כי דלהתוט' והרא"ש הנז' גם שותפים

דזזה לומדים שגם הנפקד או בע"ח רשאי לפרוע לבע"ח אפילו לא תבע אותו, וכ"כ הראב"ד — גם תלמיד ר"פ כתוב דגם בפקודון אייכא שיעבודא דר"ג, וכ"כ המאירי דבל' גונא יכול רואבן לפרוע ללווי בלי רשות שמעון ובלא תביעת ב"ד — הקצתו (ס"י פ"ו) כתוב דפיקודון אין שיעבודא דר"ג והנתיבות חלק עליו.

ג': בע"ת בשם הרמב"ן כי דהנפקד יכול לטעוס בשליל בע"ח של המפקיד, ונ"מ שלא עשה מטלטلين אצל יורשו ואין שביעית ממשטנן — מהש"ע משמע דלכתחילה לא ימסרנו למלה, ולכוארה זה שלא כהרשב"א — בנ"ד שהוא מוסר לבעה"ב המפתחות בלבד, אפשר שגם בשם הרמב"ן יודה בזה ובפרט שבזה מצל עצמו מהפסד.

ד': מסיק דהרמב"ן והרשב"א לא פלייג, רק הרמב"ן אייר כי יש לו נכסים אחרים, ובזה אין שיעבודא דר"ג רק דין דתוופס לבע"ח — והרשב"א דבר כשאין לו נכסים אחרים ומותר למוסרים למלה לכתיחילה دمشועבד לו מדרבי נתן — וכן מדויקדק מדברי הרמב"ן ורשב"א ומלשון הגמ' דב"ק הנ"ל — ויש מקום לפרש הגמ' באופן אחר.

ה': המאירי ג"כ פירש בגמ' דב"ק כמ"ש לעיל, וושא"כ שאין הכרה לזה — מ"מ פשوطה הסוגיא מורה לנו משועבד מדר"ג אלא כשאין לו נכסים אחרים — הטעם להנ"ל דאי גובים ממשועבדים במקומות שיש בני חורין — ובזה מבאר מה שהקשה הב"י על הרמב"ן ז"ל מפורע חובי חבירו דפטור — וכן מוכיח גם מבעה"ת.

ו': בנ"ד שהחוב ברור ואין ידוע על נכסים אחרים, מותר למסור הסחורה לבעה"ב לכ"ע — מהש"ע (פ"ו ס"ב) נראה دقשאין ידוע על נכסים אחרים חל שיעבודא דר"ג — ד' מהרש"ל דאם שמעון לא נמצא כן נפרע מלוי ולא לדמי לערב, והש"ך (ס"י פ"ו) פליג עלייה — בנ"ד יש מקום לומר שגם הש"ך יודה דמותר למוסרים למלה — עוד מוכיח שמהרש"ל דבר כשייש כאן נכסים אחרים. וי"ל דרך זה הוא שחולק הש"ך — אבל בגין נכסים אחרים אפשר דכ"ע יודו דמותר למוסרים — עוד סברות לחזק הדעה הזה — מ"מ אם עזב המקום לאונסו, ימסור המפתחות לבעה"ב ויאמר לו שיתבענו תחילת בכ"ד ואם לא ישייגו אז יתפוס את הסחורה.

ז': תשובה הגאון אביר יעקב אבוחצירה ע"ה בירור משפטי ליעקב — וממנה יתר ופינה למ"ש בדיון זה והוא תנא דמסיע לען בהאי דין.

סימן ד':

בדיני שותפות.

בדין ודברים שבין שני שותפים שהקימו תחנת מוניות, והסכימו שרק אחד מהם יעבד, ושניהם יקבלו משכורת

ש��וני מופיע הוא קניין דברים, בקצת החושן שם כי דלא הי קניין דברים מסוים דשייעבד גופו – ע"כ דגם הרמב"ם מודה לר'א"ד לאפשר להשתעבד ול'ז אלא דבר ששותפים אינם משעבים גופם זל'ז – וכן תירץ מה שהקשה הש"ך בדברי הרא"ש.

י"ד: מבהיר דמה שלא חילך בש"ע בין קנו מהפועל או לאו, אינו מלמד שחזר בו ממ"ש בב"י בשם הריטב"א – י"ל דקשנו מניה מיקרי דניחא ליה בעבודת, ולא ע"ז – אמרה תורה כי לי בני עבדים. ומיושב ממ"ש הש"ך – מסיע זהה ממ"ש הפסוקים בפועל שרצו לעבד אצל אחר דאיינו יכול לחזור מהראשון – השבורי פוסק כהריטב"א, וזהה ד' הש"ך. אלא דס"ל שלא מהני רק קניין כסף ושטר.

ט"ז: החזו"א כי שם הפעול פירש בהדייה שמשעב גופו יכול לחזור בו גם להריטב"א אבל אם שעבד נכסיו איי לחזור לכ"ע – והריטב"א דבר שקנו ממנו בסתם וס"ל דמסתמא שייעבד נכסיו, ע"כ החזו"א דرك קניין סודר הוא דמיהני זהה – מיישב קושית הש"ך שם ע"פ דבריו החזו"א – בנ"ד שהנתבע הכניס המכוניות לשותפות י"ל דהוא שייעבוד נכסים וא"י לחזור בו – בנ"ד לא היה קניין סודר ותליו הדבר בדעתו השבורי והחزو"א הנ"ל.

ט"ז: בקצתה"ח מפורש דכשעב גופו מהני שלא כמ"ש החזו"א – ע"כ שם להוכחה מהש"ע דלא כהריטב"א דכתוב שאפילו קיבל הפעול כל שכרו יכול לחזור בו – החזו"א דוחה ראייה זו דרך השיעבוד נכסים הוא שלא חוזר – אלא שקשה מהשם"ק שכתחזק קיבל כל שכרו דין קנו מידיו (וצ"ל דזה נאמר לענין אחר) – רוב הפסוקים סביר כהריטב"א.

י"ז: אין אם יכול המוחזק לומר קים לי כהריב"ש ורשב"ץ ורשב"ש, דפליג על הריטב"א, והט"ז והש"ך פסקו כוותיהו – שני בעלי הדין הם תימנים ולא מצו למימר קים לי נגד הרמב"ם ומラン הש"ע פסקו לשותפותם לא דומים לפועל וא"י לחזור – מצין לד' הרמב"ם (בהיל' שלוחין ושותfine) כשאחד מתעסק בממון השותפות בלבד.

י"ח: הגראנ"ד פסק דאיי לבטל השותפות עד סוף עשר שנים וע"כ יחלוק עמו מה שמרוויח במקומות עבודתו הנוכחי – והראתי שהנתבע עצמו חוזר בו מטענה זו ודרש סכום מסוים – ומפני ההפסדים ועוד טענות אחרות נלע"ד לפחות בינויהם בסכום מסוים – וכן פסקנו ברוב הדעות.

סיכום ו':

מועד שקנו דירה כדי לבנות שם. והמתווך קיבל שכרו במושלם, ואח"כ התהכם וקנה חלק מהדירה עצמו.

הדירות הייתה בידי יורש שמכורה למוסד הנ"ל. ושמינית רשומה ע"ש יורש אחר המתגורר ברומניה –

יכולים לחזור כמו פועל, וכן מפורש בנמק"י – האחרונים דחו דברי הב"י דשאני שותfine שככל אי אדון לעצמו.

ו': גם מラン עצמו חוזר בו לבדוק הבית שם – מוכיח את האמור גם בדברי הגהמ"י – מצין לד' הרבה משכנות הרועים בזה.

ז': בדברי גאנינים הביא מחלוקת האחרונים اي מציא המוחזק לטעון קים לי בזה כעדת הפסוקים הסובריםDicol להליך תוך הזמן – הרה"ג מהרש"פ נר"ו העלהDicol לומר קים לי וכדעתם רוב הפסוקים – והגרנ"ד נר"ו לעומתו העלה דאיי לבטל השותפות וכמ"ש מהר"א ששון וכ"ג ממשה"יך – הבאתי ממ"ש בת' לחם רב מציא למימר קים לי – ומשה"יך כי דק"ל כמ"ד דאיינו חוזר תוך הזמן – וכן הבאתי ממ"ש בגין חיים בחלוקת אם יכול לומר קים לי, מציא למימר קים לי.

ח': הנتابע טוען שהנתבע היסכים על הפירוד וההתבע מכחישו – הבאתי ממ"ש הכהנה"ג שאם אי מהם טען שחלקו השותפות תוך הזמן נאמן, וככ"כ בדברי גאנינים בשם החכם צבי – מציף טענה מהרש"פ נר"ו דכאן שرك אי עובד בשותפות יש לו דין פועל ויכול לחזור גם בחזי היום – וכותב שכ"כ הסמ"ע והחzon איש – נמצא דיש ג' טעמי להצדיק את הנتابע.

ט': י: גם בפועל דק"ל לחזור בו אפילו בחזי היום מצאו לרבים מהפסוקיםadam קנו מידיו איינו יכול לחזור בו – מקור הדברים בב"י (ס"י של"ג) בשם הריטב"א שכטב כן שם רבותיו – המשה"ר כי דהרב"ש כתובDicol לחזור גם כשהיה קניין – וכותב עליו שם דכנראה לא ראה ד' הריטב"א וככ"כ המב"ט להדייה – גם הרוב לחם רב כתוב שהריב"ש יחיד בסברא זו.

י"א: גם מהר"א ששון מוכח דס"ל בפועל שקנו מידיו איינו חוזר וכן סוברים רבים מגדולי הפסוקים – בנ"ד ג"כ היה קניין עיי שטר שכתיו וחתמו – וכן יש בזה קניין סיטומחה, וע"כ אפיי אם שותף כמו פועל ממש, איינו יכול לחזור.

י"ב: גם למה שטען הנتابע שהנתבע היסכים לפירוק, ד' הרוב"ז דבכה"ג לא מהני מחילה אלא בקניין, ובלא"ה יכול לחזור בו מהסתמכו – הרב משה"ר כתוב שכן הוא דעת הריטב"א ג"כ – מדקדק בחילוקים שבין שותפות דמןן לשותפות דאוננות – מכל הנ"ל עולה שלא מצי למימר קים לי.

י"ג: הש"ך (בס"י של"ג) כי שהד"מ הביא ד' הריטב"א בסתם – והוא העלה שלא כהריטב"א שהרי כל הפסוקים לא חילקו בדין פועל בין היה קניין או לאו – מתימה על הרב משה"ר שלא הזכיר ד' הש"ך כלל – הש"ך הוכיחה מהרואה"ש שלא כהריטב"א – ע"כ שקנין

ה': קייל דהמצאן נוטן דמים לולוקח (כמו שישלים) ומלוקו, והlolוקח נחשב שלוחו של המצאן (ש"ע קע"ה ס"ז) – והיע' דורשים הנתבעים שיתן להם השמינית וישלמו לו מה שישלים על זה – ואע"ג לאפשר שהוא קנה בזול, מ"מ אין זה דבר מיוחד בשבילו, אלא כמכור מהמת דוחקו שם להם היה מכור באותו מחיר.

ו': קייל שאם מכיר כל נכסיו לאחד אין המצאן יוכל לסלוקו – התובע קנה מהם עוד חלק שיש להם במבנה אחרה – הסמ"ע כתוב דעתך הסברא אין לדמות מכיר שתישודת למוכר לו כל נכסיו – אבל מלשון המחבר שכותב "שהיא ואחרות קנה" משמע דגם ב' שודת אין יכול לסלוקו וכ"ד הט"ז שם – הש"ע הכריע בדבר' שודת יכול לסלוקו, ומ"ש המחבר "היא ואחרות" ר'יל ואחרות – החת"ס פסק בסמ"ע ומהר"ע וספר בני יהודה פסקו כהט"ז – מצאתי בשינוי דמו הרא"ע גורסים "היא ואחרות" והוא סיוע גדור לש".

ז': הקצות החשין חילק בין היכא הוא מצאן רק לאחת ממשתי השודות ובין כשהוא מצאן לשתייהן דבזה יכו לסלוקו – מלשון הש"ז וש"פ נראה דגם במצאן רק לאחת מהמשתים מצו לסלוקו – הרמ"א בהגה' כ' בשם תה"ד דבמוקם מחולקת אין מוציאים מהליך שהוא מוחזק – וכן לא יצא מכלל מחולקת – עוד הבאת דעות אחרות, והרב ליצחק רייח כי בשם החק"ל דברענן שמכר רוב שדותיו, ותמה על הט"ז.

ח': בנ"ד שישלמו לממשלה רומניה ולא לידי היורשים, ייל דאפי' מכרו כל הנכסים יש בזה דין דב"מ – אפשר שאם ראו הסמ"ע והט"ז את גירוש הראשונים ברומב"ם, היו מודרים לש"ז – בנ"ד שקו מזה שהחזק בכל הבניין וגם הוא מסר להם החזקה בכל המבנה, אפשר דבזה הם נקראים המוחזקים – עוד יש לדון בזה דין זה מצאן אלא שותף באותה דירה – הכהנ"ג כתב ד"א שבשותף יש דין דבר מצרא אפילו קנה כל השודת מהמכר – נמצא דבר דלרו"פ ב' שודת יש דין דבר מצרא, ועוד לרהורא"ש אפילו מכיר כל נכסיו השותף יכול לסלוקו – ע"כ נראה דיכולים לסלוקו מהshmינית שקנה לעצמו.

ט': עוד יש לדון דהובור שהמכורים ברומניה הם גויים (שנולדו לירוש מאותה הנכנית) – וקייל דהקונה מהגוי אין בו דין דבר מצרא – ויש לדון אם בכח"ג שהגוי בחו"ל אמרין דין בו דין דבר שיק בזה מריה אריה מנכסיו – אחר שהובור שבינוי הניל' גויים הם, שוב א"צ לדינה דבר מצרא אלא מיד שמת היורש ירששו אחיו כאן, דהבנייה הנז' אינם בני, והיורשים מכרו הכל לתובעים – מ"מ ישלמו לו הוצאותיו דברי הסכמת הבנים הם אינם יכולים לרשום כל הנכס על שם מכוח החוק – אלא דיש לו דין יורד לשדה חברו שלא ברשות.

המודר הבטיח בחוזה, להציג עבורים גם אותו חלק, והתחייבו לשלם המחיר של כל הדירה – והמתווך התהכם וקנה השמינית מהיורש שברומניה – הקונים בנו שם ביכ"נ וכ"ר' והמתווך טוען שיכלו לבנות בית של ג' קומות. ודורש מהם בית של שני חדרים עבור חלקו – הנתבעים טוענים שהם מצנים וצריך לחתם להם השמינית תמורה אותו מחיר שהוא קנה.

א': בכתב התביעה וכן בדיון הא' דרש התובע שמינית (כהנ"ל) – בדיון השני טعن שיש לו מחיצית בכל המבנה, ודורש להסבירם – אע"ג DNSבעים היסת על הקrukעות כאן פטורים, מושם דאי' לשנות טענותיו אחר שכותב טענותיו לב"ד – בח"מ (ס"י פ' ס"ב) מבואר דין זה והרמ"א שם כ' בשם ריב"ש, שב"ד יכתבו כדי שלא יוכל לחזור – ואין זה מפרש דבריו, דמי שיש לו חצי, לא יתרע שמיינית בלבד.

ב': לענן השמינית ייל דמה שעשה עשו, כדרכה בכ"ח דיהיב זוזי לרוב לקוחות לו קרקע וקנה לעצמו, בקידושין (נ"ט ע"א) – וכ"פ בסימן קפ"ג רاع"ג שהו רמאי, מה שעשה עשו – התובע טוען שאין כאן רמאיות שהם לא יכולים לקנות את זה – עוד טعن שקנה השמינית ואח"כ הצעה להם לקנות את היתה – טענה זו נסתירה מהמסמכים – הנתבעים טוענים שהshmינית הייתה בידי האפוטרופוס הכללי כמו כל נכס הנדרדים (דיושבי הגוש הקומוניסטי נשבעו אז לנדרדים) וכי יכולו לקנותו ממן – יש מקום לומר בדבכה"ג שנטול שכר. אין אמורים מה שעשה עשו.

ג': הנטיבות (קפ"ג) כ' אם מינה שליח בשכר שיקנה לו שחורה ולא קנה. חייב לשלם לו את מניעת הרויה – וחב"ד הגרח"ש נר"ז כתוב, וכ"ש זה שמעל בתפקידו דין לו להרוויח מה – וכתבתה דיש לחייב בין הנטיבות לנ"ד – ע"כ דברי הנטיבות קשים. והראיה שהביא מב"מ (ע"ג ע"ב) האי דיהיב זוזי למזון ליה חمرا וכוי' כדיאן אידיל אפרותא דזולשפט וכו', יש לדוחותה – דהחויב שם הוא מכוח התקנה ולא מדינה – עוד-Decaan לא התחייב בפירוש, ואע"ג דשם (ס"י שכ"ח) אמרו שאפילו לא כ' אם אובייר הווי כמו שכותב – הכא שני שאיין גיגיות להתחייב ע"ז, משא"כ הtam – לכל היותר יש מקום לדון בשכר התקון – החכמה שלמה שם דחה דברי הנטיבות, והעליה דין שליח ושותף חייבים במניעת הרויה.

ד': מבאר דין לסייעו (שהוא נוטל שכר שליחות) דקיילadam שינה מדעת בעה"ב משלם מה שהפסיד – אין החיבור בסרטור תלוי בנטילת השכר, אלא מפני שהוא שלוחו וכמ"ש הסמ"ע (סימן קפ"ה ס"א) – בשווי שער יהושע (סימן ט"ל) דכשמשנה, פקעה ממנו השלחנות והסchorה נשארת על אחירותו וע"כ חייב לשלם, ושכ"כ הרודב"ז בתשובה – המתווך אינו שליח וע"כ לא חלה עליו האחירות של סרסור ולא דמו להדרי.

ריה – ו록 בניתה גט וחילצת ים שעושה המעשה מידי הוא אכן התנאי עוקר המעשה למפרע, עד שהיה כמשפט הקיימים – ובנד"ד ההתחייבות שלה היא להעביר לו חלקה אחר שיעביר המשכנתא וכו', ולהנ"ל א"צ בזה משפטי התנאים.

ב: ועוד דבנ"ד ב"ד קנו מהם והרשב"א כי דהKENIN חשוב כאמור מעכשו – באה"ע (ס"י ל"ח) יש מחלוקת באומר מעכשו אם צריך משפטי התנאים ולהלכה כסותם דא"צ – דין בויה שלא כתבו הן ולאו בתנאי זה – הוואיל וכתבו שהבעל יסדר המשכנתא וכו' ועם השלמת הטיפול וכו' יועברו זכויותה וכו' חשב כאמור מעכשו אפילו לא היה קניין.

ג: מדמה נ"ד למ"ש הרמב"ם (פ"ט מה' גירושין) דיש דבר שהוא כמו תנאי ואינו תנאי, וא"צ למשפט התנאים – ועליה מדבריו דכשאין הגט חל עד זמן מסויים או עד שתעשה מעשה מסוים, ובנסיבות הוא כפקdon אצל, בה א"צ משפטי התנאים – וגם זו לא הקנהה לו כלום מעתה, רק כשיסדר המשכנתא עבור לו חלקה. וא"צ משפטי התנאים – והואיל ולא קיים התנאי אין חייבת להעביר לו חלקה, וכיון שימוש את זה זמן רב והוא מפסידה מזה, יש למןנות כונס נכסים למכוור הדירה ולסליק המשכנתא.

ד: דין ביתורת הכספי לאחר סילוק המשכנתא, אם יש בזה חלק לאשה ג"כ או לא – אע"ג שלא קבוע זמן קצוב לסילוק המשכנתא, מ"מ א"א למשוך את זה לעולם ולהפסיק לה מונה, ואנן סהדי שכונתם לעשות זה תיכף – ואחר שהזיהירוהו בב"ד כמה פעמים ע"ז ולא שמע, יש לדוןداول הפסיד המתנה וצ"ע.

ה: ועוייל דכיון שלא נתנה לו מאומה, רק אם יעשה כך תנתן לו הרוי אסמכתא ולא קנה כלום – וכמובא ברמב"ם (פ"י"א ממカリה ה"ג) דגם שטר לא מהני.

ו: מדייק מהרמב"ם שם דקנין בלבד לא מציל אסמכתא עד שיקנו מעכשו – הכספי משנה שם כתוב דרך חזקה מהニア בלא מעכשו, משא"כ כסף ושטר וכי"ש קניין סודר שלא מהני – ובשאר תירוצים שבכספי משנה משמע אבל הקנים לא מועלים אם לא אמר מעכשו בפיווש – עוד יש חילוקים של הסמ"ע ושל המהנ"א, ולכלולם נראה שלא זכה הבעל בחלק אשתו, יוכל להזoor בה.

ז: במסכת ע"ז (ע"ב ע"א) הוא דאי' לחבריה אי מזובייננה האי ערעה מזובייננה לך במאה וכו', והסבירו דאם מכראה לאחר באותו סיום קנהה הראשון – כתוב הריב"ף דמיiri דא"ל מעכשו וקנו מידו וכ"פ הרמב"ם והש"ע – ובתשובה אחרת הוכחה דאפשר היה קניין ואמר מעכשו אם אמר אמכור לך לא מהני, עד שאומר "הרי היא מכורה לך מעכשו" – בנ"ד שלא אמרו מעכשו כלל פשיטה שלא מהני מיידי.

י: וואע"פ שהממשלה הרומנית הלאימה כל הרכוש של תושביה, מ"מ הר"ז בטעות כי הוכר שזה שייך לתושבי אי – ואין לומר שזה שייך להם מדינה דמלכותה שאמרו שם בכח"ג הם ירושים אותו – שלא אמרין דינה דמלכותה דינה אלא בדבר שהוא לטובת המלך, אבל מה שמתksen בין אדם לחברו אינו דין – כ"כ המ"מ (פ"כ"ז מלולה ה"א) לש"י הרמב"ם ורוב הגאנונים שפסקו כהתירוץ השני של הגם' בגיטין (י"ג ע"ב) ואיבע"א חוץ מגיטי נשים – גם הריב"ף סובר כן וכן רבים מהראשונים – וגם החולקים ובראשם הרמב"ן והרשב"א יודו בדברים שסתורים לדיני התורה וכמ"ש המאירי בב"ק (ק"י"ג ע"ב).

יא: הראש"ל כתוב ביחס"ד דבדיני ירושות אין בזה דינה דמלכותא לכ"ע, וכמ"ש בב"ב (קט"ו ע"ב) כל האומר תירש הבת וכו' שאינם אלא מעשה צדוקים – ונכתב בשם הרשב"א גופיה בתשובה, דין בירושות דינה דמלכותא – וכ"פ הרמ"א (סימן שט"ט סי"א) שלא אמרין דינה דמלכותא אלא בדבר שיש בו הנאה למלה – מהרש"ד"ס החמיר מאד לדון בערכאות בעניין ירושות – רבני צפת וקווטה וסלוניקי החרימו בכל חומר לבל יהין איש לחייב ירושה בערכאות, וכ"כ החיד"א בטוב עין – עוז"כ דבשופטים יהודים שנדרים בחוות הגויים העון חמור יותר – וכ"כ הנציג"ב בהעמק שאלה, ושוו"ת חילקת יואב, והגרץ"פ פרנק, והחוון איש, והגר"י הרցוג, והגר"י סרנא ועוד.

מקנא: התבע חיב להחזיר לנתקעים את השמנית שקנה לעצמו, והם ישלמו לו ההוצאה שהוציא ע"ז, ובדרך פשר קבענו שישלמו לו סך 6000 דולר דארה"ב.

סימן ז:

אשוח שננתה לבעלה את חלקה בדירה בעת הגירושין, והנתנה עמו שיעביר כל המשכנתא על שמו, ויקח לו ערבים אחרים במקום הקroofים שלה, והוא לא קיים תנאי זה כמה שנים והואיל והדירה עדין רשומה גם על שמה מפסידה זכויות של שכ"ד ממשרד השיכון, ודורשת לבטל את המתנה ולהתפרק בדירה בשווה.

א: בהסכם הגירושין מפורש התנאי הנ"ז אלא שלא נכתב לפי משפטי התנאים – ואולם הכינוי נהוג עלמא לכתוב הסכמים בלשון בן"א ולא מקפידים במשפטי התנאים – בדייני מוניות נחלקו הראשונים אי בעין משפטי התנאים ובש"ע (סימן רמ"א) נפסק כהרמב"ם ורוב הראשונים דבעין משפטי התנאים – אין אומרים קים לי נגד הרמב"ם וממן לדין, ובפרט שכאן הבעל הוא המוחזק בדירה בפועל – יש מקום לקים תנאי זה ע"פ מ"ש הכהנ"ג דכשאין המעשה מתקיים מעכשו אלא עד שיתקיים התנאי, א"צ למשפטי התנאים – מהריב"ט כי דכ"ע מודים בזה, והב"ח כי ע"ז שפטים יושק וכו', הביאם הרוב ויאמר יצחק וכן בס' ליצחק

איסור בהעברת נחלה ויש לדוחות דרך בנדונית כתו אמרו כן.

Maharana'h בתשובה כתב שיש בזה איסור, והוכחה כן מהרשב"ם ור' ירוחם – עוד דין שם בכל הסוגיות שאמרו הכלמים, אין ר'ו"ח נוחה הימנו – דין ברأית מהראן"ח מהיא דכתובות – גם מדברי מהרב"ל נראה דס"ל כמהראן"ח הנז', וכ"ג דעתו של מרן החיד"א וכן פשיטה ליה להרב משה"ר, וגם השד"ח כ"כ ממש כמה פוסקים – יש כמה פוסקים דס"ל שאין בזה איסור. אבל רוב הפוסקים סוברים כמהראן"ח, וכן עיקר – ומ"מ האיסור הוא רק מדרבנן, ודין דעת הרמב"ם כי"ש.

סימן ט:

עוד בדיון עבורי אחסנתא.

מי שנתן נכסיו לאחד מבניו ויש לו בניהם אחרים אם גם בזה יש איסור עבורי אחסנתא.

מדקדק מדברי רשב"ם בב"ב (קל"ג ע"ב) שוגם המעביר מבן לבן הוא בכלל איסור עבורי אחסנתא – הרב משכנות הרועים הוכיח מדברי רבינו יוחנן בן ברוקה במשנה ב"ב (קל"ל ע"א) להתריר בזה, דהתורה נתנה רשות לאב להנחיל נכסיו לבן בין הבנים – מוכיחה מסווגית הגמ' (קל"ג ע"ב) גם זה אסור – דוחה דעתה הרבה משה"ר, דרך דרך ירושה בלבד הוא דרשאי האב לעשות כרצונו, אבל במתנה אסור – מוכיחה אמריתת החלוק הנז' מדברי הפוסקים – וכן מוכיחה מהר"ן והמאירי שם דס"ל שם המעביר נחלה מבן לבן אסור – השד"ח כי' בשם הרבה אותן היא לעולם שוגם בכותב לאחד מבניו יש בו איסור, ולמד מתשובה הרוא"ש ומהר"ם פרדווא – ולעומת זה דעתה הכהנה"ג ודרכיו הים ועוד אין איסור במעביר לאחד הבנים – מיהו רוב הפוסקים ס"ל גם במעביר נחלה מבן לבן יש בו איסור עבורי אחסנתא, וכן עיקר לדינא.

סימן י:

עוד בדיון עבורי אחסנתא.

מי שנתן לכל אחד מבניו מעט מהנכסים וכל השאר נותן לאחרים.

א': רשב"ם בב"ב (קל"ג) אוסר אפילו למעט לאחד ולהרבות לאחר – וכ"ג ממ"ש בכתובות (נ"ג) ומתקני דברותא תירות – וכ"ג גם מיהודה בר מרימר החתום שלא רצה לעלות עם ר'פ לבי אבא סוראה – בכלกรณי מיררי במתן נדוניא שהוא רק מקצת נכסים, וכ"ז אסרו – הרש"ש בכ"ב כתוב בפירוש שרשב"ם למד כן מכתובות הנז' – וכי' השד"ח בשם הרבה ברכות המים, והשד"ח כתוב לדוחות

ח': אע"פ שהתקונה להעביר לו חלקהOKEN וקנה מדין סיטומתא שכן כותבים הסכמים בימינו, מ"מ אין כאן חיוב מפורש – ובailleו היכא שנטחיב בפירוש נחלקו מהר"א שונה והמל"מ אי בעין מעכשו – בקבוצות החושן (ס"י ר'ו) חידש ע"פ מהרי"טadam מהחיב עצמו تحت דבר מסוים הוי קניין בדברים, ובעינן שיחייב עצמו שאפלו יאבד הדבר וכודומה יפרע מקום אחר – בגין שנטחיב על חלקה בדירה זו ובודאי שאין לה אהירות ע"ז, לדעת הקצחות לא מהני אפי' תחתיב בפירוש ובכל קניין המועל – הנתיבות שם חולק עלייו ופירש ד' מהרי"ט באופן אחר – ל' הנתיבות נראה דוגם בזה אם נתחיבתה מועל חיובת וחיבת לקיימו – ואולי יכולה לומר קים לי כהकצות הנז', וכן קייל כהמלו"מ שלא מהני חיוב אם לא אמר מעכשו.

ט': עוד אפשר כמהר"א שונה גם הנתיבות מיידי כשהחיב בעל תנאי – אבל זאת שנטחיב על תנאי שישדר המשכנתא, ייל דכ"ז שלא קיים התנאי יכולה לחזור – ובאמת כי' החוק"ל לכל זמן שלא התקאים התנאי יכול לחזור בו ושכ"כ הרשbab'a בשעבוד – ע"כ החוק"ל דכ"ז במעטשו או ע"מ, אבל תנאי adam יכול לבטלו – ודין שם כשיש זמן בשטר אי חשוב במעטשו.

י': נמצא דעתך דין יכולה לבטל התחיבתה – אלא דכאמור בן נהגים כי' על עשות הסכמים וחוזים. ובתי דין דנים על פיהם – וכמ"ש הפוסקים בחוזים של שותפות, מהרשד"ם וחת"ס וחזו"א ועוד – אלא דלפ"ז גם התנאי שלא הוא קיים – מ"מ יש אומדן גדול של התנאי ההוא מיעוד להצללה מהפסדים. ולשחרר את ערבה. ע"כ אחר מכירת הדירה וטילוק כל המשכנתא. יש לתת כל היתרה לבעל – וב"ד יושב לדון בהפסדים שנגרמו לה.

ובן פסקנו בבית הדין וסוף דבר שהצדדים באו לכל הסכמה וגמרו העניין ברוח טוביה ותשיקות הארץ.

סימן ח:

"בענין עבורי אחסנתא".

האם יש איסור בהעברת נחלה לאחרים, או רק ממדת חסידות. ואם מותר לעורך צוואה כזו או להעיר בה, והמסתעף מזה.

סוגיות הגמ' דבר בב"ב (קל"ג ע"ב) הכותב נכסיו לאחרים מה שעשה עשוי, אלא שאין רוח הכלמים נוחה הימנו – מדברי רשב"ם שם נראה דה"ה במעטם לזה ומרבה להזה – מדקדק בלשון הרמב"ם והטווש"ע שבמציאות להעביר רכושו לאחרים כתבו אין ר'ו"ח נוחה הימנו, ואח"כ כתבו "דממדת חסידות" אין להעיר בזה – בסוגיא דכתובות נ"ב ע"ב ר'פ אעסוק אליה לבירה וכו' – ומשמע דין

סימן י"א:

עוד בדיון עבורי אחסנתא.

אם מותר לחתת צדקה לפני מותו כאשר יחפוץ או שיש בזה עבורי אחסנתא.

א: מהסוגיא דב"ב (קל"ג ע"ב) דנראה דין חילוק בגין נתון נכסיו לאחרים ובין מקדיש נכסיו – מפורש בחידושי הר"ן דהמקדים נכסיו כשייש לו בנימ עבורי אחסנתא מיקרי – המARIO שם כתוב דמותר להקדיש חלק נכסיו, ובבלבד שיישאיר לבניו כדי פרנסתם בכבוד – לפי דבריו צ"ל דמה שאסרו בב"ב הניל הו רק במקדיש כל נכסיו, וכענין מ"ש בפתח ע"ד החת"ס (בסימן י' אות ב').

ב: בכתובות (ס"ז ע"ב) מר עוקבא כי נה נפשיה וכו' בזבואה לפוגה מוניה, ואמרו שם דرك בחיו לא יבוזו יותר מחומש – וכ"פ הר"ף והראשונים, הרמ"א ביו"ד (סימן רמ"ט) כי אבל בשעת מותו יכול ליתן לצדקה כל מה שירצה – מחלוקת בין נתן לאחרים דבזה אסור אף' נתן רק קצת מנכסיו, ובין הצדקה – עפ"י האמור א"ש דלא יקשה מהא כתובות, ובע"כ צרכיהם לחילוק בין נדוניא ע"ג דגם זה מצה ובענין מצות הצדקה – עוד צ"ל דרכ בשעת פקדתו הוא דהתירו בצדקה.

ג: מלשון הרמ"א ז"ל נראה דמותר גם ביותר מחצי וצ"ל דמ"ש גבי עוקבא הוא לאו דוקא – היב"ח עליה ונסתפק אם רקי עוקבא לא רשאי לחתת לעלה ממחצית, משום שכלי ימיו נתן חומש – או נימא דרכ רקי עוקבא היה רשאי לחתת מחצית לצדקה שהיה עשיר ובמחצית הנורתה יש מספיק בשביבו בניו – וכותב שהרמב"ם והטור השmittelו להא דמר עוקבא לומר שכלי אי' יעשה כפי עושרו – ממן החיד"א דחה דברי היב"ח – ע"כ דמ"ש הרמ"א הו לאו דוקא, ואינו רשאי לבודז יותר מחצי – וכן דחה ד' יפה מראה שכותב דשכיב מרע מחלוקת כל נכסיו, מכוח הגמ' דב"ב הניל ושכן משמע בירושלים, וכ"כ גם בשארית יהודה – יש ראשונים שגורסים דמר עוקבא לבודז כל נכסיו והחיד"א העלה דהעיקר כගירסתנו – הרבי זוע אמרת דין בדמר עוקבא וציין להמודדי שכותב דמי שמצוה לשעות בנכסיו את הטבו שאפשר, ינתנו לירושו – והסיק דרכ עשיר כמר עוקבא יכול לחתת מחצית, דזה תלוי בפלוגתא דרכובותא, ומ"מ כל אי' יעשה איזה דבר לצדקה – גם הרבי אותן לעולם אוסר להעביר נחלה גם להקדש ושכ"כ מהר"י טיטצאן.

ד: העלה דאסור לחתת יותר מחצי גם בעת פקידתו וגם זה הו רקי בעשרים כמר עוקבא – ובזה יובן תמייתה החת"ס ואגדות איזוב על מנהג העולם, דיל' שם דברו על רובא דעתמא שנכסיהם מועטים – האגרות משה כ' דיכול

דש"ה דמעביר מבן לבת, אבל מבן לבן אפשר דשתי – גם לד' השד"ח מ"מ לומדים מזה אסור לחתת לאחרים – מיישב מה שדחה השד"ח, דיל' לאחר שאסור להעביר גם חלק מהנהלה ייל' דגם מבן לבן אסור.

ב: הרוב קצוט החושן כתב בשם התשב"ץ שבטופסי שטרות ראשונים יש שיור ד' זוזי, כדי שתהא רו"ח נוחה הימנו – החת"ס העיר מהא כתובות הנז'. והעיר מעשימים בכל יום שאין לו בנימ עוזה מנכסיו קרן קיימת – וכתב דין דין דין לאין להם בן לזכותם ורוצחים לזכות עצם אפשר דשתי – ע"כ דשאני מתנת בריא (דקני גופם מהוים ופרי אחד מיתה) דמחייב יכול לעשות במומו כרצו – הפ"ת דפרק מדברי החת"ס שאם יש לו בנימ, אסור להקדיש אפילו מקצת נכסיו – והעיר ע"ז דבב"ב אירי בהקדיש כל נכסיו, ובכתובות דאיידי במקצת נכסים שע"ה נתן לבתו (ולא להקדש).

ג: האגרות משה העלה דגם מי שאין לו בנימ, אם ייל' ירושים שייך בו משום עבורי אחסנתא – ותמה על התשב"ץ מ"ש בכתובות הנז' – והסיק דאם נתן חומש לבנו הוי דבר חשוב ויכול לחתת ד' חומשים לאחרים דיש לסיכון על התשב"ץ – ומර עוקבא דבזוז פלאג דונסיה, לאו דוקא אלא גם יותר מזה מותר, כשהמשайд דבר חשוב לירושו – הערת ע"ד האגרו"מ – כתบทי דגם נדוניא היא דבר מצוה, ונדרה בזה תירוץ של הפ"ת על קושית החת"ס – השד"ח כתב דאם נתן רק חלק מנכסיו, וכן כשנותן בחיים אין בו משום עבורי אחסנתא – ע"כ בשם המחנה יהודה דין איסור להרבות לאחד ולמעט לאחר רק לא אריך לمعدן הכני, והוא דחה דבריו – מ"מ בדברי השדי חמוד.

ד: דעת הסוברים דבנתן מעט לכל אי' אין בו עבורי אחסנתא – מ"מ העיקר בזה כרשותם שאסור וכ"ד רבים מהפוסקים – ייל' שכונת המקילים לקאים המנהג, ואפשר שנางו כן רק מי שאין לו בנימ וכדברי החת"ס.

ה: מוכיה מדברי הגרא"ר אנקווא בתועפות ראמ, דגם כמשמעותו חילק לבניו יש בו איסור עבורי אחסנתא – מזכיר תקנת מגורי ספרד שאין מאשרים צואה שיש בה עבורי אחסנתא א"כ נערכה בפני אחד מדיני העיר, ושהוכיח שם למצה ע"ז.

מתקנא דינא: איסור להרבות לאחד מירושיו ולמעט לאחר אלא יחלקו הכל עפ"י דין תורה. וכ"ש שאין לחתת לאחרים או לשאר קרובים. ובמקום צורך גדול או כדי למנוע בניין מחלוקת ושנהה רוח'יל יש פוסקים המקילים, וראו לעשוות שאלת חכם.

דבודאי שמותר לאדם לחתת מתנות לאוּהַבְיוֹ בשמהם, ולסיעם בשעת הדחק, וכן לחתת צדקה, דזה הוא צרכו לא פחתה מאכילה ושתיה – והדין בזה הוא כשותון מתנות גדולות כמו עשור נכסים כתובות הנז' וכיר"ב – מוכיח מההלך הסוגיא דבר"ב (קמ"ג) שלא מדובר באעבורי אחסנתא, אלא בכיוור דעתו של הנוטן למי התכוין – ובזה מתרשך ד' הירושלמי הנז' על נכוון – וגם החילוק שבין בריא לשכ"מ אינו תלוי באיסור העברות נחלה, אלא אמרין דשכיב מרע חשוב על הירושה, ועכ"כ אמדין דעתיה שנוטן רק לבנים. ח': מוכיח מהרי"ף שם שהביא עוד כמה דוגמאות מהש"ס, ובכללם לא נוצר אעבורי אחסנתא רק אומדן דעת – המאיר שם כתוב במפורש, ומدين אומדן הוא יוצאה שכ' אומדין דעת השולח וכו'.

ו': מוכיח ממ"ש שם, ההוא אמר נכסיו לבני (הננו"ן פתוחה) ויש לו בן ובן הבן, דרך אומדן דעת מיידי – עוד העלית דכשיש אומדן שמתכוון לפלו', אפי' יש בו אעבורי אחסנתא לא משנים כוונתו, דהו"ל כمفorsch להדייה דמתנתו קיימת – ומ"ש הירושלמי דבשעת מיתה לא יהיבין לבנותיו אינו משום העברות הנחלה, אלא שזה האומדן העולה מדבריו – אבל אם אמדין דעתו שרוצה לחתת לבנותו, נתנים להם ולא חישין להעברת הנחלה.

ז': נמצא שאין לנו שום הכרה לחלק בין שכ"מ לבריא באעבורי אחסנתא – גם קושית היפ"ת מא"א ע"ה שנתן הכל לי יצחק, כבר תירצוה באופנים אחרים. ואין הכרה לחלק בין בריא לשכ"מ – אפשר שגם היפ"ת לא כתוב כן אלא דרך לימודו ולא לפ██וק הלכה – התוס' על התורה ומהרא"ם ומהר"י אלגאי מפרשין באופנים שונים ומכלום עולה דגם בבריא שיק' אעבורי אחסנתא וכ"ג גם מהחזקוני – ובפרט שכן פסקו מהראג"ח (סימן קי"ח) ומהריב"ל ח"ג (סימן ל"ג).

זאת תורה העולה, אסור להעביר נחלה מבניו ואין חילוק בזה בין בריא לשכ"מ. ומ"מ מותר לו לחתת מתנות ולהחלק צדקה במידה סבירה ואין זה מעביר נחלה, אבל להעביר מבן אחד לבן אחר, או מבן בנו לבנו, אסור גם בבריא.

סימן י"ג

בדיני שכירות.

התובע השכיר בית לנחבע שהקים בו "מושב זקנים". ותובע שיתן לו זכות שימוש ב מחסן | – וזה מועט קודם הדין תבע המשכיר לפנות השוכרים מהמושכר עקב פיגורים בתשלומים – והתווכח רבות בדיונים על גודל הפיגורים, וכן טענו הנتابעים שלפי החוזה היה על המשכיר לבא כל חדש לקבל התשלום במושכר, ולא בא

להת גם יותר מחציית. אם משאר דבר חשוב לבני, ואשתמטתייה לגאון כרגע דעת הב"ח והחיד"א והזרע אמרת – וכבתבי לישב מה שהקשה שם ע"ד החת"ס – מלך שם בין נתן נכסיו לآחרים, ובין צדקה שזה לזכות נפשו – מסתומות הפסוקים לא נראה כן, ומהגמ' בכתובות נראה להדייא דין לחלק בזה.

מסקנה דдинא: דהעיקר כדעת רוב הפסוקים דין לחתת יותר מחצי נכסיו גם בעת פקידתו. ואם אין עשייר אסור לחתת גם חצי מנכסיו ולהשair בינו עניים. אלא הכל לפי שיקול דעת וכדברי המאירי.

סימן י"ב

עוד בדיני אעבורי אחסנתא.

האם איסור אעבורי אחסנתא נהוג רק בשכ"מ שנראה שרווצה להעביר הירושה, או שגם בריא אסור לחתת מתנות משום אעבורי אחסנתא.

א': הרבה יפה תואר הקשה איך ניתן א"א ע"ה בידי אליו שטר על כל נכסיו בשביל יצחק, והרי אין מעבירין נחלה אפילו מברא בישא וכו' – ותירץ דרך בשכ"מ הוא דאסור או בריא המזוכה לאחר מיתה, אבל הנוטן בחיו אין בו איסור – המשheid דחה דברי היפ"ת, והוכיח מב"ב (קל"ג) שגם בריא אסור לחתת נכסיו לآחרים – ושוב חז' והביא ד' הירושלמי (ב' דיני גזירות) וגם' דבר"ב (קמ"ג), ודברי הראשונים שם, והסביר להלכה כדעת היפ"ת.

ב': החת"ס ג"כ כי לישב מנהג העולם עפ"י החילוק הנ"ל, ומיהו חז' ודחה להז מכוח הגמ' כתובות (נ"ג) – וגם משה"ר הביא שהאחוונים הוכיחו כתובות הנז' דגם בבריא אסור, והוא דחה ראיות – ודוחתי דבריו, והעלתי שההיא כתובות היא הוכחה טובה נגד היפ"ת.

ג': משה"ר הביא מ"ש בירושלמי למי שאמר ינתנו אלו לבני, בנותיו בכלל ובשעת מיתה אין בנותיו בכלל. והוכיח מזה לחלק בין בריא לשכ"מ – וכן מההוא דשדר פסק דשיראי לביתיה בכ"ב (קמ"ג) ורש"ם שם הביא ד' הירושלמי, ופ"י הרב משה"ר דבא לחילק בין בשעת מיתה לבריא – בדברי התוס' שם, ומה שהוקשה לו מהרמב"ן שם, וישבו עפ"מ"ש הרשב"א שם – וכן הביא דברי הרמ"ה ות' הרא"ש, ושגם הכהנה"ג חילק בין שכ"מ ובין בריא, ותמה עליו שלא הזכיר ד' מהראג"ח ומהריב"ל. ונראה מסקנתו של משה"ר לחילק וכදעת יפ"ת.

ד': העלתתי דין בכוחם של הדרוקים הנ"ל לדוחות הראיות המפורשות דבר"ב (קל"ג) וכתובות (נ"ג) הנ"ל – ויש לדוחות הראיות שהביא מב"ב (קמ"ג) דשם לא נוצר עניין אעבורי אחסנתא כלל – אלא מיידי באומדן דעתו של מי שנתקה מתנה לבני ביתו ולא פירש בהדייא למי יעדה –

ד': מסתיע מ"ש הרמב"ם והש"ע שם יש ויכוח על משך זמן השכירות על השוכר להביא ראה – הש"ר שם כי דאפסו במלוא דעתו לאלו אמרין דהקרע בחזקת בעליה, בכל הנוגע להבא כגון פנותו מהמושכר – ובנ"ד דברוא לא התבצעו התשלומים בזמנם, רק הויוכח הוא מי אשם בדבר, ובעה"ב דורש לפנותו ודאי דהוא רשאי.

ה': במ"ש בגמרא (ק"ב ע"ב) אם תבעו אחר הזמן וכן ביום האחרון נשבע השוכר ונפטר, וכ"פ להלכה – הסמ"ע (שי"ז סק"ה) מחלק בין דין זה למ"ש בסימן שי"ב בתעבורה השנה, רשם הספק הוא בלשון השטר והוא קים מתחילה החדש – הש"ר (שם) כי דשאני הכא (ס"י שי"ז) שטרען ברוי ונמצא שגם טענה ברוי מועילה רק על העבר עוד אמרו בגין' שם המשכיר בית לעשר שנים ומתקחים מהי מסתיימים על השוכר להביא ראה – המרדכי שם כי Adams המשכיר אומר השכורת בעשרה DINARS והשוכר אומר בחמשה, יד המשכיר על העליונה – עוד ציניתי למ"ש הרמא" והסמ"ע בסימן שי"ז, שכל זה מסיע למ"ש שיד בעה"ב על העליונה.

ו': דעת המחנן'א שאם יש ויכוח אם שילם השכירות ועל זמן השכירות מסכימים השוכר נאמן – ואולם במרדי' ושאר פוסקים מפורש שלא כמחנן'א – קושית המחנן'א על המרדכי, וכן על הש"ר שכיר שהמרדי' מדבר תוך זמנו וע"כ יד המשכיר על העליונה – העלית שהעיקר בה כ"ד המרדכי ושכנן פסקו האחראונים – ומוכיח כן מהגמ' דהמשכיר לעשר שנים, שהוא נאמן לומר שכבר עברו כו"כ שנים – מיישב קושית המחנן'א, ומחלק בין משכיר בית, ובין מלוה על משכון – וכן מיישב מה שהקשה המחנן'א מהגמ' שם.

ז': מבאר שגם המחנן'א יודה בנ"ד שהMSCIR טובע לפנותו הדוא רשאי – דבכה"ג נחשב ויכוח על גופו הקרע.

ח': דין זה שהMSCIR לא תבע את הפיגורים במשך כל השנה אי hei מחלוקת – אחד שמלול על חובו במחשבה ואח"כ נמלך ותבעו, דעת מהרש"ל דהוא מחלוקת ושוב א"י לתובעו – הקצתו החשן כתוב שלא הוא מחלוקת, אא"כ ידועה מחשבתו לכל כמ"ש מהרי"ט – ובנ"ד אפסיו תאמר שהשבד למלול מ"מ אינה ידועה כלל.

ט': עוד מבאר דגם מהרש"ל יודה בזה דהוא דבר רק באופן שהטובע מודה שהיתה בדעתו למלול – וע"כ אין הנتابעים יכולים לומר כי כמהרש"ל – דעת הפוסקים אי אמרין המוציא מחייב עליו הראה בפלוגתא דרבותא – עוד מדעות האחראונים במחילה בלבד ותשובה מרן זיל באקט ווכל – והעיקר כדעת רוב הפוסקים דmachila בלב אינה מחלוקת – גם אם נחשוב את זה לשפק, בנ"ד הו"ל ספק ספיקא – עוד הוכחת שגם לפני הtribuna

– והתובע טוען שהיה בא כמה פעמים ודוחים אותו בלבד ושוב – (יתר הפרטים בהרחבה מובאים בפס"ד שכחתי והוא בסימן הבא) ואקרים בוזה את הפס"ד שכח אב"ד הגורן"ד קרייסמן שליט"א.

א': בש"ע ח"מ (סימן פ' ס"ב) י"א שמי שכח טענותיו בשטר אינו חוזר לטעון טענה אחרת – דברי הרא"ש בטענו חתים והודה לו בשערויים – בתביעה הראשונה תבע זכות שימוש במחסן, ולא הזכיר את הפיגורים בתשלומים ולא דרש פינוי – מזה למד הרבה הפסק נר"ו שהטובע מודה שאין פיגורים, או שהוא מחל על זה.

ב': מסתמך על עדותה של עובדת ממש, שהעדיה שהMSCIR בא וקיבל התשלום בשקט – אע"ג דasha פסולה לעדות, מ"מ כיוון שהעדיה בפני המשכיר וב"כ ולא התגנדו, הו"ל כמו שקבלוה עליהם להעיד – ע"כ שחוותה ההוכחה על הפיגורים מוטלת על הטענה – והש"ר (סימן מ"ו ס"ק ק"ז) כתוב דבתנאי דוקומ ועשה על בעל השטר להוכחה שקיים תנאי – והואיל והיה עליו לבא למושכר ליטול השכ"ד הו"ל תנאי דוקומ ועשה ועליו להוכחה, שבא ולא שילמו לו.

ממקנא: לאור האמור פסק הרב הנז' נר"ו לדחות תביעת המשכיר לפינוי השוכר מהמושכר. ובאשר לתביעת על השימוש במחסן ידוע ב"ד בזמן אחר.

סימן י"ד:

בדיני שכירות

מ"ש בעניותי בדו"ד שבין משכיר לשוכר בסימן הקודם – בפתיחה הדברים כתבתי כל טענותיהם זה לעומת זה בפרטות.

א': תחיליה וראש מצין שבמציאות היו פיגורים בתשלומים וצריך לבורר בשלמי הרעה הזאת – לפני ניתוח הטענות נלע"ד שהשוכרים גרמו את הפיגורים – וגם אם נחשוב אותו לשפק שכול, הרי בעה"ב מוחזק וידו על העליונה.

ב': המשנה בבבא מציעא (ק"ב ע"א) המשכיר בית לחבשו – לשנה ונתעבורה השנה וכו' וע"ש בגמרא זהה – הרמב"ם ושאר הפוסקים פסקו כרוב נחמן דעת כל ספיקא, אמרין קרע בחזקת בעלייה עומדת שהMSCIR – ועוד דבכה"ג שדרנים על להבא גם לשמול (דפליג ארכ"ג) המשכיר הוא המוחזק – וכיון שהוא טוען שהשוכר הפר תנאי השכירות, ורוצה לפנותו, על השוכר להביא ראה.

ג': דין בדברי הש"ר (סימן שי"ב ס"ק י"ד) בשם הרא"ש שכיר אדם השוכר בא בטענת ברוי לא מפקין מיניה – מחלק בין דינו של הש"ר לנ"ד דבאו להוציאו מקרע שלו, ובזה נראה דכל"ע המשכיר הוא המחזיק.

ועוד דהטעם שבעל השטר צריך ראייה, מושם שבא להוציא מהמוחזק ע"י שטר זה, משא"כ בזה שהוא בעל הקרקע, ואין מוציא מהם כלום – ואדרבא השוכרים הם המוציאים שורצים להחזיק בקרקע שלו – ובלא ראייה הקרקע תשרר בחזקת בעלייה, ואין להם לעליו אלא שכונות היסת.

יב": הרוב שער המשפט הוכיח מהרמ"א באהע"ז, דגש בתנאי דשב ואיל אם הנוטן מכחיש, על המקובל להביא ראייה ודלא כהש"ך – לפ"ז גם אם נחשוב תנאי התשלום לשב ואל תעשה מ"מ על השוכרים הראייה – הנתיבות כתוב בדתנאי דלשבר גם הש"ך יודה דעת המלהה הראייה, ואפלו בתנאי דשב ואית. ובזה ישבתי את מה שהקשה בשעהמ"ש על הר"ן – ע"כ בשער המשפט אם גם הנוטן טועןברי אין חילוק בין תנאי דkom ועשה לשואית ואין מוציאין ממן – וע"כ גם בעניין זה אין להמשיך בשכירותם בלבד שהשוכרים יוכיחו טענותם.

מסקנה דמילתא: על השוכר לפנות את המושכר, ועל המשכיר לישבע היסת שכן היה בא בזמן ליטול שכרו והשוכרים הם שעיכבוهو, או שיש לעשות פשר ביניהם במקומות השבואה.

האחרונה היו פיגורים שע"ז בודאי שלא מחל, ומצד זה בלבד הוא רשאי לפנותו.

יב': דין בדברי העובdet בפני ב"ד דאפילו נאמר שקיבלו עליהם אין בזה ממש – שהוא עצמה אמרה שלא נוכחה בכל הפעמים שבא ליטול שכרו.

יב": במ"ש אב ב"ד דאיינו יכול לחזור לטעון על הפינוי, חילוקתי שלא אמרו אלא שלא ישנה טענתו הראשונה והילו זה בא בטענה חדשה – וכן חלק בין טענו חיטאים והודה לו שעורדים ובין נידון זה – ע"כ דמתחלת טען רק על השימוש במחסן מפני שם קדרמו ותבעוهو בבית המשפט ע"ז – וגם הניח תביעת הפינוי שצרכיה הכנה רבה וחשובנות מודוקדים והגישה מאוחר יותר ע"י ע"ד.

יב': מברור עוד שהתביעה על השימוש במחסן קדמה לפיגור האחרון – וע"כ הוא זכאי לחייב פינוי לכח"פ על פיגור זה.

יב": ע"כ אב"ד שהמשכיר צריך להוכיח טענותיו, עפ"י הש"ך דתנאי דkom ועשה על בעל השטר להביא ראייה – וטענתי דכאן השוכרים הם בעלי השטר שורצים לקיימם ולהמשיך השכירות – וע"כ הם צרייכים להביא ראייה –